EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 07 02
SWD(2021) 187 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano analizė

pridedamas prie

TARYBOS SPRENDIMO

dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo

{COM(2021) 386 final}

Turinys

1. Santrauka 2
2. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo uždaviniai: esamos padėties apžvalga 5
   2.1. Makroekonominė perspektyva ir raida po 2020 m. šalies ataskaitos 5
   2.2. Iššūkiai, susiję su tvariu augimu, sanglauda, atsparumu ir politika naujajai kartai 7
   2.3. Su dvejopa pertvarka susiję uždaviniai 10
      2.3.1. Žaliasis aspektas 10
      2.3.2. Skaitmeninis aspektas 14
3. Plano tikslai, struktūra ir valdymas 18
   3.1. Bendra plano strategija 18
   3.2. Plano įgyvendinimo aspektai 22
4. Plano vertinimo santrauka 25
   4.1. Visapusiškas ir deramai subalansuotas atsakas į ekonominę ir socialinę padėtį 25
   4.2. Ryšys su šaliai skirtomis rekomendacijomis ir Europos semestru 30
   4.3. Augimo potencialas, darbo vietų kūrimas, ekonominis, institucinis ir socialinis atsparumas, Europos socialinių teisių ramstis, krizės poveikio švelninimas ir socialinė teritorinė sanglauda bei konvergencija 39
   4.4. Reikšmingos žalos nedarymo principas 47
   4.5. Žalioji pertvarka 49
   4.6. Skaitmeninė pertvarka 53
   4.7. Ilgalaikis plano poveikis 55
   4.8. Tarpinės reikšmės, siektinos reikšmės, stebėsena ir įgyvendinimas 58
   4.9. Išlaidų įvertinimas 60
   4.10. Kontrolė ir auditas 61
   4.11. Darna 64
5. Priedas 66

1. SANTRAUKA

2020 m. Lietuvos ekonomika susitraukė 0,9 %, kur kas mažiau negu ES vidurkis, ir tai daugiausia lėmė jos eksporto atsparumas. Po 2020 m. antrąjį ketvirtį patirto pradinio sukrėtimo ekonomika iki metų pabaigos labai atsigavo. Numatoma, kad 2020 m. pabaigoje pradėtos taikyti ir 2021 m. toliau taikomos izoliavimo priemonės slėgs ekonomiką pirmąjį metų pusmetį, tačiau 2021 m. antrojoje pusėje šios priemonės bus labai sušvelnintos ir tai turėtų padėti ekonomikai atsigauti. 2021 m. ekonomikos augimas turėtų pasiekti 2,9 %. Šis augimo pagreitis turėtų būti toliau juntamas 2022 m.: prognozuojama, kad tais metais BVP augimas, skatinamas dinamiškos privataus vartojimo ir investicijų raidos, sieks 3,9 %.

Nepaisant dėl su COVID-19 susijusių apribojimų padidėjusio nedarbo, darbo užmokestis toliau augo. Nedarbo lygis 2021 m. sausio mėn. buvo 7,4 % – didesnis nei prieš metus (6,2 %). Pagal Komisijos pavasario prognozę numatoma, kad didesnis nedarbo lygis išliks 2021 m., tačiau 2022 m. sumažės iki 7,1 %. Nepaisant išaugusio nedarbo, darbo užmokesčio augimas 2020 m. tebebuvo spartus, o viešajame sektoriuje jis buvo spartesnis negu visoje ekonomikoje. Gerėjanti ekonominė padėtis turėtų likti palanki tolesniam atlyginimų augimui 2021 ir 2022 m. Vidutiniu laikotarpiu Lietuvos ekonomikos augimo perspektyvos priklausys nuo našumo raidos, ypač susijusios su darbo jėgos įgūdžiais ir inovacijomis, ir nuo šalies gebėjimo stabdyti ikikrizinę darbo jėgos pasiūlos mažėjimo tendenciją. Nors, preliminariais duomenimis, vidutinis metinis gyventojų prieaugis Lietuvoje 2020 m. buvo teigiamas ir tai pristabdė ilgalaikę mažėjimo tendenciją, 2021 m. pirmojo ketvirčio preliminarūs duomenys rodo, kad grynosios migracijos perspektyva vėl tapo šiek tiek neigiama.

Siekiant sušvelninti pandemijos poveikį, buvo nedelsiant pradėta teikti valstybės paramą namų ūkiams ir įmonėms. Pastarosios krizės pradžioje Lietuva skyrė paramą įmonėms ir asmenims, nukentėjusiems nuo krizės, taip pat tikslingai skyrė papildomų išteklių sveikatos sektoriui. Subsidijos ir išmokos, papildomas sveikatos priežiūros finansavimas ir investicijos 2020 m. sudarė maždaug 5,4 % BVP. Todėl valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. padidėjo iki 7,4 %. Pagal Komisijos 2021 m. pavasario prognozę numatoma, kad Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas 2021 m. pasieks 8,2 %, o 2022 m., nutraukus 2020 ir 2021 m. patvirtintų laikinųjų paramos priemonių taikymą, sumažės iki 6,0 % BVP. Pagal Stabilumo programą papildomos ekonomikai remti skirtos išlaidos 2021 m. turėtų sudaryti maždaug 3 % BVP.

Lietuvos planą sudaro septyni įvairias politikos sritis apimantys komponentai ir jame numatytu subalansuotu reformų ir investicijų rinkiniu siekiama spręsti pagrindinius šalies uždavinius. Lietuva savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pateikė 2021 m. gegužės 14 d. Septyni jo komponentai yra „Atspari grėsmėms ir pasirengusi ateities iššūkiams sveikatos priežiūros sistema“, „Žalioji Lietuvos transformacija“, „Skaitmeninė transformacija ekonomikos augimui“, „Kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą kiekvienam gyventojui“, „Aukštasis mokslas, nuosekli <...> sistema <...>“, „Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“, „Daugiau galimybių kiekvienam aktyviai kurti šalies gerovę“. Pagrindinės investicijų sritys yra dvejopa (žalioji ir skaitmeninė) pertvarka, junglumo didinimas, energijos vartojimo efektyvumas, sveikatos priežiūros infrastruktūra, aktyvios darbo rinkos priemonės ir švietimo infrastruktūra, taip pat moksliniai tyrimai ir inovacijos. Derinant reformų ir investicijų pastangas bus užtikrinta sąveika, todėl jomis bus veiksmingesnės siekiant atitinkamų politikos tikslų ir padės pritraukti papildomų privačių investicijų. Lietuva paprašė

2,225 mlrd. EUR negrąžintinos paramos pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę; paskolų šalis neprašė.

Plane numatytas subalansuotas atsakas atsižvelgiant į šešis Reglamento[1] 3 straipsnyje nurodytus politikos ramsčius. Į šiuos politikos ramsčius tinkamai atsižvelgiama priemonėmis, kuriomis: i) stiprinamos sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sistemos; ii) mažinamas skurdas; iii) gerinama švietimo ir mokymo sistemos kokybė; iv) skatinamos inovacijos ir remiamas verslumas; v) skaitmeninamos viešosios paslaugos, didinamas viešojo administravimo efektyvumas, gerinama biudžeto sistema ir mokestinių prievolių vykdymas, taip padedant didinti viešųjų finansų tvarumą.

Į planą įtrauktos tinkamos priemonės, padėsiančios spręsti pagrindinius Lietuvos uždavinius. Naujausiose šaliai skirtose rekomendacijose nustatyti penkių plačių politikos sričių (fiskalinės, sveikatos, socialinės įtraukties, švietimo, taip pat inovacijų ir mokslo politikos) ir dvejopos pertvarkos uždaviniai. Lietuvos plane yra numatytos plataus masto reformos ir investicijos, kurios viena kitą sustiprina ir (nevienodu lygiu) prisideda prie veiksmingo visų nustatytų uždavinių sprendimo, ir apskritai plane siūlomas subalansuotas atsakas į problemas, kurias paskatino COVID-19 krizė.

Plane siūlomos su mokesčiais, sveikata, socialine įtrauktimi, švietimu ir įgūdžiais, inovacijomis ir mokslu, taip pat su dvejopa pertvarka susijusios reformos, kurios, tikimasi, prisidės prie Lietuvos ekonominės ir socialinės sanglaudos. Socialinė sanglauda bus remiama pagrindinėmis reformomis, susijusiomis su sveikata, ilgalaike priežiūra, ankstyvojo ir mokyklinio ugdymo bei profesinio mokymo kokybės gerinimu, aukštojo mokslo finansavimo sistema, socialinės apsaugos sistemos adekvatumo didinimu, mokesčių sistemos pokyčiais, mokestinių prievolių vykdymo gerinimu, biudžeto sistemos ir viešojo administravimo gerinimu. Kartu su šiomis reformomis bus vykdomos pagrindinės investicijos, kuriomis numatoma prisidėti prie mokyklų tinklo ir infrastruktūros tobulinimo, individualiosiomis mokymosi sąskaitomis grindžiamos mokymosi visą gyvenimą sistemos, e. sveikatos, ilgalaikės priežiūros dienos centrų, inovacijų srities kompetencijos centrų infrastruktūros kūrimo, atsinaujinančiųjų išteklių energetikos, darnaus judumo ir pastatų renovacijos.

Investicijomis į energijos vartojimo efektyvumą, netaršų transportą ir žiedinę ekonomiką, taip pat atsinaujinančiųjų išteklių energetikos reformomis tikimasi spręsti su klimato kaita susijusius Lietuvos uždavinius. Planu siekiama paskatinti Lietuvos ekonomiką, kad būtų siekiama energetikos ir klimato srities tikslų. To siekiama priemonėmis, kuriomis skatinama atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba ir kaupimas; mažinamas transporto išmetamas teršalų kiekis keičiant taršias transporto priemones netaršiomis; spartinama pastatų renovacija; taip pat skatinama žiedinė ekonomika. tikimasi, kad šios investicijos padės pasiekti Lietuvos 2030 ir 2050 m. energetikos ir klimato srities tikslus. Visoms Lietuvos plane numatytoms priemonėms, kuriomis padedama siekti su klimato kaita susijusių tikslų, tenka 37,8 % visų plano asignavimų.

[1] 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė.

Skaitmeninės pertvarkos srityje pagrindinėmis priemonėmis sprendžiami skaitmeninio junglumo uždaviniai, įskaitant miesto ir kaimo skaitmeninės takoskyros mažinimą, viešojo ir privačiojo sektorių skaitmeninimą ir menkų skaitmeninių įgūdžių problemą. Į planą įtrauktomis priemonėmis numatoma toliau plėtoti itin didelio pralaidumo tinklus ir 5G ryšio infrastruktūrą už miestų ribų. Be to, svarbios reformos ir investicijos skiriamos viešajam sektoriui skaitmeninti. Planuojamos investicijos į vaikų, darbuotojų ir vyresnio amžiaus piliečių skaitmeninius įgūdžius, taip pat numatytos priemonės, kuriomis siekiama spręsti IT darbuotojų trūkumo darbo rinkoje problemą. Skaitmeninio poveikio priemonėms tenka 31,5 % visų Lietuvos plano asignavimų.

Lietuvos pateiktas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano visų numatytų išlaidų sumos pagrindimas apskritai yra pagrįstas ir patikimas. Lietuva pateikė atskiras visų į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktų investicijų išlaidų sąmatas. Išlaidų analizė apskritai yra išsami ir pagrįsta. Numatytų išlaidų dydžiai paprastai yra pagrįsti palyginimais su ankstesnėmis panašaus pobūdžio investicijomis ir informacija iš viešųjų pirkimų duomenų bazės. Lietuva nepriklausomo pasiūlytų išlaidų sąmatų patvirtinimo nepateikė. Iš išlaidų sąmatų ir susijusių patvirtinamųjų dokumentų matyti, kad didžioji dalis išlaidų yra vidutiniškai pagrįstos ir priimtinos. Finansuoti siūlomos sumos laikomos tinkamomis ir vertinamos kaip vidutiniškai įrodančios išlaidų sąmatų patikimumą. Galiausiai, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano visų numatytų išlaidų suma atitinka išlaidų veiksmingumo principą ir yra proporcinga tikėtinam nacionaliniam ekonominiam ir socialiniam poveikiui.

Dėl atskirų komponentų pateikta aiški informacija apie papildomas investicijas iš kitų ES fondų. Iš kitų ES šaltinių finansuojami projektai atskirti nuo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų projektų laiko ir aprėpties. Be to, Lietuva nustatė pakankamą ir tinkamą tvarką, kad būtų išvengta dvigubo ES finansavimo.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas atitinka reikšmingos žalos nedarymo principą. Šis vertinimas atliktas pagal metodiką, nustatytą Komisijos priimtose Reikšmingos žalos nedarymo principo taikymo pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės reglamentą techninėse gairėse (2021/C 58/01), ir šešis atitinkamus aplinkos tikslus. Kai reikalinga, reikšmingos žalos nedarymo principo laikymasis užtikrinamas kai kurių priemonių įgyvendinimo tarpinėmis reikšmėmis.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytomis priemonėmis tikimasi padaryti didelį ilgalaikį poveikį ekonomikai ir institucijoms. Visų pirma tikimasi, kad numatytos reformos ir investicijos, kuriomis siekiama žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, taip pat švietimo ir mokymo sistemose taikomos priemonės turės ilgalaikį poveikį Lietuvos ekonomikai – skatins tvarų ilgalaikį augimą ir institucijų bei politikos struktūrinius pokyčius. Be to, numatytomis aukštajam mokslui skirtomis priemonėmis tikimasi pagerinti aukštojo mokslo programų kokybę. Tikimasi, kad valstybės inovacijų politikos racionalizavimas turės didelį ilgalaikį poveikį įvairiems Lietuvos ekonomikos sektoriams. Be to, aktyvios darbo rinkos politikos rėmimo priemonėmis tikimasi padaryti ilgalaikį poveikį darbo rinkos veikimui, taip pat skurdo mažinimui ir pajamų lygybei. Sveikatos sektoriui skirtomis priemonėmis taip pat tikimasi padidinti sveikatos priežiūros sistemos efektyvumą. Be to, viešojo sektoriaus modernizavimo reformos turėtų turėti ilgalaikį poveikį viešojo sektoriaus veiksmingumui ir apima analitinius bei technologinius mokestinių prievolių vykdymo problemų sprendimus.

Pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane siūlomą tvarką užtikrinama veiksminga ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano stebėsena ir įgyvendinimas, įskaitant numatomą tvarkaraštį, tarpines reikšmes bei siektinas reikšmes ir susijusius rodiklius. Finansų ministerijai ir Centrinei projektų valdymo agentūrai bus pavesta vykdyti plano stebėseną, o atitinkamos ministerijos bus atsakingos už jo įgyvendinimą. Tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės yra realistiškos ir aktualios, tačiau tarpinių ir siektinų reikšmių paskirstymas laike gana netolygus, jos sutelktos laikotarpio pabaigoje, maždaug 2026 m. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane siūloma kontrolės sistema ir tvarka yra pagrįsta vykdant sanglaudos politiką taikomais nacionaliniais procesais ir struktūromis. Plane yra nustatyti veikėjai (įstaigos, subjektai) ir jų vaidmenys bei atsakomybė už vidaus kontrolės užduočių vykdymą. Atitinkamos funkcijos turėtų būti tinkamai atskirtos. Kontrolės sistema ir kita svarbi tvarka, be kita ko, susijusios su duomenų apie galutinius lėšų gavėjus rinkimu ir skelbimu, yra tinkama. Siekiant vykdyti konkrečius plane apibūdintus valdymo ir ataskaitų teikimo reikalavimus bus sukurta speciali IT priemonė. Ji turėtų užtikrinti reikiamą audito seką, taip pat ataskaitų apie tarpines ir siektinas reikšmes teikimą.

Planas yra darnus, jame numatytos nuoseklios, viena kitą sustiprinančios reformos ir investicijos bei įvairių komponentų sąveika. Plane yra pateikta strateginė nuosekli vizija ir užtikrinta kiekvieno komponento darna, darna tarp tikslų pagal skirtingus komponentus ir tarp atskirų komponentų pavienių reformų bei investicijų. Visų septynių komponentų tikslai yra nuoseklūs, investicijos ir reformos struktūrizuotos ir aiškiai parodyti jų teminiai ryšiai bei sąsajos. Komponentai vienas kitą sustiprina (ypač žalioji ir skaitmeninė pertvarka).

1 lentelė. Plano vertinimo pagal EGADP kriterijus santrauka

(1) Subalansuotas atsakas	(2) ŠSR	(3) Augimas, darbo vietos…	(4) RŽNP	(5) Žalinimo tikslas	(6) Skaitmeninimo tikslas	(7) Ilgalaikis poveikis	(8) Tarpinės ir siektinos reikšmės	(9) Sąnaudų įvertinimas	(10) Kontrolės sistemos	(11) Darna
A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	A

2. EKONOMIKOS GAIVINIMO IR ATSPARUMO DIDINIMO UŽDAVINIAI: ESAMOS PADĖTIES APŽVALGA

2.1. Makroekonominė perspektyva ir raida po 2020 m. šalies ataskaitos

Pagal Finansų ministerijos 2021 m. kovo mėn. paskelbtą ir Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane pateiktą makroekonominį scenarijų realusis BVP turėtų augti 2,6 % 2021 m. ir 3,2 % 2022 ir 2023 m. 2020 m. realusis BVP sumažėjo 0,9 %. Pagal pateiktą scenarijų daroma prielaida, kad vidaus paklausos didėjimas skatins atsigavimą 2021 m., tačiau neatsižvelgiama į investicijas, kurios turi būti finansuojamos EGADP lėšomis. Prognozuojama, kad infliacija pagal Europos suderintą vartotojų kainų indeksą padidės nuo 1,1 % 2020 m. iki 1,8 % 2021 ir 2022 m. ir 2024 m. pasieks 2 %.

2020 m. Lietuvos darbo rinkos padėtis pablogėjo. Nedarbo lygis nuo 2019 m. buvusio 6,3 % lygio padidėjo iki 8,5 %, o dirbančių asmenų skaičius sumažėjo 1,5 %, palyginti su 2019 m. Nedarbo lygis 2021 m. sausio mėn. buvo 7,4 % – didesnis nei prieš metus (6,2 %). Į planą įtrauktame makroekonominiame scenarijuje daroma prielaida, kad darbo rinka laipsniškai atsigaus, nedarbo lygis sumažės nuo 8,5 % 2021 m. iki 7,5 % 2022 m. ir iki 6,5 % 2024 m.

2020 m., **nepaisant pablogėjusios padėties darbo rinkoje, darbo užmokestis toliau sparčiai augo ir padidėjo daugiau kaip 9 %.** Numatoma, kad ateinančiais metais darbo užmokesčio augimo tempas sulėtės, tačiau tebebus didelis: 2021 m. jis bus 5,2 %, 2022 m. – 4,5 % ir 2023 m. – 5,0 %.

Pajamų nelygybė, skurdas ir socialinė atskirtis tebėra nuolatinės problemos Lietuvoje. 2019 m. 26,3 % gyventojų grėsė skurdas ar socialinė atskirtis, o 9,4 % patyrė didelį materialinį nepriteklių – tai kur kas daugiau negu atitinkami ES vidurkiai (20,9 % ir 5,5 %). 2019 m. 20 % turtingiausių gyventojų pajamos buvo 6,44 karto didesnės nei 20 % labiausiai nepasiturinčių gyventojų pajamos, palyginti su 4,99 karto visoje ES.

Valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. siekė 7,4 % BVP ir numatoma, kad 2021 m. jis viršys 8 %. Pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą diskrecinės išlaidų priemonės, skirtos neigiamiems pandemijos padariniams švelninti, 2021 m. turėtų sudaryti 3,3 % BVP. Plane numatyta, kad valdžios sektoriaus deficito padėtis laikui bėgant laipsniškai gerės. Numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis dėl padidėjusio deficito padidės nuo maždaug 36 % 2019 m. iki daugiau kaip 52 % 2021 m. ir toliau didės iki beveik 58 % 2024 m.

Naujausioje Komisijos prognozėje pateiktos labiau teigiamos projekcijos nei pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas. Pagal Komisijos 2021 m. pavasario prognozę realusis BVP turėtų padidėti 2,9 % 2021 m. ir 3,9 % 2022 m. Komisija prognozuoja didesnį vidaus paklausos atsigavimą, be kita ko, dėl investicijų, kurios turi būti finansuojamos pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę. Prognozuojama, kad nedarbo lygis sumažės nuo 8,5 % 2020 m. iki 7,1 % 2022 m., taigi iki šiek tiek žemesnio lygio negu pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas. Infliacijos prognozės atitinka ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano scenarijų. Ir Komisijos, ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano prognozėse valdžios sektoriaus deficito ir skolos santykis su BVP 2021 ir 2022 m. yra panašus.

2 lentelė. Makroekonominės raidos ir prognozių palyginimas

	2019	2020		2021		2022		2023	2024
	KOM	KOM	EGA DPl	KOM	EGA DPl	KOM	EGA DPl	EGA DPl	EGA DPl
Realusis BVP (% pokytis)	4,3	−0,9	−0,8	2,9	2,6	3,9	3,2	3,2	3,2
Užimtumas (% pokytis)	0,5	−1,5	−1,5	0,4	0,7	0,8	0,9	−0,1	−0,5
Nedarbo lygis (%)	6,3	8,5	8,5	8,3	8,5	7,1	7,5	6,9	6,5
SVKI infliacija (% pokytis)	2,2	1,1	1,1	1,9	1,8	1,9	1,8	1,9	2,0

Valdžios sektoriaus balansas (% BVP)	0,5	−7,4	−7,4	−8,2	−8,1	−6,0	−6,0	−4,0	−2,2
Bendrasis valdžios sektoriaus skolos santykis (% BVP)	35,9	47,3	47,3	51,9	52,1	54,1	54,2	57,9	57,9

Šaltinis: Komisijos 2021 m. pavasario prognozė (KOM); Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas (EGADPl).

Šių dviejų prognozių skirtumą daugiausia lemia galutinė duomenų pateikimo data ir prielaidos dėl investicijų, kurios turi būti finansuojamos EGADP lėšomis. Komisijos prognozė parengta daugiau kaip mėnesiu vėliau negu makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas, todėl Komisija galėjo atsižvelgti į naujesnius ekonominius rodiklius, kurie rodė gerus 2021 m. pirmojo ketvirčio rezultatus. Be to, Komisija atsižvelgė į informaciją apie planuojamas investicijas pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, nurodytas 2021 m. balandžio 30 d. Komisijai pateiktoje Lietuvos 2021 m. stabilumo programoje.

Plane nustatyta kelių rūšių rizika pagal ekonominį scenarijų. Pagrindinė rizika yra susijusi su laiku, kada galėtų būti suvaldyta pandemija. Kita neigiama rizika kyla dėl galimos geopolitinės padėties eskalacijos, pasaulinės prekybos pokyčių ir įtampos finansų rinkoje. Kita vertus, ekonomika gali atsigauti greičiau, negu numatoma pagal scenarijų, jeigu vakcinavimo programa bus vykdoma greičiau, nei tikimasi. Makroekonominei ir fiskalinei perspektyvai toliau įtaką daro didelis su COVID-19 pandemija ir jos ekonominiais padariniais susijęs neapibrėžtumas.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano makroekonominis scenarijus apskritai yra atsargus. Šis ekonominis scenarijus yra identiškas 2021 m. stabilumo programoje Finansų ministerijos parengtam scenarijui. Makroekonominį scenarijų patvirtino Lietuvos nepriklausoma fiskalinė institucija, kuri yra Valstybės kontrolės dalis.

2.2. Iššūkiai, susiję su tvariu augimu, sanglauda, atsparumu ir politika naujajai kartai

Pažangus, tvarus ir integracinis augimas, inovacijos ir našumas

Reikia politikos priemonių našumo augimui skatinti ir tvariam atotrūkio mažinimo procesui stiprinti. Nors Lietuvos našumo lygiai vis dar gerokai žemesni už ES vidurkį, pastaruosius kelerius metais atotrūkis mažėja. Tai galima sieti daugiausia su investicijomis, kurios lemia kapitalo kaupimą, o ne su technologiniais pokyčiais apskritai[2].

[2] Europos Komisija (2021), *Productivity and competitiveness developments in the EU. Joint ECFIN-JRC Background and Policy Note. Internal Communication.*

Kaip pabrėžia Nacionalinė produktyvumo taryba, skatinimas investuoti į įgūdžius, technologijas ir įrangą, taip pat dalyvavimas gamybos strateginėse vertės grandinėse atliks svarbų vaidmenį toliau didinant našumą ir ekonomikos augimo potencialą Lietuvoje.

Siekiant remti ekonomikos augimą, reikia gerinti įgūdžius, didinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir bendrą paramą moksliniams tyrimams bei inovacijoms. Universitetų absolventų įgytų įgūdžių pasiūlos ir įmonėms reikalingų įgūdžių paklausos neatitiktis stabdo inovacijas ir našumo augimą. Be to, įmonių augimą riboja ir inovacijas varžo institucinės kliūtys, kaip antai lengvatinis mokesčių režimas mažosioms įmonėms. Riboti viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumai ir vidutiniškos kokybės produkcija yra neefektyvaus viešojo finansavimo ir sudėtingos institucinės struktūros padarinys. MTEP intensyvumas yra palyginti nedidelis, o finansavimas tebėra neefektyvus ir pernelyg priklausomas nuo Europos fondų. Akademinės bendruomenės ir įmonių sektoriaus veiksmingo bendradarbiavimo stoka taip pat kliudo didinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus privačiajame sektoriuje. Dėl didelio už įvairias inovacijų rėmimo programas atsakingų agentūrų skaičiaus visa paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms sistema yra sunkiai prieinama ir ja sunku naudotis. Siekiant gerinti viešojo sektoriaus mokslo bazės kokybę ir jos pajėgumą prisidėti prie dvejopos pertvarkos, būtina stiprinti universitetų mokslinių tyrimų bei inovacinius gebėjimus, taip pat užtikrinti tyrėjų karjeros patrauklumą ir sąveikas tarp mokslinių tyrimų, inovacijų bei aukštojo mokslo.

Įmonių augimas Lietuvoje nėra spartus. Sparčiai augančių įmonių skaičius, išreikštas bendro įmonių, turinčių daugiau kaip 10 darbuotojų, skaičiaus procentine dalimi, daugumoje sektorių nesiekia ES vidurkio. Vienintelis sektorius, kuriame rezultatai yra geresni už ES vidurkį, yra transporto ir sandėliavimo veiklos sektorius; tačiau net ir šiame sektoriuje daug įmonių patiria su COVID-19 susijusią riziką. Lietuvos įmonių, kurios dėl didėjančio skaitmeninimo planuoja augti, dalis yra kur kas mažesnė negu ES vidurkis (12 %, palyginti su 31 % vidurkiu), o augančių įmonių, turinčių skaitmeninimo strategiją ar veiksmų planą, dalis Lietuvoje yra tik 4 % (ES vidurkis – 22 %)[3].

Socialinė ir teritorinė sanglauda

Lietuvai tebėra sunku užtikrinti, kad ekonomikos augimas būtų naudingas visai visuomenei. Nors pastaraisiais metais Lietuva padarė tam tikrą pažangą, pajamų nelygybė ir skurdo bei socialinės atskirties rizika, ypač senyvo amžiaus asmenims ir neįgaliesiems, tebėra didelė. Valstybės išlaidos socialinei apsaugai yra palyginti nedidelės, o socialinių partnerių pajėgumas tebėra ribotas ir tai jiems kliudo veiksmingai dalyvauti kolektyvinėse derybose ir prisidėti prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo. Mokesčių ir išmokų sistemos perskirstymo pajėgumą mažina nepakankamas mokestinių prievolių vykdymas (*žr. toliau*), ribotas pajamų mokesčio progresyvumas, taip pat mažas aplinkosauginis, nekilnojamojo turto ir kapitalo prieaugio apmokestinimas.

[3] Benedetti Fasil, C, Domnick, C, Fako, P, Flachenecker, F., Gavigan, J. P., Janiri, M. L., del Rio, J.-C., Stamenov, B., Testa, G., *High Growth Enterprises in the COVID-19 Crisis Context demographics, environmental innovations, digitalisation, finance and policy measures*, JRC. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

Socialinę atskirtį didina nepakankamas socialinių paslaugų prieinamumas ir mažas socialinių būstų prieinamumas. Socialinių paslaugų organizavimas ir teikimas yra fragmentuoti ir neužtikrinamas jų veiksmingumas. Socialinių būstų laukia apie 10 000 asmenų, ir vidutinė laukimo trukmė yra nuo 3 iki 12 metų (priklausomai nuo savivaldybės). Visapusiškos aprūpinimo būstu strategijos dar nėra, o socialiniai būstai dažnai yra prastos kokybės. Yra didelis poreikis statyti naujus būstus, ypač didelėms šeimoms ir neįgaliesiems, taip pat renovuoti esamus būstus.

Regioniniai skirtumai Lietuvoje yra dideli ir tebedidėja. Vilniaus regionas yra pagrindinis šalies žinių, inovacijų ir produktyvumo šaltinis – jame sukuriama apie 40 % šalies BVP ir yra aukščiausias pajamų lygis. Kaimo vietovių gyventojų, kuriems gresia skurdas ir nedarbas, dalis nuolat yra didesnė, o įgūdžių lygiai ir mokymosi rezultatai kur kas prastesni negu miestuose. Šie veiksniai daro neigiamą poveikį teritorinei sanglaudai ir kliudo investuoti bei kurti darbo vietas kaimo vietovėse.

Sveikata

Pagal sveikatos priežiūros rezultatus Lietuva nuolat atsilieka nuo kitų ES šalių. Taip yra dėl sveikatos priežiūros sistemos neoptimalaus efektyvumo ir kokybės, kurie lemia nepakankamą tinkamos sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą. Prie to prisideda ir su gyvensena susiję rizikos veiksniai. Pandemija padidino sveikatos sistemos, kurios ištekliai ir taip yra riboti, apkrovą, taip dar labiau išryškindama įsisenėjusias struktūrines problemas ir dar kartą patvirtindama neatidėliotiną reformų poreikį. Todėl sveikatos priežiūros sistemos atsparumo ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumo ir įperkamumo didinimas tebėra pagrindiniai prioritetai.

Mokestinių prievolių vykdymas ir biudžeto sistema

Lietuva vis dar patiria didelių su mokestinių prievolių vykdymu susijusių sunkumų. Jos PVM surinkimo atotrūkis vienas didžiausių ES. Valdžios sektoriaus pajamų administravimo veikla, tokia kaip mokesčių deklaracijų tvarkymas ir pajamų surinkimas, yra padalyta kelioms institucijoms ir tai lemia sistemos neefektyvumą.

Biudžeto sistemoje yra trūkumų. Didelė valdžios sektoriaus išlaidų dalis planuojama laipsniškai ir jai netaikoma nešališka išlaidų peržiūra. Vėluojama vykdyti biudžeto sistemos reformą, kuria tikimasi pagerinti vidutinio laikotarpio finansų planavimą. Taip pat nėra aiškių taisyklių dėl to, kada turi būti atliekami valstybės biudžeto pakeitimai. Nepaisant reikšmingo pajamų sumažėjimo ir svarbių išlaidų priemonių, kurių imtasi reaguojant į COVID-19 krizę, 2020 m. biudžetai nebuvo keičiami. Metodika, pagal kurią nustatomos pajamos, kurias gali gauti savivaldybės, yra keičiama kiekvienais metais ir tai kliudo planuoti investicijas.

Naujai kartai, vaikams ir jaunimui skirtos politikos priemonės, apimančios švietimą ir įgūdžius

Pandemija paaštrino Lietuvos darbo rinkos problemas. Atėjus antrajai pandemijos bangai nedarbo lygis padidėjo, nepaisant nemažų darbo užmokesčio subsidijų, ir tai labiausiai paveikė jaunimą, žemesnio išsilavinimo lygio ir nekvalifikuotus asmenis. Dėl pandemijos imtasi tikslinių priemonių, tačiau aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, kuriomis remiamas kvalifikacijos tobulinimas, perkvalifikavimas ir judumas, aprėptis apskritai mažėja.

Lietuvos inovacijas ir našumo augimą stabdo įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis. Reikia gerinti aukštojo mokslo programų kokybę, ir tą būtų galima pasiekti, be kita ko, konsoliduojant aukštojo mokslo institucijas. Pameistrystės sistema yra sukurta, tačiau ją reikia toliau plėtoti. Dalyvavimas suaugusiųjų švietimo programose Lietuvoje vis dar labai atsilieka nuo ES vidurkio ir per pastarąjį dešimtmetį nedaug pagerėjo. Siekiant palengvinti verslo inovacijas ir skaitmeninę pertvarką, reikia tobulinti visų gyventojų skaitmeninius įgūdžius. Lietuva turi investuoti į visapusiškos įgūdžių strategijos įgyvendinimą – skirti daug dėmesio kvalifikacijos tobulinimui ir perkvalifikavimui ir sustiprinti pastangas skatinti mokymąsi darbo vietoje ir pameistrystę per profesinį mokymą.

Ankstyvojo ugdymo ir priežiūros sistemoje nedalyvaujančių vaikų skaičius tebėra didelis. Vaikų dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme lygis vis dar nesiekia ES vidurkio. Jų dalyvavimo procentinės dalys yra mažesnės kaimo vietovėse dėl mažesnės paklausos ir pasiūlos, taip pat dėl riboto susisiekimo paslaugų prieinamumo vaikams, gyvenantiems toliau nuo savo ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Dėl valstybinių vaikų darželių trūkumo vaikams, kurių socialinė ir ekonominė padėtis prastesnė, yra sunkiau dalyvauti ikimokykliniame ugdyme.

Mokymosi rezultatai yra prastesni negu ES vidurkis, o jų skirtumai tarp kaimo vietovių ir miestų yra dideli. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys prastus moksleivių rezultatus, yra dabartinė mokymo praktika, socialinė ir ekonominė padėtis ir organizuotos kokybės užtikrinimo sistemos nebuvimas. Mokytojams taip pat trūksta profesinio mokymosi galimybių ir aukštos kokybės skaitmeninės infrastruktūros, kuri jiems suteiktų galimybę pereiti prie novatoriškesnės mokymo praktikos ir nuo mažens ugdyti mokinių skaitmeninius gebėjimus. Mokytojo profesijos nepatrauklumas ir silpna pirminio mokytojų rengimo sistema taip pat turi neigiamą poveikį mokymo kokybei. Todėl daug mokinių renkasi privačius korepetitorius, o tai didina skirtingos socialinės ir ekonominės padėties mokinių mokymosi rezultatų skirtumus. Mokyklų infrastruktūra, ypač kaimo vietovėse, yra neefektyvi ir nėra gerai prisitaikiusi prie mokinių skaičiaus mažėjimo.

2.3. Su dvejopa pertvarka susiję uždaviniai

2.3.1. Žaliasis aspektas

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane ne mažesnė kaip 37 % išlaidų dalis turėtų būti susijusi su žaliuoju aspektu. Plano priemonėmis padedama pasiekti poveikio klimatui neutralumą ir 2030 m. energetikos ir klimato tikslus, nustatytus nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose (NEKSVP). Be to, jomis taip pat numatoma padėti pasiekti aplinkosaugos tikslus, susijusius su atliekomis, vandeniu, taršos kontrole, darniu judumu, biologinės įvairovės apsauga ir atkūrimu, jūrų ir vandens ištekliais, taip pat remti perėjimą prie tvarių maisto sistemų ir, kai tinka, prie žiedinės ekonomikos, kartu užtikrinant, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje. Vykdant žaliąją pertvarką Lietuvoje reikės labai padidinti energijos ir išteklių naudojimo efektyvumą statybos, transporto ir pramonės sektoriuose. Kiti žaliajai pertvarkai svarbūs veiksniai yra atsinaujinančiųjų išteklių įtraukimas į energijos rūšių derinį, žiedinė ekonomika, oro ir vandens kokybė ir biologinė įvairovė, taip pat įmonių žaliosios pertvarkos skatinimas tinkamomis priemonėmis, susijusiomis su žaliaisiais įgūdžiais, bendro aplinkosauginio pėdsako mažinimu ir tvariomis inovacijomis (verslo modelių, technologijų, sprendimų, produktų, paslaugų).

Išmetamas ŠESD kiekis

Lietuva rizikuoja laiku nepasiekti savo 2030 m. klimato tikslų. Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane Lietuva įsipareigojo sektoriuose, kuriems netaikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (ATLPS), iki 2020 m. išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio nepadidinti daugiau kaip 15 % ir iki 2030 m. jį sumažinti 9 %, palyginti su 2005 m. lygiu. Iki 2018 m. ne ATLPS sektoriuose išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis padidėjo 7 %, palyginti su 2005 m., ir tai reiškia, kad 2020 m. tikslas tikriausiai bus pasiektas. Tačiau yra rizikos, kad 2030 m. su klimato kaita susiję tikslai bus nepasiekti.

3 lentelė. Lietuvos nacionaliniai tikslai ir įnašai energetikos ir klimato srityse

	Nacionaliniai tikslai ir įnašai	Naujausi turimi duomenys	2020 m.	2030 m.	2030 m. užmojų lygio vertinimas
	Pastangų pasidalijimo reglamente (PPR) nustatytas privalomas tikslas sumažinti išmetamą ŠESD kiekį, palyginti su 2005 m. kiekiu (%)	7 %	15 %	−9 %	Pagal PPR
	Nacionalinis tikslas / įnašas, susijęs su atsinaujinančiųjų išteklių energija: kokią bendro suvartojamos galutinės energijos kiekio dalį (%) sudaro iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminama energija (%)	25,5 %	23 %	45 %	Pakankamai didelis užmojis (pagal formulę – 34 %)
	Nacionalinis įnašas, susijęs su energijos vartojimo efektyvumu:				
	pirminės energijos suvartojimas (mln. tne)	6,3 mln. tne	6,5 mln. tne	5,5 mln. tne	Nedidelis
	Galutinės energijos suvartojimas (mln. tne)	5,6 mln. tne	4,3 mln. tne	4,5 mln. tne	Nedidelis
	Elektros tinklų sujungimo lygis (%)	62 %	62 %	111 %	netaikoma

Šaltinis: Lietuvos galutinio nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano vertinimas, SWD(2020) 914 final.

Atsinaujinančiųjų išteklių dalis arba atsinaujinančioji energija

Nors padaryta didelė pažanga diegiant atsinaujinančiųjų išteklių energetiką (išskyrus transporto sritį), reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų pasiektas Lietuvos 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir efektyvaus energijos vartojimo tikslas. Dėl savo didelio užmojo požiūrio į atsinaujinančiųjų išteklių energetikos diegimą Lietuva anksti, 2014 m., pasiekė savo 2020 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos 23 % dalies tikslą, o dabartinis lygis yra 25,5 %. Tačiau transporto sektoriuje pažanga yra lėta: iki 2020 m. tikslo (10 %) pasiekimo trūks maždaug 5 procentinių punktų. Lietuvos 2030 m. tikslas dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos 45 % dalies laikomas pakankamai didelio užmojo tikslu, kad prisidėtų siekiant ES klimato ir energetikos tikslų. Dėl savo aukcionų naudojimo ir plačiu mastu vykstančio mažų atsinaujinančiosios energijos gamybos įrenginių, priklausančių individualiems energijos vartotojams ir bendruomenėms, diegimo Lietuva tikisi, kad atsinaujinančiųjų išteklių dalis elektros energetikos sektoriuje iki 2030 m. pasieks 45 %. Iš šios dalies ne mažiau kaip 70 % sudarys vėjo energija, 9 % – biokuras, 8 % – hidroenergija, 3 % – saulės energija ir 2 % – biodujos. Lietuva prognozuoja, kad atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje sieks daugiau kaip 67 %, o centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje padidės iki maždaug 90 %. Lietuvai būtų naudinga paįvairinti šilumos tiekimo sektoriaus energijos rūšių derinį, ir, be biomasės naudojimo, ji taip pat turėtų labiau padidinti atliekinės šilumos funkciją ir neprarasti budrumo dėl biomasės tvarumo. Nors biomasės kuro naudojimas prisidėjo prie energetinės nepriklausomybės ir energijos šaltinių įvairinimo, tai taip pat labai prisideda prie oro taršos ir tai kelia vis didesnį susirūpinimą Lietuvai.

Energijos vartojimo efektyvumas

Energijos suvartojimo intensyvumas Lietuvos ekonomikoje beveik du kartus viršija ES vidurkį ir jos pramonės (kurioje kaip kuras dažniausiai naudojamos dujos) galutinės energijos suvartojimo dalis yra didžiausia todėl, kad energijai imlios pramonės šakos sudaro gana didelę Lietuvos gamybos sektoriaus dalį[4]. Šalies chemijos pramonės, cemento gamybos ir naftos perdirbimo sektoriuose veikia keli labai daug ŠESD išmetantys įrenginiai, kuriuos eksploatuojantys svarbūs ūkio subjektai yra pagrindiniai darbdaviai mažiau išsivysčiusiame Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. **Siekiant 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslų Lietuvos numatomas įnašas bus nedidelis: užtikrinti, kad jos pirminės ir galutinės energijos suvartojimo intensyvumas 2030 m. būtų 1,5 karto mažesnis negu 2017 m.** Šaliai būtų naudinga įgyvendinti papildomą politiką ir priemones, atsižvelgiant į jos didelį neišnaudotą energijos taupymo potencialą, ypač transporto ir statybos sektoriuose, taip pat pramonėje. Gyvenamųjų pastatų renovacijos mastas, kaip nustatyta NEKSVP, turėtų būti padidintas siekiant renovuoti daugiau kaip 30 000 daugiabučių namų ir pasiekti energetiškai efektyvaus ir nuo iškastinio kuro nepriklausomo pastatų ūkio tikslą iki 2050 m.[5]. Lietuvos ilgalaikėje renovacijos strategijoje nustatytas didelio užmojo tikslas iki 2050 m. renovuoti 74 % pastatų ūkio (beveik 440 000 pastatų), pasiekiant, kad nebūtų vartojama iš iškastinio kuro pagamintos pirminės energijos. Norint pasiekti 2030 m. energetikos ir klimato tikslus ir numatant pasiekti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus iki 2050 m., reikalingos tikslinės iniciatyvos siekiant didinti pastatų energinį naudingumą, įskaitant centralizuoto šilumos tiekimo modernizavimą. Atlikus energinės pastatų renovacijos potencialo visoje ES tyrimą įvertinta, kad Lietuvoje iki 2050 m. renovavus 79 % esamų būstų, esant optimalioms sąnaudoms, galėtų būti sutaupyta 5,2 TWh pirminės energijos ir sukurta apie 202 000 darbo vietų (etato ekvivalentais)[6].

Darnus judumas

Siekiant labiau sumažinti viso transporto sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro, būtina didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį transporto sektoriuje, visų pirma vykdant elektrifikaciją ir naudojant pažangiuosius biodegalus. Daugiausiai dyzeliną vartojantis transporto sektorius išmeta beveik 40 % visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir šis kiekis sparčiai didėja. Pagrindinis transporto būdas tebėra automobiliai. Viešuoju transportu (traukiniais ir autobusais) naudojamasi vis mažiau – juo naudojasi tik 9,6 % keleivių. Nepaisant

---

[4] Tsemekidi-Tzeiranaki, S., Paci, D., Cuniberti, B., Economidou, M., Bertoldi, P., *Analysis of the Annual Reports 2020 under the Energy Efficiency Directive*, EUR 30517 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-27416-2, doi:10.2760/180952, JRC122742.

[5] Į ilgalaikes pastatų renovacijos strategijas įtrauktų tikslų ir priemonių visapusišką vertinimą žr.: Castellazzi, L., Zangheri, P., Paci, D., Economidou, M., Labanca, N., Ribeiro Serrenho, T., Zancanella, P., Broc, J., *Assessment of second long-term renovation strategies under the Energy Efficiency Directive*, EUR 29605 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-79-98727-4, doi:10.2760/973672, JRC114200; taip pat Castellazzi L, Zangheri, P., Paci, D. *Synthesis Report on the assessment of Member States` building renovation strategies*. EUR 27722. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; 2016. JRC97754

[6] Zangheri, P., Armani, R., Kakoulaki, G., Bavetta, M., Martirano, G., Pignatelli, F., Baranzelli, C. *Building energy renovation for decarbonisation and Covid-19 recovery. A snapshot at regional level*, EUR 30433 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-24766-1, doi:10.2760/08629, JRC122143.

degalų papildymo ir elektromobilių įkrovimo punktų tinklo plėtros, alternatyviaisiais degalais varomi lengvieji automobiliai sudaro mažiau negu 1 % visų automobilių. Tarptautinis Lietuvos susisiekimas geležinkelių, kelių, jūrų ir oro transportu yra ribotas. Geležinkelių transporto srautai daugiausia nukreipti rytų–vakarų kryptimis, o šiaurės–pietų ašis tebėra nepakankamai išvystyta. Nors 2018 m. buvo elektrifikuota 8 % viso tinklo, Lietuvos geležinkeliai vis dar yra vieni mažiausiai elektrifikuotų Europos Sąjungoje.

Daugiašaliai projektai

Didžiausių iššūkių vis dar kyla siekiant užbaigti tarpvalstybinius projektus – „RailBaltica“ projektą bendradarbiaujant su Lenkija ir kitomis Baltijos šalimis ir elektros tinklo sinchronizavimą su žemyninės Europos elektros tinklais iki 2025 m. Atsižvelgiant į sinchronizaciją ir planus reikšmingai padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį Lietuvos energetikos sistemoje, bus svarbu užtikrinti šios sistemos lankstumą, visų pirma imantis papildomų priemonių saugykloms ir reguliavimui apkrova sustiprinti.

Žiedinė ekonomika, vandentvarka, biologinė įvairovė

Lietuvai būtų labai naudinga visapusiška žiedinės ekonomikos nacionalinė strategija arba veiksmų planas, kuriame pagrindinis dėmesys būtų skiriamas visam produktų gyvavimo ciklui. Nors Lietuva eina tinkama linkme siekdama 55 % perdirbimo tikslo iki 2025 m., žiediniu būdu joje panaudojama tik apie 4 % medžiagų, o tai yra dukart mažiau nei ES vidurkis Toliau didinti savo ekologinių inovacijų veiksmingumą ir išteklių produktyvumą Lietuvai galėtų padėti kryptingesnis požiūris, kryptingesnės politikos priemones ir papildomas finansavimas. Siekiant pagerinti vandens ir sanitarijos paslaugų kokybę, aprėptį, vartojimo efektyvumą ir prieinamumą, svarbu konsoliduojant vandens viešąsias paslaugas reformuoti vandentiekos ir atliekų tvarkymo sektorių. Esama vandentvarkos infrastruktūra nėra optimali ir veikia tik maždaug puse savo pajėgumų, ir visoje šalyje labai skiriasi jos kokybė, aprėptis ir kainos.

Greičiau didinami aplinkosaugos mokesčiai ir išimčių panaikinimas palengvintų Lietuvos ekonomikos žalinimą. Aplinkosaugos mokesčiai Lietuvoje daugiausiai surenkami iš mokesčių energijai ir yra kur kas mažesni už ES vidurkį, nors neseniai vyriausybė ėmėsi veiksmų didinti taršos mokesčius. Atsižvelgiant į tai, žalieji viešieji pirkimai taip pat turėtų padėti vykdyti žaliąją Lietuvos ekonomikos pertvarką.

Buveinių ir rūšių išsaugojimo būklė Lietuvoje prastėja, o dabartinis tinklas „Natura 2000“ nėra užbaigtas. Žemės ūkio sektoriuje išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sudaro didelę bendro kitų ŠESD nei CO_2 kiekio dalį, o pievų ir miškų anglies absorbavimo pajėgumas mažėja. 2018 m. vyriausybė nusprendė 2019–2023 m. laikotarpiui 6 % padidinti metinę valstybei priklausančių miškų, įskaitant saugomas teritorijas, medienos ruošos kvotą. Baltijos jūrai labai didelį poveikį daro bendro pobūdžio grėsmės, pvz., biologinės įvairovės nykimas ir klimato kaita, taip pat specifinės vietinės problemos, pvz., eutrofikacija, peržvejojimas ir padidėjęs teršalų lygis. Lietuvoje daug sričių, kuriose būtų galima daugiau investuoti į aplinkos apsaugą, visų pirma į veiksmingesnes pramonės ir žemės ūkio taršos kontrolės priemones ir į šalies biologinės įvairovės bei ekosistemų apsaugą.

Lietuvai pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos reikia atitinkamai pritaikyti švietimo sistemą ir darbo rinką, įskaitant darbo jėgos kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą. Tai yra būtina siekiant užtikrinti, kad Lietuvos darbuotojai įgytų

tinkamų įgūdžių, kurių reikia žaliajai pertvarkai palengvinti, pvz., žaliųjų technologijų įrengimo srityse, tobulinant pastatų standartus, kad būtų sutaupoma daugiau energijos, įrengiant atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūrą ir taikant žiedinės ekonomikos sprendimus.

2.3.2. Skaitmeninis aspektas

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane turėtų būti ne mažiau kaip 20 % su skaitmeniniu aspektu susijusių išlaidų. Plane numatytomis priemonėmis, be kita ko, turėtų būti prisidedama prie skaitmeninės pertvarkos ekonominiame ir socialiame sektoriuose (įskaitant viešąjį administravimą, viešąsias paslaugas ir teisingumo bei sveikatos sistemas). Plane numatytomis priemonėmis turėtų būti siekiama padidinti ne tik įmonių ir viešųjų subjektų konkurencingumą, bet ir atsparumą, lankstumą ir saugumą, kartu užtikrinant įtraukumą.

Lietuva užima 14-ą vietą pagal 2020 m. Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksą (DESI). Lietuvos kelyje į skaitmeninę pertvarką dar yra likę didelių sunkumų, įskaitant vėluojančią 5G ryšio plėtrą, nuolatinę ir didelę skaitmeninę miesto ir kaimo takoskyrą, kiek tai susiję su plačiajuosčio ryšio infrastruktūra, žemu skaitmeninių įgūdžių lygiu ir IRT specialistų trūkumu, taip pat ribotą skaitmeninimo ir pažangiųjų technologijų įsisavinimo apimtį įvairiose Lietuvos MVĮ ir pradedančiosiose įmonėse.

Kalbant apie junglumą, vis dar yra didelių plačiajuosčio ryšio aprėpties spragų (19 vieta pagal DESI junglumo įvertį). Nors šviesolaidinio tinklo plėtra viršija ES vidurkį ir miestų, ir kaimų teritorijose, spartųjį plačiajuostį ryšį turi tik 69 % namų ūkių, palyginti su 86 % ES lygmeniu, o kaimo vietovėse šis rodiklis tesiekia 29 %. Kadangi tik 68 % namų ūkių yra užsisakę fiksuotojo plačiajuosčio ryšio paslaugą, Lietuva gerokai atsilieka nuo ES vidurkio (78 %).

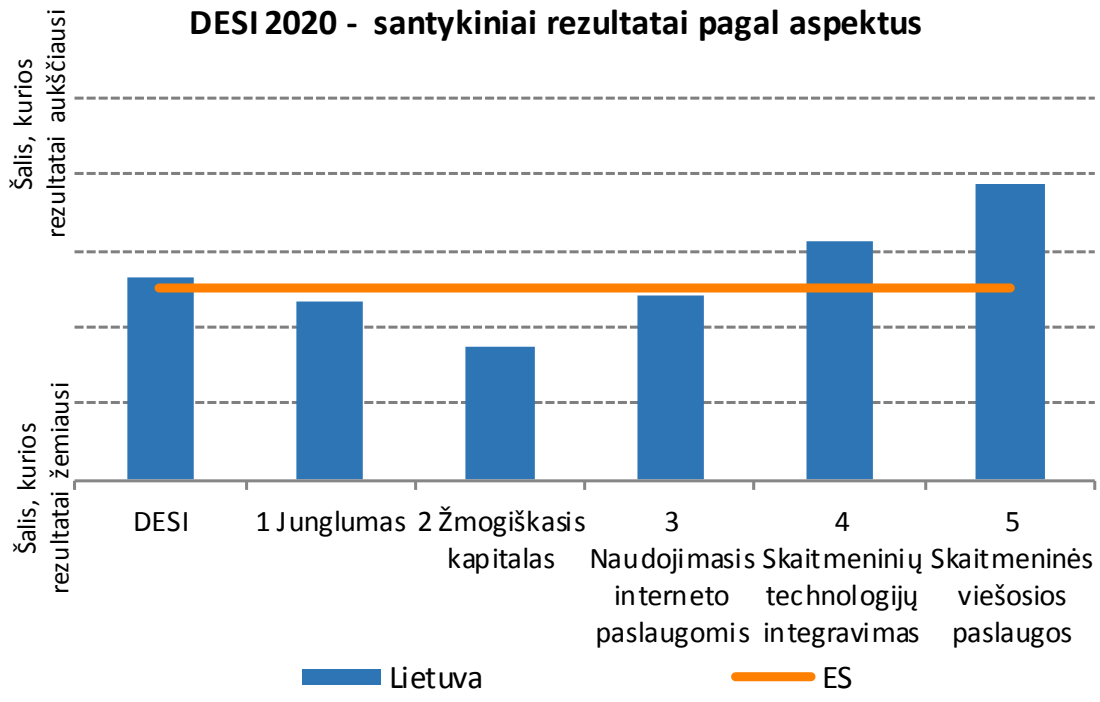
Vėluoja 5G ryšio tinklo plėtra. 2020 m. gegužės mėn. Lietuvos vyriausybė patvirtino preliminarias 5G ryšio diegimo gaires, pagal kurias iki 2022 m. 5G ryšio paslaugos veiks bent viename didmiestyje ir iki 2025 m. aprėps visas daugiausiai gyventojų turinčias teritorijas. Tačiau 5G ryšio plėtra gali būti atidėta dėl tarpvalstybinio tam tikrų dažnių juostų koordinavimo su Rusija sunkumų.

Lietuva turi gerinti gyventojų skaitmeninius įgūdžius ir investuoti į savo darbo jėgos perkvalifikavimą ir kvalifikacijos kėlimą (18-a vieta pagal DESI žmogiškojo kapitalo įvertį). 2019 m. duomenimis 44 % gyventojų neturi pagrindinių skaitmeninių įgūdžių, o Lietuvos įmonės praneša, kad sunku rasti reikiamų IRT specialistų. Tai yra pagrindinė Lietuvos skaitmeninės pertvarkos kliūtis ir tai trukdo šaliai išnaudoti visą savo inovacijų potencialą. Nors yra parengta įvairių nacionalinių strategijų ir priemonių, skirtų skaitmeninei ekonomikai ir visuomenei vystyti, palyginti nedaug bendrovių siūlo darbuotojams galimybę kelti skaitmeninę kvalifikaciją ir įmonės nurodo, kad labai sunku rasti IRT specialistų.

Lietuva viršija ES vidurkį pagal skaitmeninių technologijų integravimą (10-a vieta pagal DESI skaitmeninių technologijų integravimo įvertį). Pastaraisiais metais šalis padarė pažangą ir pirmauja elektroninės informacijos bendrinimo srityje – palyginti su 34 % ES vidurkiu, 48 % Lietuvos įmonių dalijasi informacija elektroniniu būdu. Lietuvos rezultatai geri ir tokiose srityse kaip internetu prekiaujančios MVĮ, internetu kitose ES šalyse prekiaujančios įmonės ir, nepaisant nežymaus smuktelėjimo pastaruoju metu, e. prekybos apyvarta. Įmonių socialinės žiniasklaidos, debesijos paslaugų ir didžiųjų duomenų naudojimo atžvilgiu Lietuva yra arti ES vidurkio.

Lietuva remia skaitmeninių technologijų žalinimą. 2021–2030 m. nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane numatyta vystyti skaitmeninės energetikos inovacijas ir tobulinti technologijas su energetika, gamyba ir statybomis susijusiuose sektoriuose.

Lietuva gali padaryti reikšmingą pažangą visose DESI srityse.. Net skaitmeninių viešųjų paslaugų srityje (kuriose jos rezultatai jau yra aukšti) Lietuva vis dar gali patobulėti atvirųjų duomenų atžvilgiu bei prioritetinėse srityse, kurios taip pat yra svarbios Europos politikai (skaitmeninė sveikata, Europos duomenų strategija, Skaitmeninio švietimo veiksmų planas ir kt.).

Pastaba. Remiantis 2020 m. DESI ataskaita, ES bendri duomenys atitinka 28 ES valstybes nares.

1 schema. Pažanga siekiant darnaus vystymosi tikslų (DVT)

Darnaus vystymosi tikslų ir keturių pagrindinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų aspektų persidengimo apžvalgos lentelė.

Šioje schemoje Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai pateikiami pagal konkretų Komisijos pagrindinį principą dėl konkurencingo tvarumo iš 2021 m. metinės tvaraus augimo strategijos, su kuria jie yra labai glaudžiai susiję. Pažymėtina, kad įgyvendinant daugumą darnaus vystymosi tikslų tam tikru mastu prisidedama prie kelių pagrindinių principų.

1. Skurdo panaikinimas
2. Bado panaikinimas
3. Gera sveikata ir gerovė
4. Kokybiškas švietimas
5. Lyčių lygybė
6. Švarus vanduo ir sanitarija
7. Įperkama ir švari energija
8. Deramas darbas ir ekonomikos augimas
9. Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra
10. Nelygybės mažinimas
11. Darnūs miestai ir bendruomenės
12. Atsakingas vartojimas ir gamyba
13. Klimato politikos veiksmai
14. Gyvybė vandenyse
15. Gyvybė sausumoje
16. Taika, teisingumas ir stiprios institucijos
17. Partnerystė siekiant tikslų

Šioje schemoje apžvelgiami Lietuvos rezultatai DVT atžvilgiu, visų pirma atkreipiant dėmesį į keturis pagrindinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų aspektus (žalioji pertvarka, teisingumas, skaitmeninė pertvarka ir našumas bei makroekonominis stabilumas), ir nurodomos sritys, kuriose Priemonės tikslus atitinkančios investicijos ir reformos galėtų papildomai paspartinti pažangą siekiant DVT.

Žalioji pertvarka

Lietuvos rezultatai pagal įvairius su žaliąja pertvarka susijusius DVT yra skirtingi. Lietuva atsilieka įgyvendindama šiuos DVT: „autobusų ir traukinių keleivių dalis palyginti su bendru

keleiviniu transportu“ (9,6 % 2018 m.), „žiedinis medžiagų naudojimas“ (4 % 2019 m.), „išteklių našumas ir medžiagų vidaus vartojimas“ (0,74 % 2019m.) bei „energinis našumas“ (4,66 % 2018 m.) Tačiau atsinaujinančiosios energijos dalis bendros galutinės suvartojamos energijos atžvilgiu Lietuvoje yra didesnė už ES vidurkį (t. y. 2019 m. siekė 25,46 % palyginti su 18,88 % ES vidurkiu). DVT „oro taršos poveikis“ nesiekia ES vidurkio. Išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų indekse 2018 m. Lietuva turėjo 42,6 % palyginti su 76,8 % ES vidurkiu.

Teisingumas

Pagal visuomenės ir ekonomikos teisingumo rodiklius Lietuva užima palyginti žemą vietą. 2019 m. 26,3 % lietuvių patyrė skurdo arba socialinės atskirties riziką (1 DVT „Skurdo panaikinimas“), o 20,6 % kilo skurdžių pajamų rizika po socialinių pervedimų, palyginti su atitinkamai 21,4 % ir 16,8 % ES 28 valstybių narių vidurkiu. Lietuvos rezultatai taip pat nesiekia vidurkio pagal daugumą 2 DVT („Bado panaikinimas“) ir 10 DVT („Nelygybės mažinimas“) rodiklių.

Pagrindiniai su švietimu susiję rodikliai atskleidžia silpnus Lietuvos rezultatus. Pagal 4 DVT („Kokybiškas švietimas“) ir 5 DVT („Lyčių lygybė“) rodiklius Lietuvoje dalyvavimo ankstyvajame ugdyme ir suaugusiųjų švietime lygis nesiekia ES vidurkio. Tačiau Lietuvos lyčių užimtumo skirtumas 2019 m. siekė tik 1,6 % ir yra vienas iš mažiausių, palyginti su 11,4 % ES vidurkiu.

Su 3 DVT („Gera sveikata ir gerovė“) rodikliais susiję Lietuvos rezultatai yra prasti.2020 m. tikėtina gyvenimo trukmė nuo gimimo buvo 75 m., palyginti su 81 metų ES vidurkiu, o mirtingumas nuo lėtinių ligų ir tuberkuliozės, ŽIV bei hepatito buvo gerokai didesnis už ES vidurkį.

Skaitmeninė pertvarka ir našumas

Prasti Lietuvos rezultatai pagal mokslinių tyrimų ir plėtros rodiklius. 9 DVT atžvilgiu („Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra“) Lietuvos rezultatai yra prastesni už vidurkį tiek pagal rodiklį „moksliniai tyrimai ir plėtra bei inovacijos“, tiek pagal rodiklį „darnusis transportas“. 2019 m. moksliniams tyrimams ir plėtrai buvo skirta 0,99 % BVP, todėl Lietuvos investicijų lygis šioje srityje tebėra labai mažas ir gerokai mažesnis už ES vidurkį. Lietuva taip pat labai atsilieka pagal patento paraiškų Europos patentų tarnybai skaičių – 2017 m. jų buvo tik 22.

Rezultatai pagal deramo darbo ir ekonomikos augimo rodiklius (8 DVT) yra įvairūs. Lietuvos rezultatai yra prasti pagal rodiklius „realusis BVP vienam gyventojui“ ir „išteklių našumas“, bet viršija ES vidurkį pagal rodiklį „užimtumo lygis“ , o pagal rodiklį „ilgalaikio nedarbo lygis“ atitinka ES vidurkį. 2019 m. 11 % jaunuolių nesimokė ir nedirbo – šis skaičius šiek tiek nesiekia 28 ES šalių vidurkio.

Makroekonominis stabilumas

Neskaitant geresnių už vidurkį rezultatų pagal pirmiau nurodytus 8 DVT rodiklius, Lietuva taip pat yra aukščiau už ES vidurkį pagal daugumą 16 DVT rodiklių („Taika, teisingumas ir tvirtos institucijos“), išskyrus rodiklį „savižudybių skaičius“.

3. PLANO TIKSLAI, STRUKTŪRA IR VALDYMAS

3.1. Bendra plano strategija

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu siekiama spręsti per Europos semestrą nustatytus iššūkius. Visų pirma skiriamas dėmesys skaitmeninimui, žaliajai pertvarkai, kokybiškoms ir veiksmingoms sveikatos ir socialinėms paslaugoms, švietimui ir inovacijoms bei viešojo sektoriaus veiksmingumo didinimui. Plano strategija yra grindžiama trimis atsparumo, klimato ir skaitmeninės pertvarkos ramsčiais, o pirmiau minėti tikslai atsispindi visuose septyniuose jo komponentuose. Bendra negrąžintinos finansinės paramos asignavimų suma Lietuvai yra 2 224 195 119 EUR. Prašoma 2 224 686 966 EUR suma.
Plane numatyta 30 priemonių (27 reformos ir 3 investicijos).

Komponentų ir susijusių išlaidų apžvalga

Komponentas	**Išlaidos (mln. EUR)**
A/I: „Atspari grėsmėms ir pasirengusi ateities iššūkiams sveikatos priežiūros sistema (toliau – sveikatos komponentas) (Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas bei inovacijų, ilgalaikės priežiūros paslaugų rėmimas ir sveikatos priežiūros sistemos atsparumo stiprinimas)	**268 (12 %)**
B/II: Lietuvos žalioji pertvarka (toliau – žaliosios pertvarkos komponentas) (atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba ir saugojimas, transporto išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas skatinant švarų judumą, pastatų renovacija, žiedinė ekonomika ir sumenkusių durpynų atkūrimas)	**823 (37 %)**
C/III: Skaitmeninė pertvarka siekiant augimo (toliau – skaitmeninės pertvarkos komponentas) (viešojo ir verslo sektorių skaitmeninimas, skaitmeniniai įgūdžiai, 5G ir plačiajuostis ryšys)	**448 (20 %)**
D/IV: 4. Kokybiškas ir prieinamas švietimas visą gyvenimą (toliau – švietimo komponentas) (mokyklų tinklo tobulinimas, kokybiškas švietimas, profesinis mokymas ir suaugusiųjų švietimas)	**312 (14 %)**
E/V: Aukštasis mokslas, nuosekli inovacijų skatinimo sistema ir aukštos pridėtinės vertės verslas (toliau – Aukštojo mokslo ir inovacijų komponentas) (geresnis mokslinių tyrimų ir plėtros skatinimas ir didesnė aukštojo mokslo sektoriaus kokybė ir efektyvumas)	**200 (9 %)**

F/VI: Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos (toliau – viešojo sektoriaus komponentas) (mokestinių prievolių vykdymas, mokesčių sistema, biudžeto sistema ir geresnis viešasis administravimas)	**64 (3 %)**
G/VII: Daugiau galimybių kiekvienam aktyviai kurti šalies gerovę (toliau – socialinės apsaugos komponentas) (mokymo ir užimtumo paramos sistema bei socialinės apsaugos sistemos adekvatumas)	**109 (5 %)**
Iš viso:	**2,225 mlrd. EUR**

Sveikatos komponentas. 268 mln. EUR arba 12 % plano sudarančiu komponentu bus padedama spręsti su sveikatos sistemos atsparumu, kokybe, prieinamumu ir veiksmingumu susijusias problemas. Sukūrus pažangios terapijos centrą turėtų būti užtikrinta galimybė gauti inovatyvias pažangaus gydymo paslaugas. Be to, bus investuojama siekiant sustiprinti Lietuvos genetinius mokslinius tyrimus, suasmenintą mediciną bei palengvinti saugų derinimą Europos tarpvalstybinio projekto „Europos genomas“ sistemoje. Sukurta sveikatos priežiūros specialistų kompetencijų platforma turėtų padėti nustatyti, stebėti ir suderinti sveikatos priežiūros specialistų pasiūlą ir paklausą. Taip pat numatoma sukurti integruotą sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo modelį. Investicijos į sveikatos sistemos skaitmeninimą turėtų padėti integruoti įvairius sveikatos informacijos išteklius į vienodais principais pagrįstą sistemą.

Ilgalaikei priežiūrai skirtomis priemonėmis visų pirma siekiama visoje šalyje įsteigti dešimt dienos stacionaro centrų, aprūpinti juos įranga, transporto priemonėmis ir sukurti devyniasdešimt mobiliųjų komandų, kad būtų toliau plėtojamos ambulatorinės priežiūros paslaugos kartu vykdant ilgalaikės priežiūros sistemos reformą. Sveikatos sistemos atsparumą reikėtų stiprinti tikslingomis investicijomis į sveikatos priežiūros įstaigų, atsakingų už reagavimą į krizes, infrastruktūrą. Visų pirma visoje šalyje planuojama plėtoti penkių infekcinių ligų klasterio kompetencijų centrų pajėgumą ir modernizuoti septynių ligoninių ir (arba) pirmosios pagalbos centrų skubiosios medicinos pagalbos, gaivinimo ir intensyviosios terapijos skyrius. Šios investicijos turėtų padėti reorganizuoti greitosios pagalbos paslaugas, kad būtų užtikrinta, jog būtina medicinos pagalba būtų laiku pasiekiama gyventojams. Taip pat jos turėtų padidinti pajėgumą gydyti infekcines ligas nedidinant gydomųjų ir ilgalaikės priežiūros lovų skaičiaus nacionaliniu lygmeniu. Ypatingas dėmesys bus skiriamas pirminei sveikatos priežiūrai ir prevencijos priemonėms naudojant nacionalines ir ES finansines priemones.

Žaliosios pertvarkos komponentas. Šiam komponentui plane skirta 823 mln. EUR arba 37,8 % asignavimų, ir jį įgyvendinant numatyta plėtoti jūrų vėjo elektrinių infrastruktūrą, remti AEI elektrinių (saulės ir vėjo elektrinių) sausumoje, individualių kaupimo įrenginių statybą ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų kūrimąsi, taip pat kitos elektros energijos kaupimo infrastruktūros įrengimą. Dėl judumo pažymėtina, kad pagrindinėmis priemonėmis siekiama padėti įsigyti ir pakeisti viešojo sektoriaus ir verslo naudojamas taršias kelių transporto priemones į netaršias arba mažai taršias transporto priemones, gerinti viešojo transporto paslaugų kokybę ir didinti patrauklumą viešojo transporto priemones pakeičiant į netaršias arba mažai

taršias transporto priemones, sukurti įkrovimo ir (arba) degalų pildymo infrastruktūrą alternatyviaisiais degalais varomoms visų tipų netaršioms transporto priemonėms ir vystyti alternatyviųjų degalų (biometano, antros kartos skystųjų biodegalų, vandenilio) sektorių.

Didesnį energijos vartojimo efektyvumą planuojama pasiekti įgyvendinant pastatų renovacijos paketus ir renovacijos standartus, savivaldybių vystymosi planus, tvarios miestų plėtros metodikas ir rajonų renovacijos projektus[7], sukuriant pastatų renovacijos kompetencijų centrą koordinavimui ir techninei pagalbai teikti, remiant pastatų renovacijos procesą greitinančių statybos produktų ir paslaugų tiekimą ir renovacijos finansavimą. Siekiant atkurti sunykusių durpynų pajėgumą absorbuoti ir saugoti ŠESD, numatoma reforma šioms teritorijoms atkurti, kad įgyvendinus šį planą būtų atkurta 8 000 ha durpynų. Galiausiai išteklių naudojimo efektyvumas bus padidintas priėmus žiedinės ekonomikos veiksmų planą, kuriame bus apibrėžta, kaip iki 2035 m. Lietuvoje pasiekti didesnį išteklių naudojimo efektyvumą.

Skaitmeninės pertvarkos komponentas. Šiam komponentui plane skiriama 448 mln. EUR arba 20 % plano asignavimų. Viešojo sektoriaus skaitmeninimui skiriama didžiausia reformų ir investicijų dalis. Kitos numatytos priemonės yra susijusios su skaitmeninio junglumo ir skaitmeninių įgūdžių gerinimu, taip pat su pažangiųjų skaitmeninių technologijų ir verslo skaitmeninimo rėmimu. Viešojo sektoriaus skaitmeninimui skirtomis priemonėmis siekiama: i) visa apimtimi konsoliduoti valstybės informacijos išteklius, IT infrastruktūrą ir paslaugas, ii) užtikrinti patikimų viešojo sektoriaus duomenų prieinamumą ir galimybę dalytis jais tarp ekonomikos sektorių; iii) visiškai suskaitmeninti valdžios sektoriaus procesus ir išplėsti teikiamas skaitmenines viešąsias paslaugas, kartu užtikrinant, kad visos skaitmeninės viešosios paslaugos būtų prieinamos neįgaliesiems. Taip pat plane numatytos investicijos, kuriomis siekiama sukurti mokslui ir verslui būtinas sąlygas plėtoti ir diegti pažangias skaitmenines technologijas, kurios gebėtų komunikuoti lietuvių kalba ir užtikrintų visuotinę prieigą prie suskaitmenintų ir skaitmeninių išteklių. Taip būtų sudarytos sąlygos mokslui, verslui ir visuomenei plėtoti inovatyvias kultūriniu turiniu pagrįstas technologijas, paslaugas ir produktus. Skaitmeninio junglumo tobulinimo priemonėmis bus siekiama įrengti 50 ryšio bokštų ir 2 000 km šviesolaidžio ryšio infrastruktūrą rinkos nepakankamumo teritorijose, taip pat 5 000 skaitmeninei veiklai imlių įmonių suteikti gigabitinės spartos plačiajuosčio ryšio prieigą. Be to, iki 2025 m. pabaigos miestų teritorijose bus baigta 5G mobiliojo ryšio plėtra, visų pirma tarptautiniuose sausumos transporto koridoriuose („Via Baltica“, „Rail Baltica“) ir kituose nacionalinės svarbos sunkvežimių keliuose ir geležinkelio linijose, oro ir jūrų uostuose. Galiausiai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane kaip horizontalioji tema yra numatyta darbotvarkė skatinti skaitmeninių įgūdžių tobulinimą visais visuomenės lygmenimis, įskaitant moksleivius, darbuotojus, darbo ieškančius asmenis, pažeidžiamas grupes ir vyresnio amžiaus asmenis.

[7] Vadovaujantis požiūriu, kad siekiant efektyvaus energijos vartojimo renovacija vykdoma rajonų pagrindu: Shnapp, S., Paci, D. and Bertoldi, P., *Enabling Positive Energy Districts across Europe: energy efficiency couples renewable energy*, EUR 30325 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-21043-6, doi:10.2760/452028, JRC121405; ir
Saheb, Y., Shnapp, S. and Paci, D., *From nearly-zero energy buildings to net-zero energy districts*, EUR 29734 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-02915-1, doi:10.2760/693662, JRC115188.

Švietimo komponentas. 311,5 mln. EUR arba 14 % plano asignavimų yra skirta mokyklų tinklui konsoliduoti, ikimokykliniam ir bendrajam ugdymui, profesiniam rengimui ir mokymui bei suaugusiųjų švietimui gerinti. Reformomis ir investicijomis bus sprendžiamos ilgalaikės problemos, susijusios su visų lygių švietimo veiksmingumu ir kokybe bei su įgūdžių rėmimu. Ankstyvojo ugdymo ir priežiūros turinys bus atnaujintas atsižvelgiant į mokslo pažangą, taip pat bus parengtos naujos metodinės priemonės, kad būtų lengviau nuo ankstyvo amžiaus įvertinti vaikų švietimo poreikius ir pažangą. Mokymo ir mokymosi ištekliai bus geriau konsoliduojami įgyvendinant programą „Tūkstantmečio mokyklos“. Bus padidintos galimybės mokytojams toliau tobulinti savo kvalifikaciją. Bus reorganizuota ir pagerinta mokyklų infrastruktūra. Profesinio rengimo ir mokymo patrauklumas ir kokybė bus didinami plečiant profesinio rengimo prieinamumą mokyklose ir mokantis darbo vietoje, taip pat stiprinant švietimo turinio ir darbo rinkos poreikių suderinamumą. Karjeros planavimo sistemos ir karjeros konsultavimo paslaugų reforma, formaliuoju ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas, vieno langelio principu grindžiama mokymosi visą gyvenimą sistema, veikianti individualiųjų mokymosi sąskaitų pagrindu, turėtų padėti geriau reaguoti į darbo rinkos poreikius, be kita ko, susijusius su žaliąja ir skaitmenine pertvarkomis.

Aukštojo mokslo ir inovacijų komponentas. 200,2 mln. EUR arba 9 % plano yra numatyta priemonėms, skirtoms pritaikyti aukštojo išsilavinimo sistemos finansavimo modelį sutartimis grindžiamai sistemai; sugriežtinti studentų priėmimo standartus; remti mokslinius tyrimus ir universitetų tarptautinimą; nustatyti kolegijoms ir universitetams aukštesnius kokybinius standartus. Konsolidavus už inovacijų rėmimą atsakingas agentūras tikimasi padidinti mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos veiksmingumą, tačiau konsolidavimo užmojai galėtų būti didesni ir apimti daugiau agentūrų. Taip pat numatoma siaurinti nacionalines pažangiosios specializacijos sritis ir remti konkrečių misijų mokslo ir verslo bendradarbiavimą.

Viešojo sektoriaus komponentas. Finansiniu atžvilgiu tai yra mažiausias plano komponentas, nes jam skiriama tik 64 mln. EUR arba 3 % plano asignavimų. Tačiau jame numatyta svarbių reformų ir jis turi daugiausiai siektinų ir tikslinių reikšmių. Šio komponento priemonėmis siekiama: i) gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę; ii) gerinti biudžeto sistemą; iii) gerinti verslo aplinką; iv) gerinti personalo valdymą viešajame sektoriuje, įskaitant darbuotojų mokymą. Mokesčių administravimo gerinimo reforma, kuria siekiama greičiau mažinti PVM atotrūkį, be kita ko, siekiama tobulinti duomenų analizę, sukurti kelias IT priemones, taip pat naudojamas muitinės darbe, ir investuoti į Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Lietuvos muitinės darbuotojų kompetenciją. Planuojamos teisinės priemonės riboti operacijas grynaisiais pinigais yra ypač svarbios kovojant su šešėline ekonomika. Be to, šį komponentą sudaro įsipareigojimai iš dalies keisti teisės aktus, kad būtų išplėsta mokesčių bazė šaltiniams, kurie turi mažiau įtakos augimui, ir kad būtų pagerinti mokesčių ir išmokų sistemos perskirstymo pajėgumai. Biudžeto sistemos reforma siekiama nustatyti metodiką ir priemones, kurių reikia vidutinės trukmės biudžeto planavimui, ir patobulinti taisykles dėl biudžeto pakeitimų ir savivaldybių pajamų nustatymo. Taip pat numatyta pradėti vykdyti išlaidų peržiūras ir sukurti savivaldybių biudžeto rodiklių lyginimo priemonę. Šia priemone siekiama pagerinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerysčių planavimo ir jų įtraukimo į biudžetus taisykles. Verslo nemokumo valdymo reforma siekiama sukurti keturias skaitmenines priemones, kurios turėtų padėti įmonėms ir kitiems subjektams administruoti nemokumą.

Socialinės apsaugos komponentas. Šiuo komponentu siekiama padėti įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį ir išspręsti kai kurias ilgalaikes problemas, susijusias su socialine

atskirtimi, skurdu ir pajamų nelygybe, taip pat su maža aktyvios darbo rinkos politikos priemonių aprėptimi. Socialinio komponento reformoms ir investicijoms remti bus skirta 109 mln. EUR arba 5 % plano ir svarbiausias dėmesys bus skiriamas dviem pagrindinėms priemonėms – į klientą orientuotam užimtumo rėmimui ir garantuotai minimalių pajamų apsaugai. Į klientą orientuoto užimtumo rėmimo priemonės apima valstybinės užimtumo tarnybos veiklos procesų optimizavimą ir skaitmeninimą, taip pat mokymo ir verslumo rėmimo priemones dvejopos pertvarkos ir žiedinės ekonomikos srityse, pagrindinį dėmesį skiriant didelės pridėtinės vertės darbo vietoms. Kelios reformos yra įtrauktos kaip dalis garantuotos minimalių pajamų apsaugos priemonės. Visų pirma jos yra susijusios su nedarbo draudimo sistemos aprėpties didinimu, papildomų išmokų vienišiems vyresnio amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems skyrimu, pensijų indeksavimo mechanizmo patobulinimu ir socialinės priežiūros paslaugas teikiančių institucijų akreditacijos sistemos sukūrimu. Atlikus išsamią minimalių pajamų sistemos analizę bus atlikti tam tikri papildomi pakeitimai ir bus pakeisti pagrindiniai teisės aktai, t. y. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, Socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymą bei Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą.

3.2. Plano įgyvendinimo aspektai

Plane aprašomas ir užtikrinamas suderinamumas su kitomis pagrindinėmis Europos ir nacionalinėmis programomis bei planavimo dokumentais. 2020 m. rugsėjo 9 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą. Juo siekiama nustatyti pagrindines per kitą dešimtmetį norimus pasiekti pokyčius, kad būtų užtikrinta pažanga socialinėje, ekonominėje, aplinkos ir saugumo srityse. Iš viso pagal nacionalinį pažangos planą 2021–2030 m. numatoma investuoti apie 18 mlrd. EUR, iš jų ES ir kitos tarptautinės finansinės investicijos sudaro apie 82 % visų planuojamų investicijų. 2020 m. gruodžio 11 d. nacionalinis parlamentas patvirtino dabartinės vyriausybės programą. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas atitinka Nacionalinį pažangos planą ir vyriausybės programos įgyvendinimo planą. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės atitinka Nacionalinį klimato ir energetikos planą, Teritorinį teisingos pertvarkos planą (rengiamas), Jaunimo garantijų iniciatyvą, Partnerystės sutartį (vyksta derybos) ir veiklos programas (vyksta derybos).

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės atitinka naujausioje rekomendacijoje dėl euro zonos valstybių narių nustatytus iššūkius ir prioritetus. Tarybos rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos[8] euro zonos valstybėms narėms rekomenduota imtis veiksmų, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, siekiant, *inter alia*, užtikrinti, kad būtų laikomasi politikos krypties, kuria remiamas ekonomikos atsigavimas, ir toliau didinti konvergenciją, atsparumą ir tvarų bei integracinį augimą. Tarybos rekomendacijoje taip pat patariama stiprinti nacionalines institucines

[8] Laukiama, kol Taryba galutinai priims po to, kai patvirtins Europos Vadovų Taryba. Tekstas, dėl kurio 2020 m. gruodžio 16 d. susitarė Euro grupė, pateikiamas adresu https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14356-2020-INIT/lt/pdf

sistemas, užtikrinti makrofinansinį stabilumą, baigti kurti EPS ir stiprinti tarptautinį euro vaidmenį.

Plane nustatyta aiški administracinė jo įgyvendinimo struktūra. Lietuvos finansų ministerija, kuri yra sanglaudos politikos programų vadovaujančioji institucija, bus ir nacionalinė ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano koordinatorė. Finansų ministerija glaudžiai bendradarbiaus su atitinkamų sričių ministerijomis, kad užtikrintų ir kontroliuotų plano įgyvendinimą.

Vykdydama kai kurias investicijas Lietuva planuoja įgyvendinti įvairias priemones lyčių lygybei ir lygioms galimybėms remti. Lyčių lygybės ir lygių galimybių visiems atžvilgiu plane apibūdinami esami nacionaliniai su lyčių lygybe ir neįgaliųjų poreikiais susiję sunkumai ir paaiškinama, kokiomis reformomis ir investicijomis numatoma padėti įveikti nustatytas problemas. Problemos yra pagrindžiamos statistiniais pagal lytį išskaidytais duomenimis. Jų aprašyme plačiau nurodomos teisėkūros ir politikos iniciatyvos, kuriomis turėtų būti papildytos plane numatytos reformos ir investicijos, kad būtų įveiktos nustatytos lygybės problemos. Plane nurodyta, kad vienodų galimybių visiems užtikrinimas yra horizontalusis principas, kuris bus nuosekliai taikomas visais įgyvendinimo etapais. Lietuva planuoja rinkti duomenis apie lygybę ir plėtoti viešojo sektoriaus darbuotojų kompetencijas, kad sustiprintų lygias galimybes remiančių politikos priemonių įgyvendinimą visose vietos lygmens politikos srityse.

Konsultuotasi su susijusiais suinteresuotaisiais subjektais. 2020 m. lapkričio mėn. – 2021 m. balandžio mėn. už atitinkamus plano komponentus atsakingos ministerijos surengė atskiras konsultacijas su socialiniais partneriais. 2021 m. vasario 23 d. – kovo 1 d. buvo surengtos šešios diskusijos su socialiniais partneriais, įskaitant darbdavių organizacijas profesines sąjungas, vietos valdžios institucijas ir nevyriausybines organizacijas, kuriose, be kita ko, buvo aptarti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano reformų ir investicijų prioritetai. Pirmasis dalinis plano projektas buvo viešai paskelbtas 2021 m. balandžio mėn. viduryje, kad piliečiai ir organizacijos galėtų pateikti savo pastabas. Maždaug trys ketvirtadaliai iš 300 gautų atsakymų buvo apsvarstyti prieš pateikiant Komisijai galutinį planą. Plano projektas buvo nuolat aptariamas Lietuvos Respublikos Seime. Kad suinteresuotosioms šalims būtų lengviau dalyvauti konsultacijose, buvo sukurta speciali Lietuvos finansų ministerijos tvarkoma interneto svetainė[9]. Į socialinių partnerių nuomonę visų pirma atsižvelgta rengiant skaitmeninės pertvarkos komponento priemones. Vis dėlto nacionaliniai suinteresuotieji subjektai, įskaitant socialinius partnerius, išreiškė susirūpinimą dėl jų riboto dalyvavimo rengiant šį planą. Įgyvendinant šį planą bus svarbu toliau stiprinti dialogą su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės atstovais, įtraukiant juos į sprendimus dėl reformų ir investicijų, taip pat į kontrolės ir vertinimo procedūras.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane plačiai išdėstoma Lietuvos komunikacijos strategija. Komunikacijos strategijos tikslai yra suderinami su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės reglamentu ir jais siekiama užtikrinti informuotumą

[9] https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-kitos-investicijos/naujos-kartos-lietuva

apie ES indėlį švelninant COVID-19 pandemijos krizės socialinį ir ekonominį poveikį bei jos indėlį įgyvendinant dvejopą pertvarką.

Tikslinės auditorijos yra aiškiai apibrėžtos ir pagrįstos pagal jų specifinį vaidmenį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano atžvilgiu. Jos apima plačiąją visuomenę, socialinius ir ekonominius partnerius, potencialius pareiškėjus, galutinius naudos gavėjus, žiniasklaidą ir nuomonės formuotojus. Vykdant komunikacijos veiklą taip pat bus atsižvelgta į plano geografinę ir teminę sritis. Komunikacijos priemonės ir kanalai bus pritaikyti prie komunikacinės veiklos tipo ir tikslinės auditorijos poreikių. Pagrindinis informacijos sklaidos kanalas bus Finansų ministerijos interneto svetainė, kuri bus pagrindinis informacijos šaltinis visais su šio plano planavimu ir įgyvendinimu susijusiais aspektais. Taip pat bus naudojamos tradicinės (spauda, televizija, radijas ir kt.) ir skaitmeninės priemonės, įskaitant socialinius tinklus. Lietuva komunikacijos tikslams yra numačiusi apytiksliai 0,15 % visų plano asignavimų sudarantį biudžetą, kuris bus užtikrinamas iš nacionalinio biudžeto. Biudžetas bus pritaikytas prie poreikių ir iššūkių, kad būtų pasiekti bendri komunikacijos tikslai.

Plane numatyta įvairi koordinuota komunikacijos veikla su Europos Komisija, įskaitant bendrus komunikacinius pranešimus ir bendrus renginius. Plane nustatytos pagrindinės komunikacijos sritys, pvz., tvarios energijos gamybos, darniojo transporto, valstybės administravimo skaitmeninimo ir junglumo, bendrojo lavinimo ir sveikatos sistemos atsparumo.

Valstybės pagalbos ir konkurencijos taisyklės visapusiškai taikomos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis finansuojamoms priemonėms. Per valstybių narių institucijas paskirstomos Sąjungos lėšos, kaip ir EGADP lėšos, tampa valstybės ištekliais ir gali būti laikomos valstybės pagalba, jeigu jos atitinka visus kitus SESV 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus. Kai jos pripažįstamos valstybės pagalba, prieš jas suteikdamos valstybės narės apie šias priemones privalo pranešti Komisijai ir Komisija jas turi patvirtinti, išskyrus atvejus, kai toms priemonėms taikoma esama pagalbos sistema arba jos atitinka taikomas bendrosios išimties reglamento, visų pirma Bendrojo bendrosios išimties reglamento, pagal kurį tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius[10], sąlygas. Kai yra valstybės pagalba, apie kurią būtina pranešti, valstybė narė privalo informuoti Komisiją apie valstybės pagalbos priemones prieš jas suteikdama, kaip nurodyta SESV 108 straipsnio 3 dalyje. Šiuo atžvilgiu ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Lietuvos atlikta valstybės pagalbos analizė negali būti laikoma informavimu apie valstybės pagalbą. Jeigu, Lietuvos vertinimu, konkreti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane esanti priemonė yra *de minimis* pagalba arba pagalba, apie kurią nereikia pranešti, Lietuva privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi visų galiojančių taisyklių. Nepriklausomai nuo to, ar jos atitinka ES valstybės pagalbos režimą, pagal šią sistemą taikomos priemonės turėtų derėti su ES tarptautiniais įsipareigojimais, visų pirma pagal Pasaulio prekybos organizacijos taisykles.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu prisidedama prie šių tarpvalstybinių ir daugiašalių projektų:

[10] Komisijos reglamentas 651/2014, OL L 187, 2014 6 26, p. 1.

- **5G ryšio paslaugos tarptautiniuose sausumos transporto koridoriuose:** plane numatytos priemonės 5G mobiliojo ryšio plėtrai palei tarptautinius sausumos transporto koridorius, įskaitant „Via Baltica“ ir „Rail Baltica“, palengvinti, jos taip pat tiesiogiai padės stiprinti socialinę ir teritorinę sanglaudą. Be to, skaitmeninėje srityje vykdomos reformos, pvz., „Valstybės informacinių technologijų valdymo pertvarka“, „Būtinosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime“ arba „Į klientą orientuotos paslaugos“, gali tapti pagrindu tarpvalstybiniams projektams.
- **„Europos genomas“:** daugiašalis projektas, kuriame dalyvaujančios Europos šalys siekia sukurti Europos gyventojus atspindintį aukštos kokybės nacionalinių genomų referencinių kohortų Europos tinklą.

Taip pat tikimasi, kad įgyvendinus pagal žaliosios pertvarkos komponentą numatytas reformas ir investicijas atsiras galimybių ateityje bendradarbiauti su kitomis ES valstybėmis narėmis. Šios priemonės galėtų sukurti teigiamas netiesiogines paskatas ES tarpvalstybiniams projektams. Pavyzdžiui, planuojamos investicijos, kuriomis siekiama skatinti organinių medžiagų panaudojimą statybos procesuose ir su tuo susijusias inovacijas ir technologinę pažangą pramonėje, sukuriant Lietuvoje gamybinius ir technologinius pajėgumus, gali sudaryti papildomas prielaidas atitinkamų žaliavų importui ir galutinių produktų eksportui. Panašaus poveikio tikimasi įgyvendinus reformą „žiedinės ekonomikos link“ bei kitas reformas ir investicijas, susijusias su tvaria elektros gamyba, darniu transporto ir ŠESD absorbcinių pajėgumų didinimu ar pastatų renovacija.

Į Lietuvos planą įtrauktas investicijų į 5G ryšio tinklus saugumo įsivertinimas, kuriame nurodomi ir aprašomi nacionalinės teisės aktai, kuriais įgyvendinamos pagrindinės ES priemonių rinkinyje rekomenduotos priemonės. Kalbant apie debesijai skirtas investicijas, kad būtų kuriama ir plėtojama valdžios debesija, plane kaip vienas iš šios reformos tikslų yra nurodomas saugumas. Įgyvendinant planą reikėtų atidžiai stebėti saugumo įsivertinime nurodytas strategines priemones.

4. PLANO VERTINIMO SANTRAUKA

4.1. Visapusiškas ir deramai subalansuotas atsakas į ekonominę ir socialinę padėtį

Plane numatytas subalansuotas reformų ir investicijų rinkinys, kuriuo padedama įgyvendinti Reglamento 3 straipsnyje nurodytus šešis politikos ramsčius. Lietuvos planą sudaro septyni komponentai, aprėpiantis įvairias politikos sritis: 1. Sveikata, 2. Žalioji pertvarka, 3. Skaitmeninė pertvarka, 4. Švietimas, 5. Aukštasis mokslas ir inovacijos, 6. Viešasis sektorius, 7. Socialinė apsauga. Visuose komponentuose yra viena kitą papildančių reformų ir investicijų. Vienas Lietuvos plano komponentas yra tiesiogiai susijęs su žaliąja pertvarka (1 ramstis). Du komponentai yra tiesiogiai skirti skaitmeninei pertvarkai, o keturiais prie jos prisidedama netiesiogiai (2 ramstis). Likusiems keturiems politikos ramsčiams atitinkamai yra skiriamos priemonės, kuriomis: i) stiprinamos sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sistemos; ii) mažinamas skurdas; iii) gerinama švietimo bei profesinio mokymo sistemų kokybė; iv) skatinamos inovacijos ir remiamas verslumas; v) skaitmeninamos viešosios paslaugos, didinamas viešojo administravimo efektyvumas, gerinama biudžeto sistema ir mokestinių prievolių vykdymas, taip padedant didinti viešųjų finansų tvarumą. Toliau pateiktoje 4 lentelėje apibendrinama, kaip Lietuvos plane aprėpiami šeši ramsčiai. Žaliasis ir skaitmeninis ramsčiai taip pat atitinka būtinąsias ribines vertes.

Lentelė 4. Kaip Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane aprėpiami šeši Priemonės ramsčiai

	Žalioji pertvarka	Skaitmeninė pertvarka	Pažangus, tvarus ir integracinis augimas	Socialinė ir teritorinė sanglauda	Sveikatos, ekonominis, socialinis ir institucinis atsparumas	Naujai kartai skirta politika
1. Sveikata	○	○		●	●	
2. Žalioji pertvarka	●	○	●	○		
3. Skaitmeninė pertvarka		●	●		○	○
4. Švietimas	○	○	●	●		●
5. Inovacijos ir mokslas	○		●			●
6. Viešasis sektorius	○	●	○	○	●	
7. Socialinė apsauga		○	○	●		

Paaiškinimas: „●“ komponento investicijomis ir reformomis svariai prisidedama prie ramsčio įgyvendinimo; „○“ komponentu iš dalies prisidedama prie ramsčio įgyvendinimo.

1-asis ramstis: žalioji pertvarka

Žalioji pertvarka plane siejama daugiausia su 2 komponentu dėl žaliosios pertvarkos. Numatoma, kad prie Lietuvos klimato srities veiksmų ir energetikos tikslų prisidės investicijos į energijos vartojimo efektyvumą, netaršaus transporto išmetamą teršalų kiekį ir žiedinę ekonomiką, taip pat reformos atsinaujinančiosios energijos srityje. Žaliosios pertvarkos skatinimo priemonės yra susijusios su atsinaujinančiosios energijos gamybos ir saugojimo skatinimu; transporto išmetamo teršalų kiekio mažinimu taršias transporto priemones pakeičiant netaršiomis; spartesne pastatų renovacija ir tvaria urbanistine aplinka ir žiedinės ekonomikos skatinimu.

Kitais komponentais prie žaliosios pertvarkos prisidedama netiesiogiai. Pavyzdžiui, pagal 5 komponentą (aukštasis mokslas ir inovacijos) numatoma, kad prie žaliosios pertvarkos tam tikru mastu bus prisidedama žaliųjų inovacijų rėmimo priemone, taip pat kai kuriomis 1 komponento

(sveikata) priemonėmis, kaip antai ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo priemone, ir 7 komponento (socialinė apsauga) į klientą orientuoto užimtumo rėmimo priemone. Be to, numatoma, kad 6 komponentu (viešasis sektorius) išplečiant aplinkosauginį apmokestinimą bus prisidedama prie žaliosios pertvarkos. Be to, prie žaliosios pertvarkos taip pat tam tikru mastu prisidedama ir 2 komponente (žalieji aspektai) nurodytomis ir į 5 komponentą (aukštasis mokslas ir inovacijos) įtrauktomis žaliosiomis ir inovatyviomis viešųjų pirkimų priemonėmis.

Remiantis Reglamento (ES) 2021/241 VI priede nustatyta veiksmų klimato srityje metodika, atlikus kiekybinį plano vertinimą, susijusį su siektina reikšme klimato srityje, nustatyta, kad jai pasiekti skiriama 37,8 % visų asignavimų ir tai atitinka minimalią 37 % ribą.

2-asis ramstis: skaitmeninė pertvarka

Prie skaitmeninės pertvarkos tiesiogiai prisidedama 3 komponento (skaitmeninė pertvarka) ir 6 komponento (viešasis sektorius) priemonėmis. Jos pirmiausia susijusios su mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo sistema, siekiant plėtoti ir diegti pažangias skaitmenines technologijas, skaitmenizuoti valdžios sektoriaus procesus ir plėsti skaitmenines viešąsias paslaugas, taip pat konsoliduoti valstybės informacinius išteklius. Ir viešojo administravimo, ir verslo sektoriaus veiksmingumas bus remiamas gerinant skaitmeninį junglumą (5G ir plačiajuostį ryšį). Vieno langelio principu ir individualiųjų mokymosi sąskaitų principu grindžiama mokymosi visą gyvenimą IT sistema užtikrins veiksmingesnį suaugusiųjų švietimą. Manoma, kad kitomis 1 komponento (sveikata) priemonėmis, pavyzdžiui, e. sveikata, 2 komponento (žalioji pertvarka) priemonėmis, pvz., įkrovimo prieigos IT priemonėmis ir renovacijos finansavimu, 4 komponento (švietimas) ir 7 komponento (socialinė apsauga) priemonėmis prie antrojo ramsčio bus prisidedama netiesiogiai.

Remiantis Reglamento (ES) 2021/241 VII priede nustatyta skaitmeninių žymenų metodika, atlikus kiekybinį plano vertinimą, susijusį su skaitmeninės srities siektina reikšme, nustatyta, kad jai pasiekti skiriama 31,5 % visų asignavimų, ir tai atitinka minimalią 20 % ribą, o tiesiogiai prisidedama 2 komponentais iš 7.

3-asis ramstis: pažangus, tvarus ir integracinis augimas

Žaliosios pertvarkos, skaitmeninės pertvarkos ir aukštojo mokslo komponentai (2, 3 ir 5 komponentai) atveria galimybių kurti darbo vietas ir užtikrinti ekonominį konkurencingumą bei tvarų ilgalaikį augimą.

Pagal žaliosios pertvarkos komponentą (2 komponentas) Lietuva įsipareigoja sumažinti savo priklausomybę nuo neatsinaujinančiosios energijos ir sukurti reikiamą sistemą ir infrastruktūrą visoje šalyje. Lietuva taip pat rems netaršių transporto priemonių pirkimą viešajam sektoriui ir įmonėms, taip pat tokių viešojo transporto priemonių pirkimą įvairiose savivaldybėse. Žiedinės ekonomikos veiksmų plano priėmimas ir tolesnis įgyvendinimas galėtų padaryti reikšmingą poveikį darbo rinkai, atveriant naudingų verslo galimybių naujose vertės grandinėse įvairiose pramonės ekosistemose (taip pat tarpvalstybinėse) ir taip prisidedant prie tvaraus augimo.

Pagal skaitmeninės pertvarkos komponentą (3 komponentas) numatytomis priemonėmis siekiama skatinti viešojo sektoriaus, ekonomikos ir akademinės bendruomenės skaitmenizaciją; numatoma, kad jas įgyvendinus ekonomika taps atsparesnė galimiems sukrėtimams, o skaitmeninis konkurencingumas bus vienas iš pagrindinių ekonomikos atsigavimą skatinančių veiksnių. Įvairios komponente numatytos skaitmeninių investicijų kryptys (nauji technologiniai

sprendimai, skaitmeninės inovacijos, DI plėtra ar IT verslo kūrimas) yra tarpusavyje susijusios ir prisideda prie tolesnės įmonių skaitmenizacijos. Prisitaikymas prie pažangių skaitmeninių sprendimų galėtų padėti paspartinti skaitmeninę pertvarką ir padaryti ekonomiką konkurencingesnę ir atsparesnę.

Aukštojo mokslo ir inovacijų komponente (5 komponentas) numatyta priemonių, kuriomis siekiama aukštojo mokslo sistemos finansavimo modelį pritaikyti prie sutartimis grindžiamos sistemos, skatinti mokslinius tyrimus ir universitetų tarptautinimą ir nustatyti aukštesnius kokybinius kolegijų ir universitetų standartus. Numatoma, kad sutelkus už inovacijų skatinimą atsakingas agentūras mokslinių tyrimų ir inovacijų politika taps veiksmingesnė. Nauja inovacijų politikos sistema, skatinanti inovatyvius, didelės pridėtinės vertės sprendimus įmonėms ir pramonei, galėtų pritraukti privačių investicijų, sustiprinti eksporto veiklą, kurti naujas darbo vietas ir atverti verslo galimybių bei stimuliuoti ekonomikos augimą.

Kitomis augimą skatinančiomis priemonėmis numatoma pašalinti struktūrinius ekonomikos trūkumus ir padidinti ekonomikos atsparumą bei našumą.

Viešojo sektoriaus komponento (6 komponentas) priemonėmis siekiama sumažinti šiuo metu didelį PVM atotrūkį, surinkti į nacionalinį biudžetą papildomų lėšų, kurias būtų galima panaudoti socialinės apsaugos išlaidoms finansuoti. Be to, naujos skaitmeninės priemonės, padedančios įmonėms geriau valdyti nemokumo riziką, gali pagerinti *verslo veiklos vykdymo* Lietuvoje sąlygas, pagerinti verslo veiklos rezultatus, pritraukti privačių investicijų ir padidinti ekonomikos atsparumą.

Socialinės apsaugos komponento (7 komponentas) priemonėmis taip pat numatoma gerinti darbo rinkos rezultatus, taip prisidedant prie trečiojo ramsčio. Lietuva skatins gebėjimą įsidarbinti ir išlikti darbo rinkoje, investuos į aktyvią darbo rinkos politiką ir sutelks dėmesį į mokymą, kuriuo bus prisidedama prie integracinio augimo. Galiausiai švietimo sistemos (4 komponentas) investicijomis ir reformomis taip pat numatoma ilgainiui prisidėti prie Lietuvos konkurencingumo.

4-asis ramstis: socialinė ir teritorinė sanglauda

Plano sveikatos, švietimo, viešojo sektoriaus ir socialinės apsaugos komponentuose (t. y. 1, 4, 6 ir 7 komponentai) yra priemonių, kuriomis siekiama didinti socialinę įtrauktį ir mažinti regionų skirtumus, taip tiesiogiai prisidedant prie ketvirtojo ramsčio. Investicijomis į sveikatos priežiūros infrastruktūrą (penki infekcinių ligų klasteriai; septyni regioniniai skubios pagalbos bei reanimacijos ir intensyviosios terapijos skyriai; su sveikata susijusių elektroninių paslaugos teikimo priemonės) numatoma padidinti skubios pagalbos ir intensyviosios terapijos paslaugų teritorinę aprėptį, kad jos būtų teikiamos infekcinėmis ligomis sergantiems asmenims, ir užtikrinti įperkamas, kokybiškas ir saugias diagnostikos ir gydymo paslaugas visiems Lietuvos gyventojams. Dar vienos EGADP lėšomis finansuotinos investicijos tikslas – 90 mobilių ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo grupių sukūrimas. Tokios grupės bus kuriamos visoje šalies teritorijoje, papildomą dėmesį skiriant kaimo savivaldybėms.

Siekdama pašalinti miesto ir kaimo atotrūkį, susijusį su galimybėmis gauti kokybiškas švietimo paslaugas, Lietuva planuoja įgyvendinti įvairias priemones. Vadinamąja Tūkstantmečio mokyklų programa siekiama nuosekliai ir laipsniškai renovuoti mokyklas ir kurti vienodas sąlygas Lietuvos vaikams, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą, socialines,

ekonomines ar kultūrines sąlygas. Savivaldybės būtų raginamos konsoliduoti švietimo išteklius ir, naudojantis nauja finansavimo sistema, stiprinti jau veikiančias mokyklas. Lėšos bus skirtos, jeigu savivaldybės, kuriose yra bent 1 000 moksleivių pateiks kokybės ir veiksmingumo kriterijus atitinkantį planą. Paraišką dalyvauti šioje programoje taip pat galės teikti mažesnės savivaldybės, pvz., didmiesčių ir apylinkių savivaldybės kartu su keliomis gretimomis mažesnėmis savivaldybėmis. Taip bus skatinam plėtoti mokyklų tinklą, neapsiribojant vienos savivaldybės teritorija, ir tai turėtų paskatinti mažesnes mokyklas jungtis prie didesnių subjektų. Lietuva planuoja atlikti tyrimą ir nustatyti vaikų priežiūros infrastruktūros poreikius, kad įvertintų, kaip didinti paslaugų prieinamumą mažinant teritorinį ir socialinį disbalansą vaikų priežiūros paslaugų teikimo srityje. Sustiprinta mobilumo programa taip pat prisidės prie miesto ir kaimo atotrūkio mažinimo – sudarys palankesnes sąlygas atokiose vietovėse gyvenantiems mokiniams dalyvauti profesinio rengimo ir mokymo sistemoje.

Socialinės apsaugos komponente numatyti du socialinės sanglaudos rėmimo priemonių rinkiniai – minimalių pajamų sistemos bei socialinių išmokų peržiūra ir papildomos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės. Pagal planą Lietuva įsipareigoja peržiūrėti minimalių pajamų sistemą ir nedarbo, ligos ir motinystės išmokas ir jas padidinti ir taip šiek tiek sustiprinti mokesčių ir išmokų sistemos perskirstomąją galią. Šias pastangas papildys naujos rūšies socialinės išmokos vienišiems asmenims. Pagal planą taip pat numatoma suteikti galimybę darbo ieškantiems asmenims patobulinti savo kvalifikaciją ir kompetencijas dalyvaujant profesinio mokymo ir aukštojo mokslo programose. Be to, darbo ieškantiems asmenims bus suteikta galimybė mokytis dalyvaujant pameistrystės programose.

Be to, numatoma, kad viešojo sektoriaus komponentu bus prisidedama prie socialinės ir teritorinės sanglaudos, nes bus surenkama daugiau mokestinių pajamų, geriau valdomos išlaidos ir tobulinamas savivaldybių finansų valdymas. Pagerinus mokestinių prievolių vykdymą ir dėl išplėstos mokesčių bazės surenkant papildomų mokestinių pajamų, galėtų būti gaunama papildomų lėšų socialiniams poreikiams, o numatomais gyventojų pajamų apmokestinimo ir socialinio draudimo įmokų pakeitimais galėtų būti prisidėta prie skurdo ir pajamų nelygybės mažinimo. Atlikus išlaidų peržiūras sutaupytas sumas taip pat būtų galima panaudoti tais pačiais tikslais. Numatoma, kad savivaldybių pajamų pokyčiais, finansavimo poreikių nustatymo priemonėmis ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerysčių skatinimo priemonėmis bus remiamos regioninės investicijos, taip prisidedant prie teritorinės sanglaudos.

Galiausiai taip pat numatoma, kad **žaliosios pertvarkos komponentu** bus tam tikru mastu prisidedama prie teritorinės sanglaudos, nes Lietuva rems viešojo transporto priemonių pirkimą įvairiose savivaldybėse, taip pat atsinaujinančiųjų energijos išteklių jėgainių ir saugojimo įrenginių įrengimą.

5-asis ramstis: sveikata ir ekonominis, socialinis bei institucinis atsparumas, siekiant, be kita ko, gerinti pasirengimą krizėms ir didinti reagavimo į krizes pajėgumus

Numatoma, kad imantis sveikatos komponente (1 komponentas) siūlomų priemonių padidės Lietuvos sveikatos sistemos atsparumas. Investuojant į infekcinių ligų klasterius ir septynis regioninius skubios pagalbos ir reanimacijos skyrius turėtų būti suteikta galimybė vienu metu veiksmingai gydyti daug pacientų, pagerinant sistemos reagavimą į galimus sukrėtimus. Lietuva taip pat planuoja investuoti į skaitmenines priemones, kuriomis sukuriami alternatyvūs būdai teikti sveikatos priežiūros paslaugas ir geriau valdyti epidemiologinę priežiūrą. Be to, EGADP lėšomis turėtų būti finansuojamas kompetencijos platformos sukūrimas; joje bus

stebima ir prognozuojama sveikatos priežiūros specialistų ir įgūdžių pasiūla ir paklausa, prižiūrima, kaip laikomasi licencijų suteikimo sąlygų.

Viešojo sektoriaus komponente (6 komponentas) numatoma valstybės tarnybos reforma, kuria tikimasi padidinti institucinį atsparumą. Lietuva ketina centralizuoti viešojo sektoriaus žmogiškųjų išteklių valdymą ir tobulinti vadovų rengimą. Be to, plane numatomos išsamios mokymo priemonės, visų pirma susijusios su skaitmeniniais, strateginiais ir lyderystės įgūdžiais viešajame sektoriuje. Be to, tokios įstaigos, kaip Valstybinė mokesčių inspekcija ir Muitinės departamentas taip pat numato specializuotą savo darbuotojų mokymą, susijusį su konkrečiomis kompetencijomis (pvz., muitinio tikrinimo priemonėmis). Tokiomis planuojamomis priemonėmis prisidedama prie viešojo administravimo pajėgumų ir atsparumo didinimo, o tai savo ruožtu gali pagerinti reagavimą į krizę ir užtikrinti geresnę paramą, politikos kūrimą ir įgyvendinimą.

6-asis ramstis: naujai kartai, vaikams ir jaunimui skirtos politikos priemonės, kaip antai švietimas ir įgūdžiai

Priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti galimybę kokybiškai mokytis visose mokyklose ir regionuose (4 komponentas), prisidedama prie geresnių perspektyvų naujai kartai kūrimo. Reformomis ir investicijomis visų pirma siekiama gerinti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo kokybę ir didinti jų veiksmingumą. Švietimo komponentu bus remiamas įtraukios švietimo ekosistemos, kurios pagrindą sudarys vadinamosios Tūkstantmečio mokyklos, sukūrimas. Be to, plane numatoma reforma siekiant sukurti visą gyvenimą taikomą ugdymo karjerai ir karjeros planavimo sistemą. Ji turėtų padėti besimokantiesiems anksti nustatyti galimas karjeros kryptis ir priimti dėl jų sprendimą. Vaikai turėtų gauti žinių apie švietimo įstaigose įgyjamas kompetencijas ir išmokti pereiti iš vienos švietimo pakopos į kitą. Plane taip pat numatyta sukurti papildomą profesinio mokymo pagal pameistrystės ir mokymosi darbo vietoje programas, ypač mažosiose ir vidutinėse įmonėse, skatinimo sistemą, taip pat papildomos paskatos moksleiviams rinktis profesinio mokymo modulius dar mokantis vidurinėje mokykloje, profesinio mokymo programų turinio peržiūra, siekiant jas geriau pritaikyti prie darbo rinkos poreikių, įskaitant dvejopą pertvarką.

Aukštojo mokslo ir inovacijų komponentu (5 komponentas) siekiama peržiūrėti aukštojo mokslo finansavimą ir studentų priėmimo sistemą. Tikslas – paskatinti aukštojo mokslo įstaigas rengti darbo rinkai reikalingus specialistus. Investicijomis turi būti sumažinta neseniai studijas baigusių absolventų įgytos kvalifikacijos ir jų užimtumui reikalingų kvalifikacijų neatitiktis. Plane taip pat numatoma investuoti į prioritetines kompetencijas, aktualias ateities ekonomikos sektoriams, ir patikslinti universitetų ir kolegijų misijas bei kokybės reikalavimus.

Atsižvelgiant į visas Lietuvos numatomas reformas ir investicijas, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės yra visapusiškas ir deramai subalansuotas atsakas į ekonominę ir socialinę padėtį ir taip tinkamai prisideda prie visų šešių EGADP reglamento 3 straipsnyje nurodytų ramsčių įgyvendinimo, atsižvelgiant į konkrečius Lietuvos uždavinius ir finansinius asignavimus. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.1 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.2. Ryšys su šaliai skirtomis rekomendacijomis ir Europos semestru

2019 ir 2020 m. Lietuva gavo konkrečiai jai skirtas rekomendacijas, kuriomis siekta pagerinti mokestinių prievolių vykdymą ir išplėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui, užtikrinti socialinės apsaugos sistemos aprėptį bei pakankamumą ir padidinti mokesčių bei socialinių išmokų sistemos veiksmingumą apsaugant nuo skurdo. Lietuvai taip pat rekomenduota pagerinti švietimo ir mokymo kokybę bei padidinti jų veiksmingumą ir spręsti klausimus, susijusius su sveikatos priežiūros paslaugų kokybe, įperkamumu ir sistemos efektyvumu. Lietuva taip pat buvo paraginta sutelkti investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, skatinti našumo augimą, sukurti nuoseklią politikos priemonių sistemą, skirtą mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politikos įgyvendinimo agentūroms konsoliduoti. Galiausiai Lietuvos paprašyta imtis visų būtinų priemonių siekiant veiksmingai įveikti pandemiją, palaikyti ekonomiką ir remti jos atsigavimą ateityje.

Reformų ir investicijų priemonėmis įvairiu mastu sprendžiami klausimai, susiję su visomis bendromis politikos sritimis, kurios yra svarbios ŠSR – mokestinių prievolių vykdymo gerinimu, socialinės apsaugos sistema, sveikata, švietimo ir inovacijų sistemomis, įgūdžiais, viešojo sektoriaus veiksmingumu ir dvejopa pertvarka.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatomos priemonės mokestinių prievolių vykdymui pagerinti ir mokesčių bazei plėsti (1 ŠSR, 2019 m.). *6 komponento „Viešasis sektorius“* tikslas – sumažinti PVM surinkimo atotrūkį ir pagerinti mokestinių prievolių vykdymą didinant Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Lietuvos muitinės pajėgumus, siekiant valdyti su mokesčiais susijusią riziką teisinėmis ir administracinėmis priemonėmis ir užkirsti kelią neteisėtai veiklai, pasitelkiant daugiau elektroninių mokesčių mokėtojų duomenų šaltinių, pasinaudojant inovatyvia duomenų analize, automatizuojant kai kurias mokesčių administravimo procedūras ir mažinant visuomenės pakantumą šešėlinei ekonomikai ir mokesčių slėpimui. Be to, pagal komponentą numatoma investuoti ir į Valstybinės mokesčių inspekcijos, ir į Lietuvos muitinės darbuotojų kompetencijas. Pagal komponentą taip pat numatoma keisti mokesčių sistemą, visų pirma išplečiant mokesčių bazę ir sumažinant neveiksmingas mokesčių lengvatas ir atleidimą nuo mokesčių.

Plane siūlomos priemonės, kuriomis siekiama stiprinti socialinės apsaugos sistemą ir mažinti pajamų nelygybę, skurdą ir socialinę atskirtį (1 ŠSR, 2019 m.; 2 ŠSR, 2020 m.). *Į 7 komponentą „Socialinė apsauga“* įtraukiamos priemonės, kuriomis siekiama kompleksiškai įvertinti minimalių pajamų sistemą ir identifikuoti jos tobulinimo kryptis. Tuo tikslu bus atlikta minimalių pajamų studija ir ja remiantis suformuotos rekomendacijos ir parengtas jų įgyvendinimo planas. Remiantis studijos rezultatais bus iš dalies keičiami galiojantys teisės aktai (pvz., Piniginės socialinės paramos įstatymas, Socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas). Be to, pagal 6 komponentą „Viešasis sektorius“ numatoma reforma, kuria siekiama padidinti gyventojų pajamų apmokestinimo ir socialinio draudimo įmokų veiksmingumą mažinant skurdą ir pajamų nelygybę. Lietuva taip pat įsipareigojo padidinti nedarbo draudimo sistemos aprėptį, numatyti papildomą išmoką vienišiems pagyvenusiems asmenims bei neįgaliesiems ir patobulinti pensijų indeksavimo mechanizmą. Galiausiai, siekdama pagerinti socialinės priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, Lietuva sukurs socialinės priežiūros įstaigų akreditavimo sistemą, kad nuo 2022 m. sausio 1 d. socialinės

priežiūros paslaugas teiktų tik akredituotos įstaigos. Šiomis priemonėmis tikimasi įveikti kai kuriuos neišnykstančius iššūkius, susijusius su socialine atskirtimi, skurdu bei pajamų nelygybe, ir padidinti pažeidžiamiausių grupių socialinę gerovę.

Numatoma imtis tolesnių veiksmų siekiant spręsti uždavinius, susijusius su krizės poveikiu užimtumui ir aktyviai darbo rinkos politikai (2 ŠSR, 2020 m.). Visų pirma, *7 komponente „Socialinė apsauga“* numatomos priemonės, kuriomis siekiama optimizuoti ir patobulinti užimtumo tarnybos veiklos procesus, užtikrinant sistemingą orientavimąsi į klientą bei užimtumo rėmimo priemonių apimties ir įvairovės didinimą, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo. Apskritai numatoma, kad įgyvendinant planą bus tiesiogiai prisidedama prie neigiamo pandemijos poveikio darbo rinkai sumažinimo. Trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu didžiausią ekonominį poveikį krizės pasekmių mažinimui turės priemonės, suplanuotos pagal *2 komponentą „Žalioji pertvarka“* ir *3 komponentą „Skaitmeninė pertvarka“*.

Lietuvos plane numatytos priemonės, kuriomis siekiama didinti sveikatos sistemos atsparumą, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę (1 ŠSR, 2020 m.) ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, įperkamumą ir sistemos efektyvumą (2 ŠSR, 2019 m.). Pandemija atskleidė sveikatos sistemos pažeidžiamumą, todėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatomos investicijos ir reformomis, kuriomis siekiama gerinti sveikatos priežiūros kokybę ir prieinamumą didinant sveikatos sistemos tvarumą ir atsparumą sukrėtimams bei sudarant sąlygas lanksčiau reaguoti į kintančius aplinkos veiksnius ir demografinius pokyčius. Šiuo požiūriu pagal *1 komponentą „Sveikata“* numatytos reformos, kuriomis siekiama kurti naujus regioninio sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimo modelius ir paskatas kurti veiksmingesnį ligoninių tinklą, stiprinti pirminę priežiūrą, didinti prevencijos priemonių mastą, gerinti gerovę bei darbo sąlygas ir tobulinti sveikatos priežiūros darbuotojų įgūdžius. Svarbu užtikrinti, kad pirminės priežiūros ir prevencijos priemonių gerinimo priemonės būtų įgyvendinamos turint reikiamus išteklius, nes numatoma, kad jų įgyvendinimas bus remiamas kitų finansavimo šaltinių lėšomis. Numatoma, kad sveikatos sistemos veiksmingumas bus didinamas reformomis ir investicijomis, daugiausia skiriamomis sektoriui skaitmeninti. Be to, į komponentą įtrauktos reformos ir investicijos, kuriomis siekiama paruošti ilgalaikės priežiūros sektorių senėjančiai visuomenei. Mažinant išvengiamų hospitalizacijų skaičių numatoma kurti vieno langelio principu veikiančią ilgalaikės priežiūros paslaugų (slaugos ir socialinės globos) organizavimo, teikimo ir finansavimo sistemą. Pagal komponentą numatomos reformos ir investicijos į skubios ir greitosios pagalbos paslaugų organizavimą siekiant užtikrinti, kad gyventojai laiku gautų reikiamą pagalbą. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos asmens sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros modernizavimui, pritaikant darbui ekstremalių situacijų ir krizių metu. Siekiant veiksmingai spręsti sveikatos priežiūros sistemos uždavinius, tolesnėmis politikos įgyvendinimo pastangomis reikėtų užtikrinti, kad sveikatos modelyje būtų pakankamai atsižvelgiama į žmonių poreikius bei sveikatos problemas ir būtų sprendžiamos nelygybės ir nepakankamų struktūrinių investicijų sukeltos problemos.

Reformomis ir investicijomis švietimo srityje siekiama gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų kokybę bei didinti jų efektyvumą ir skatinti įgūdžių ugdymą (2 ŠSR, 2019 m.; 2 ŠSR, 2020 m.). Į *4 komponentą „Švietimas“* įtraukiamos priemonės, kuriomis siekiama skatinti kokybišką ir šiuolaikinį ankstyvąjį ugdymą ir bendrąjį lavinimą, be kita ko, stiprinant pedagogų bei mokyklų vadovų kompetenciją ir plėtojant STEAM ugdymo ekosistemą. Be to, komponentu siekiama užtikrinti, kad suaugusieji per nacionalinę pažangiomis

technologijomis ir inovacijomis grindžiamą mokymosi visą gyvenimą sistemą, veikiančią individualiųjų mokymosi sąskaitų principu, galėtų plėtoti kompetencijas, atitinkančias ekonomikos ir darbo rinkos poreikius. Plane taip pat numatomos politikos priemonėmis, kuriomis siekiama didinti švietimo sistemos ir darbo rinkos atitiktį, sustiprinant profesinio rengimo sistemą ir profesinio orientavimo paslaugas visą gyvenimą. Pagal komponentą taip pat numatomos investicijos į mokymosi visą gyvenimą sistemos veikimo ir valdymo modelio kūrimą ir investicijos į atitinkamoms tikslinėms grupėms skirtų individualiųjų mokymosi sąskaitų finansavimą. Be to, priemonėmis siekiama kurti ir atnaujinti profesinio rengimo ir mokymo programų turinį, remti mokymąsi darbo vietoje pagal pameistrystės programas, sudaryti sąlygas rinktis profesinio mokymo modulius vidurinėse mokyklose ir profesinio mokymo programų moksleivių judumui, taip pat plėtoti karjeros planavimo ir profesinio orientavimo sistemą, kad ji veiktų ir mokyklose. Plane taip pat numatoma plėtoti Tūkstantmečio mokyklų tinklą (esamos švietimo infrastruktūros tobulinimą ir telkimą). Be šių priemonių, bus atnaujintas ankstyvojo ugdymo turinys, siekiant atsižvelgti į naujausias mokslo žinias apie mažiausių vaikų poreikius.

Aukštojo mokslo ir inovacijų srityje keliomis priemonėmis remiamos inovacijos bei mokslo ir verslo bendradarbiavimas, skatinama aukštojo mokslo sektoriaus kokybė ir veiksmingumas (2 ŠSR, 2019 m.; 3 ŠSR, 2019 m.; 3 ŠSR, 2020 m.). Į *5 komponentą „Aukštasis mokslas ir inovacijos“* įtrauktos priemonės, skirtos sutelkti esamas inovacijų skatinimo funkcijas į vieną inovacijų agentūrą ir padaryti MTI politikos sistemą nuoseklesnę. Siekiant toliau skatinti inovacijų paklausą, žaliųjų inovacijų srityje bus naudojami viešieji pirkimai. Priemonėmis taip pat bus remiamos bendros verslo ir mokslo misijos, sutelktos į inovacijas ir MTI veiklą. Kalbant apie aukštąjį mokslą, pagal komponentą numatomos aukštojo mokslo įstaigų studentų priėmimo ir finansavimo sistemos reformos, siekiant, kad daugiau dėmesio būtų skiriama kokybei, kad būtų skatinamas jų tarptautinis konkurencingumas ir didinamas MTP veiklos mastas bei kokybė ir tyrėjo karjeros patrauklumas. Siekiant skatinti konsolidavimą aukštojo mokslo sektoriuje bus sukurta speciali finansavimo sistema. Numatoma, kad pagal šį komponentą bus peržiūrėtos studijų programos, siekiant sumažinti dubliavimąsi, rengti specialistus tose srityse, kuriose darbo rinkoje jų trūksta, ir užtikrinti galimybę asmenims, susiduriantiems su socialine atskirtimi, ir neįgaliesiems gauti aukštąjį išsilavinimą. Įgyvendinant planą, sektorinę paramą mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos reformų rengimui, įgyvendinimui ir vertinimui bus galima užtikrinti taikant programos „Horizontas 2020“ politikos rėmimo priemonę.

Plano priemonėmis prisidedama prie žaliosios pertvarkos remiant energijos ir išteklių naudojimo efektyvumą, darnų transportą, energijos jungtis ir švarią bei efektyvią energijos gamybą (3 ŠSR, 2019 m.; 3 ŠSR, 2020 m.). Į *2 komponentą „Žalioji pertvarka“* įtrauktos reformos ir investicijos, kuriomis numatoma iš esmės padėti Lietuvai judėti link neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Energetikos srities reforma, susijusi su tvariai pagaminta elektros energija, yra vertintina palankiai, ja numatoma patobulinti institucinius ir teisinius mechanizmus, kurie paskatintų elektros energijos iš atsinaujinančiųjų šaltinių gamybą, perdavimą ir vartojimą. Plane taip pat yra priemonių, kuriomis bus finansuojami parengiamieji darbai vėjo elektrinių plėtrai ir susijusiai infrastruktūrai Baltijos jūroje, teikiama investicinė parama atsinaujinančiųjų energijos išteklių elektrinėms (saulės ir vėjo elektrinėms sausumoje) ir individualiems kaupimo įrenginiams. Be to, bus sukurta nauja bendrų 200 MW pajėgumų elektros saugojimo infrastruktūra, siekiant užtikrinti, kad vidutiniu laikotarpiu būtų patenkinami nacionaliniai energetinio saugumo poreikiai ir sudaromos palankesnės sąlygos atsinaujinančiųjų šaltinių

elektros energijai integruoti į sistemą. Regioniniam aspektui bus skirtas vienas pavyzdinis energijos bendrijos projektas, kuriuo siekiama gerinti socialinę ekonominę aplinką Ignalinos atominės elektrinės (IAE) regione įrengiant naujus saulės energijos gamybos pajėgumus.

Be to, plane siūloma reformų ir investicijų, kuriomis siekiama sumažinti išmetamųjų ŠESD kiekį, palaipsniui atsisakant labiausiai teršiančių kelių transporto priemonių miestuose ir regionuose ir padidinant atsinaujinančių energijos išteklių dalį transporto sektoriuje. Jame numatoma parama verslui ir viešajam sektoriui skatinant netaršias ir mažataršes transporto priemones, siekiant gerinti viešojo transporto paslaugų kokybę ir didinti jų patrauklumą; prie darnaus transporto skatinimo bus taip pat prisidedama priemonėmis, kuriomis bus skatinama degalų iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybos infrastruktūros ir visų rūšių netaršių transporto priemonių pakrovimo / papildymo degalais iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių infrastruktūros plėtra. Pagal planą numatoma sukurti Darnaus judumo fondą, kuriamos mažos taršos zonos savivaldybėse, taip pat mokestinės paskatos rinktis mažiau taršias kelių transporto priemones, skatinami žalieji pirkimai transporto sektoriuje, kuriama kelių rinkliavos, mokamos už keliais nuvažiuotą atstumą, sistema (e-tolling) ir kitos priemonės. Visomis šiomis priemonėmis prisidedama prie transporto išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo. Tačiau, siekiant užtikrinti, kad šiomis priemonėmis būtų visapusiškai prisidedama prie Lietuvos transporto žaliosios pertvarkos ir geriau tenkinami junglumo poreikiai, reikėtų daugiau dėmesio skirti geležinkelių transportui. Tai, visų pirma, susiję su priemonėmis, kuriomis siekiama skatinti pradėti naudoti geležinkelių transportą, įskaitant „Rail Baltica“ įgyvendinimą, ir sutelkti dėmesį į keleivinio transporto įvairiarūšiškumą, labiausiai siekiant integruoti geležinkelius į miesto transporto sistemą, pavyzdžiui, sukuriant kelionių įvairiarūšiu transportu mazgus.

Galiausiai plane numatomos reformos ir investicijos, kuriomis siekiama optimizuoti renovacijos projektų administravimą ir valdymą, siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir pradėti Lietuvoje renovacijos bangą, kad per metus būtų renovuojama 1 000 daugiabučių pastatų. Siekiant skatinti efektyvų išteklių naudojimą, pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą numatoma iki 2023 m. parengti Lietuvos perėjimo prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m. veiksmų planą.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu skatinamos investicijos į skaitmeninę pertvarką, visų pirma didelio pralaidumo plačiajuosčio ryšio aprėptį ir diegimą, ir sprendžiami uždaviniai, susiję su miesto ir kaimo skaitmenine takoskyra, skaitmeniniais įgūdžiais ir ekonomikos skaitmenine pertvarka (3 ŠSR, 2020 m.). Į *3 komponentą „Skaitmeninė pertvarka“* įtraukiamos priemonės, kuriomis siekiama gerinti skaitmeninį junglumą siekiant pastatyti 50 bokštų ir nutiesti 2 000 km optinio pluošto infrastruktūros rinkos nepakankamumo srityse, taip pat suteikti prieigą prie gigabitinio greičio plačiajuosčio ryšio 5 000 skaitmeninei veiklai imlių įmonių ir (arba) įstaigų. Be to, plane numatomos priemonės, kuriomis siekiama palengvinti 5G diegimą, visų pirma tarptautiniuose sausumos transporto koridoriuose („Via Baltica“, „Rail Baltica“) ir kituose magistraliniuose automobilių keliuose ir valstybinės reikšmės magistralinėse geležinkelio linijose, oro ir jūrų uostuose. Numatoma ugdyti vaikų, darbuotojų ir pagyvenusių piliečių skaitmeninius įgūdžius, taip pat imtis priemonių IT darbuotojų trūkumui darbo rinkoje mažinti. Be to, pagal planą siūloma investuoti į pažangių skaitmeninių technologijų diegimą privačiajame sektoriuje, visų pirma siekiant skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą diegiant inovatyvias technologijas ir skaitmenizuojant kultūros sektorių. Galiausiai, bet ne mažiau svarbu, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatomos svarbios reformos ir investicijos, kuriomis siekiama

skaitmeninti viešąjį sektorių i) visapusiškai konsoliduojant valstybės informacinius išteklius, IT infrastruktūrą ir paslaugas, ii) užtikrinant patikimų viešojo sektoriaus duomenų prieinamumą bei galimybę jais dalytis tarp sektorių ir iii) visapusiškai skaitmenizuojant valdžios sektoriaus procesus ir plėtojant skaitmenines viešąsias paslaugas, kartu užtikrinant, kad visos viešosios paslaugos būtų prieinamos neįgaliems piliečiams.

Planu numatoma prisidėti prie našumo augimo skatinimą, be kita ko, didinant viešųjų investicijų efektyvumą (3 ŠSR, 2019 m.). Visų pirma, *6 komponente „Viešasis sektorius“* numatyta reforma, kuria siekiama padidinti viešųjų investicijų efektyvumą patobulinant vidutinės trukmės valstybės ir savivaldybių biudžetų planavimą ir padidinant biudžeto keitimo taisyklių skaidrumą. Be to, *3 komponente „Skaitmeninė pertvarką“* numatomos priemonėmis, kuriomis siekiama skatinti viešojo sektoriaus skaitmenizaciją, kuri, kaip tikimasi, turės ilgalaikį teigiamą poveikį viešojo administravimo veikimui ir našumui. Galiausiai pagal *2 komponentą „Žalioji pertvarka“* imamasi priemonių skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų efektyvumą ir išnaudojant inovatyvių ir žaliųjų viešųjų pirkimų potencialą.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės yra visapusiškas ir deramas atsakas į ekonominę padėtį Lietuvoje. Lietuvai ir toliau labai svarbi tolesnė konvergencija, ypač kalbant apie regioninius skirtumus, kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą, mažas investicijas į MTP ir sunkumus pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas. Reikia reformų ir investicijų siekiant įvairinti ekonomiką ir padaryti ją šiuolaikiškesnę ir konkurencingesnę, be kita ko, didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą bei mokslinius tyrimus ir inovacijas ir sumažinant socialinę ekonominę dvejopos pertvarkos kainą. Plane numatomas visapusiškas atsakas į šiuos iššūkius, bet kai kuriose srityse, siekiant sėkmingai juos įveikti, reikės taikyti holistinį požiūrį ir nuolat dėti plataus užmojo reformų pastangas. Numatoma pagerinti Lietuvos verslo aplinką reformomis ir investicijomis, kuriomis siekiama pagerinti mokesčių surinkimą, padidinti mokesčių sistemos veiksmingumą ir skaitmenizuoti viešąjį sektorių. Planu siekiama pagerinti visų lygmenų švietimo kokybę ir dalyvavimą suaugusiųjų švietimo programose, kad būtų geriau valdomi įgūdžiai. Bus reformuojama aukštojo mokslo sistema siekiant padidinti studentų priėmimo standartus ir geriau tenkinti darbuotojų ir įgūdžių paklausą darbo rinkoje. Numatoma, kad sutelkus už inovacijų skatinimą atsakingas agentūras mokslinių tyrimų ir inovacijų politika taps veiksmingesnė. Didelę skurdo ir socialinės atskirties riziką siekiama įveikti imantis reformų, kurių tikslas – padidinti minimalių pajamų rėmimo pakankamumą ir mokesčių ir išmokų sistemos perskirstomąją galią, patobulinti ilgalaikę priežiūrą ir pagerinti sveikatos priežiūros sistemos kokybę bei padidinti jos prieinamumą. Įgyvendinant politikos priemones, kuriomis remiama šalies skaitmeninė transformacija ir žalioji pertvarka, tam tikru mastu atsižvelgiama į didelius regioninius skirtumus. Apskritai įgyvendinant reformas ir investicijas pagal planą turėtų būti užtikrinama, kad smarkiai ir tvariai didėtų Lietuvos ekonomikos augimo potencialas.

Apskritai planu siekiama spręsti pagrindinius Lietuvoje identifikuotus uždavinius, skatinti atsigavimą po COVID-19 krizės ir sukurti pagrindą jos ilgalaikiam augimui. Daugumoje naujausių šaliai skirtų rekomendacijų nurodyti iššūkiai yra susiję su dvejopa pertvarka, socialine įtrauktimi, sveikatos priežiūra, švietimu, inovacijomis, mokslu ir apmokestinimu. Plane numatytomis priemonėmis tikimasi šiose srityse įgyvendinti struktūrinius pokyčius ir padidinti privačiojo sektoriaus atstovų dalyvavimą ir finansavimą. Lietuvos plane siūlomas subalansuotas ir deramas atsakas į ekonominę ir socialinę padėtį.

Atsižvelgiant į Lietuvos numatytas reformas ir investicijas, jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu tikimasi padėti veiksmingai įvairiu mastu spręsti visus konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius ar didelę jų dalį arba kituose atitinkamuose dokumentuose, kuriuos Komisija oficialiai priėmė per Europos semestrą, nustatytus uždavinius, ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu tinkamai reaguojama į Lietuvos ekonominę ir socialinę padėtį. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.2 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

5 lentelė. 2019–2020 m. šaliai skirtose rekomendacijose identifikuotų šalies uždavinių ir Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano komponentų apžvalga

Šalies uždaviniai (kaip nurodyta 2 skirsnyje)	Susijusios ŠSR (2019–2020 m.) ir Europos semestro rekomendacijos	1 komponentas. Sveikatos priežiūra	2 komponentas. Žalioji pertvarka	3 komponentas. Skaitmeninė pertvarka	4 komponentas. Švietimas	5 komponentas. Inovacijos ir mokslas	6 komponentas. Viešasis sektorius	7 komponentas. Socialinė politika
Viešieji finansai								
Gerinti mokestinių prievolių vykdymą	ŠSR.2019.1.1;						●	
Plėtoti mokestinę bazę	ŠSR.2019.1.2;		○				●	
Sveikatos priežiūra								
Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, įperkamumą ir sistemos efektyvumą	ŠSR.2019.2.2; ŠSR.2019.2.3; ŠSR.2019.2.4; ŠSR.2020.1.3	○						
Didinti sveikatos sistemos atsparumą, be kita ko, sutelkiant pakankamą finansavimą ir sprendžiant sveikatos priežiūros darbuotojų ir būtiniausių medicinos reikmenų trūkumo problemą	ŠSR.2020.1.2	●						
Švietimas								
Gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir didinti jų	ŠSR.2019.2.1;			○	●	○		

efektyvumą								
Skatinti įgūdžius, įskaitant skaitmeninius įgūdžius	ŠSR.2020.2.3			○	●		○	○
Socialinė apsauga								
Užtikrinti minimalios socialinės apsaugos sistemos aprėptį bei adekvatumą ir padidinti mokesčių bei socialinių išmokų sistemos veiksmingumą apsaugant nuo skurdo	ŠSR.2019.1.3; ŠSR.2020.2.4						○	●
Darbo jėga								
Švelninti krizės poveikį užimtumui	ŠSR.2020.2.1		○	○				●
Didinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimą ir aprėptį	ŠSR.2020.2.2							●
Moksliniai tyrimai ir inovacijos								
Vykdant su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į inovacijas	ŠSR.2019.3.1			○		●		
Sukurti nuoseklią politikos priemonių sistemą, skirtą mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politikos įgyvendinimo agentūroms konsoliduoti	ŠSR.2019.3.7; ŠSR.2019.3.8					●		
Skatinti technologines inovacijas mažosiose ir vidutinėse įmonėse	ŠSR.2020.3.7			○		○		
Investicijos								
Skaitmeninė pertvarka, visų pirma dėl itin didelio pajėgumo plačiajuosčio ryšio aprėpties ir diegimo	ŠSR.2020.3.4	○	○	●			○	
Energijos ir išteklių naudojimo efektyvumas ir energijos	ŠSR.2019.3.2; ŠSR.2019.3.3;		●					

jungtys	ŠSR.2020.3.5							
Netarši ir veiksminga energijos gamyba ir naudojimas	ŠSR.2020.3.5;		●					
Darnusis transportas	ŠSR.2019.3.4; ŠSR.2020.3.6		●					
Viešasis administravimas ir verslo klimatas								
Skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų efektyvumą	ŠSR.2019.3.6			○			●	

4.3. Augimo potencialas, darbo vietų kūrimas, ekonominis, institucinis ir socialinis atsparumas, Europos socialinių teisių ramstis, krizės poveikio švelninimas ir socialinė teritorinė sanglauda bei konvergencija

Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo skatinimas

Numatoma, kad planas turės teigiamą ilgalaikį poveikį Lietuvos ekonominės veiklos rezultatams. Iš Komisijos apskaičiuotų įverčių matyti, kad BVP turėtų padidėti 1,6 % iki 2026 m. (žr. 2 langelį). Be to, taikant valdžios institucijų naudojamą makroekonometrinį mikromodeliavimo modelį apskaičiuota, kad BVP skaičiai, palyginti su bazinio lygio scenarijumi, per metus didės 1,53 % daugiau trumpuoju laikotarpiu (2 metai), 1,69 % – vidutiniu laikotarpiu (5 metai) ir 0,73 % ilguoju laikotarpiu (20 metų). Dėl to tikimasi, kad 2021 m. numatomas BVP augimas bus 2,6 %, o paskesniais metais atsigavimas spartės ir vidutinis metinis BVP augimas sieks 3,2 %. Todėl per 2021–2026 m. laikotarpį prognozuojama, kad įgyvendinant plano priemones BVP padidės iš viso maždaug 9 % (remiantis palyginti optimistiška prielaida, kad didinamasis poveikis sudarys 1,9). Šiuo požiūriu Lietuvos plane minimas *konvergencijos teorijos* poveikis – mažesnio išsivystymo lygio ekonomika auga greičiau nei labiau išsivysčiusi ekonomika – tuo pagrindžiamas spartus augimo tempas, palyginti su ES vidurkiu. Numatoma, kad trumpuoju laikotarpiu plano teigiamas poveikis užimtumui bus 0,97 %, vidutiniu laikotarpiu – 1,61 %, ilguoju laikotarpiu – 1,81 %, o nedarbo lygis (8,5 % 2020 m.), kaip numatoma, sumažės 2 procentiniais punktais vidutiniu laikotarpiu ir 1,9 procentinio punkto ilguoju laikotarpiu (palyginti su baziniu lygiu). Numatoma, kad trumpalaikį plano poveikį lems investicijos ir ilgalaikės inovacijos, gerinant švietimo sektoriaus veiklos rezultatus, plečiant aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir sumažinant energijos importą įgyvendinus energijos vartojimo efektyvumo priemones. Apskritai plane pateiktas kiekybinis poveikio ekonomikai ir užimtumui įvertinimas yra patikimas.

Lietuvos fiskaliniai duomenys suponuoja pagal planą finansuojamų išlaidų makropapildomumą. Per trejus metus iki pandemijos sukeltos krizės (2017–2019 m.) vidutinis augimą skatinančių išlaidų lygis (išskyrus negrąžintiną finansinę paramą pagal EGADP) buvo 1,48 % BVP. Nominalus išlaidų lygis augo lėčiau nei BVP lygis, todėl ilgainiui santykis po truputį mažėjo. Per 2020–2026 m. prognozės laikotarpį numatomas vidurkis yra 1,52 % BVP, nemažai investicijų sutelkiant laikotarpio pradžioje 2020–2021 m. Iki 2023 m. santykis bus linkęs didėti ir tai rodo, kad Lietuva tikriausiai darys vidutinio laikotarpio ir ilgalaikes investicijas. Apskritai, atrodo, kad plane neatmetamos viešosios investicijos, taigi numatomas makropapildomumas. Be to, plane pripažįstama, kad Lietuvos viešosios investicijos yra nepakankamos ir labai priklauso nuo ES finansavimo; tuo galima paaiškinti mažas viešąsias investicijas ES lėšomis finansuojamose srityse.

Numatoma, kad planas turės didelį trumpalaikį ir vidutinio laikotarpio poveikį darbo rinkos rodikliams, švietimui, skurdui, pajamų nelygybei ir aplinkosauginiams rodikliams. Taigi juo prisidedama prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo ir kovos su klimato kaita. Pagal socialinės apsaugos komponentą Lietuva skatins gebėjimą susirasti ir išlaikyti darbą įgyjant kompetencijas didelės pridėtinės vertės srityse ir bedarbius orientuos į užimtumo galimybes žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityse. Ilgainiui sutelkiant dėmesį į naujos kartos jaunimo mokymą gerės švietimo ir darbo rinkos rodikliai. 2025 m., kaip Lietuva tikisi, sumažės skurdo ir nelygybės rodikliai: 1 procentiniu punktu sumažės gyventojų, kuriems gresia skurdas, skaičius, 0,3 procentinio punkto – gyventojų, patiriančių didelį materialinį nepriteklių, skaičius ir

0,1 procentinio punkto – pajamų paskirstymo koeficientas s80/s20. Teigiama, kad toks mažėjimas bus stebimas ir 2040, skurdo lygiui sumažėjant 1,3 procentinio punkto (palyginti su baziniu lygiu). Plane numatoma, kad tokių patobulinimų atsiras dėl trumpalaikių ir ilgalaikių pastangų, pavyzdžiui, investuojant į aktyvią darbo rinkos politiką pagal komponentą „Daugiau galimybių kiekvienam aktyviai kurti šalies gerovę“ reformas“, didinant visuotines išmokas visiems vienišiems gavėjams ir didinant nedarbo socialinio draudimo sistemos aprėptį. Numatoma, kad ilgalaikį poveikį sustiprins reformos, planuojamos pagal komponentą „Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“, kuriomis bus sumažintas PVM surinkimo atotrūkis ir surenkamos papildomos lėšos į viešąjį biudžetą, kurį būtų galima panaudoti socialinėms išlaidoms finansuoti. Tačiau plano poveikis teritorinei sanglaudai nebuvo kiekybiškai apskaičiuotas, bet kokybinė analizė suponuoja netiesioginį poveikį socialinių ekonominių skirtumų tarp Lietuvos regionų mažinimui. Apskritai plano priemonės suponuoja integracinį ekonominės sanglaudos pagerėjimą.

Numatoma, kad tvariomis ir augimą skatinančiomis reformomis ir investicijomis, kuriomis sprendžiami šalies ekonomikos struktūriniai trūkumai, bus prisidedama prie didesnio atsparumo ir našumo. Prasidėjus pandemijos sukeltai krizei išaiškėjo sveikatos priežiūros sistemos pažeidžiamumas ir nepakankamas pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms. Numatoma, kad pagal planą 12 % EGADP finansavimo paketo (268 mln. EUR) bus skirta sveikatos priežiūros sistemai, didžiąją dalį (152 mln. EUR) skiriant infekcinių ligų klasterio pritaikymui ekstremaliosioms situacijoms 5 miestuose ir 10 regioninių ligoninių priėmimo skyriuose. Atsižvelgiant į susitraukusią Lietuvos darbo rinką ir suprastėjusius ekonominės veiklos rezultatus, planu siekiama pasinaudoti priemonėmis, kurios numatytos pagal komponentą „Lietuvos žalioji transformacija“ (37,8 % paketo – 820,1 mln. EUR) ir komponentą „Skaitmeninė transformacija ekonomikos augimui“ (20 % paketo – 445 mln. EUR), kad trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu ekonomika atsigautų ir imtų augti. Vien šiomis priemonėmis trumpuoju laikotarpiu Lietuvos BVP augimas būtų padidintas 0,75 %, o vėliau per prognozės laikotarpį didėtų vidutiniškai 0,8 %. Tai taip pat turėtų numatomą teigiamą poveikį užimtumui – 0,27 procentinio punkto ir 0,28 procentinio punkto atitinkamai trumpuoju laikotarpiu (2 metai) ir vidutiniu laikotarpiu (5 metai). Plane taip pat pabrėžiama švietimo komponento ir aukštojo mokslo ir inovacijų komponento svarba siekiant skatinti ekonomikos transformaciją ir augimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais. Taigi, 14 % (311 mln. EUR) ir 9 % (200 mln. EUR) EGADP biudžeto atitinkamai skirta kiekvieno iš šių dviejų komponentų reformoms. Be to, siekdama mažinti socialinę nelygybę, Lietuva planuoja garantuotos minimalių pajamų apsaugos reformą, kurios tikslas – įvertinti ir reformuoti šalies minimalių pajamų sistemą. Tačiau tokios priemonės teigiamas poveikis priklausys nuo konkrečių siūlomų sprendimų ir jų veiksmingo įgyvendinimo. Apskritai Lietuvos plane siūlomomis priemonėmis iš tikrųjų pašalinami jos ekonomikos trūkumai.

Žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos ir švietimo komponentai atvers galimybių kurti darbo vietas ir užtikrinti ekonomikos konkurencingumą bei tvarų ilgalaikį augimą. Prieš pandemiją Lietuvos ekonomikos ir darbo rinkos veiklos rezultatai pagerėjo. Spartus ekonomikos augimas padėjo sumažinti bendro ir ilgalaikio nedarbo lygį, o ekonomiškai aktyvių gyventojų dalis ir užimtumas buvo kaip niekada dideli. Pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą Lietuvai sudaroma galimybė reformuoti savo ekonomiką pagal tris komponentus (t. y. žaliosios pertvarkos, skaitmeninės pertvarkos ir švietimo komponentus) ir padidinti savo konkurencingumą. Pagal žaliosios pertvarkos komponentą Lietuva įsipareigoja sumažinti savo

priklausomybę nuo užsienio ir neatsinaujinančiosios energijos ir sukurti reikiamą sistemą ir infrastruktūrą. Teigiama, kad vykdant viešojo sektoriaus, ekonomikos ir akademinės bendruomenės skaitmenizaciją, ekonomika, kaip teigiama, taps atsparesnė galimiems sukrėtimams ir skaitmeninis konkurencingumas bus vienas iš pagrindinių ekonomikos atsigavimą skatinančių veiksnių, o dėl investicijų ir reformų švietimo sistemoje veikiausiai padidės Lietuvos darbo rinkos konkurencingumas ilguoju laikotarpiu. Apskritai planu skatinamas darbo vietų kūrimas, kartu didinant ekonomikos augimo potencialą. Be to, numatoma, kad pagal socialinės apsaugos ir sveikatos komponentus bus stiprinamas integracinis augimo pobūdis ir tvarumas. Tikimasi, kad šių priemonių poveikis bus dar didesnis dėl viešajame sektoriuje planuojamų reformų, visų pirma susijusių su patobulinta biudžeto struktūra, geresniu mokesčių surinkimu ir didesniu viešojo sektoriaus veiksmingumu.

2 langelis. Stilizuotas priemonės „Next Generation EU“ poveikio modeliavimas naudojant QUEST – Lietuva

Iš Komisijos atlikto modeliavimo naudojant QUEST modelį matyti, kad NGEU ekonominis poveikis Lietuvoje galėtų lemti BVP padidėjimą 1,0 % ir 1,6 % iki 2026 m.[1] Po 20 metų BVP galėtų būti 0,5 % didesnis. Nemažą tokio poveikio dalį lemia šalutinis poveikis.

Remiantis šiuo modeliavimu, būtų sukurta iki 9 000 papildomų darbo vietų. 2026 m. tarpvalstybinis (BVP) šalutinis poveikis lemtų padidėjimą 0,5 procentinio punkto ir tai byloja apie valstybių narių sinchronizuotų išlaidų pridėtinę vertę (2 eilutė). Net pagal mažesnio NGEU lėšų našumo scenarijų poveikis vis tiek būtų reikšmingas (3 eilutė). [2]

1 lentelė. QUEST modeliavimo rezultatai (realiojo BVP lygio nukrypimas % nuo -su NGEU nesusijusio atvejo, daugiau nei 6 metų linijinė išmokos prielaida)

Scenarijus	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2040
Atskaitos lygis	0,9	1,4	1,3	1,4	1,5	1,6	1,2	0,9	0,9	0,9	0,5
iš jo – šalutinis poveikis	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1
Mažas našumas	0,6	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	0,6	0,2	0,3	0,3	0,2

Toks stilizuotas scenarijus neapima galimo teigiamo struktūrinių reformų poveikio, kuris gali būti didelis. Iš modeliu grindžiamos lyginamosios analizės matyti, kad imantis struktūrinių reformų, kurios padėtų sumažinti atotrūkį nuo šalių, kurių struktūrinių reformų rodikliai yra geriausi, perpus, per 20 metų Lietuvos BVP galėtų padidėti 8 %. [3]

Dėl prielaidų ir metodikos skirtumų **šio stilizuoto vertinimo rezultatų negalima tiesiogiai palyginti su skaičiais, pateiktais Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano 4 skyriuje.**

[1] EGADP tenka maždaug 90 % NGEU, kuri taip pat apima REACT-EU, programą „Europos horizontas“, „InvestEU“, TPF, kaimo plėtros programą ir rezervą „rescEU“.

[2] Techniniu požiūriu mažo našumo scenarijuje svarstomas gerokai mažesnis viešojo kapitalo produkcijos elastingumas.

[3] J. Varga ir J. in’t Veld (2014), The potential growth impact of structural reforms in the EU. A benchmarking exercise, *European Economy Economic Papers*, no. 541.
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2014/pdf/ecp541_en.pdf.

Socialinės sanglaudos stiprinimas

Pagal socialinės apsaugos ir viešojo sektoriaus komponentus numatomos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano priemonės, kuriomis siekiama tiesiogiai stiprinti socialinę sanglaudą ir socialinės apsaugos sistemą. Plane, *inter alia*, numatoma pensijų indeksavimo gerinimo priemonė, papildomų išmokų vienišiems asmenims skyrimas, nedarbo išmokų aprėpties ir pakankamumo didinimas ir minimalių motinystės ir ligos išmokų didinimas. Visos šios priemonės yra tiesiogiai skirtos socialiai pažeidžiamoms grupėms, kurioms gresia skurdas arba socialinė atskirtis, ir turėtų padaryti teigiamą poveikį skurdo ir pajamų nelygybės rodikliams. Jomis taip pat bus prisidedama prie Europos socialinių teisių ramsčio 12–15 principų. Be to, Lietuva ketina reformuoti minimalių pajamų sistemą ir padidinti gyventojų pajamų apmokestinimo ir socialinio draudimo įmokų veiksmingumą siekdama mažinti skurdą ir pajamų nelygybę (pagal viešojo sektoriaus komponentą), abiem atvejais remdamasi išsamiomis ekspertų analizės studijomis. Į šių studijų rekomendacijas būtų atsižvelgiama imantis tolesnių veiksmų iš dalies keičiant teisės aktus. Jeigu šios reformos būtų įgyvendintos, jos turėtų teigiamą poveikį su skurdu ir pajamų nelygybe susijusiems socialinių rodiklių suvestinės rodikliams.

Socialinės apsaugos komponento priemonėmis tikimasi pagerinti darbo rinkos veiklos rodiklius ir padėti sumažinti skurdą. Jomis bus praplėsta aktyvios darbo rinkos politikos aprėptis ir rūšys, bus sudarytos palankesnės sąlygos įgyti kompetencijas didelės pridėtinės vertės srityse, o bedarbiai bus skatinami rinktis užimtumo galimybes žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityse. Kadangi bedarbiai yra viena iš nepalankiausias sąlygas turinčių grupių Lietuvoje, numatoma, kad šios užimtumo rėmimo priemonės padės sumažinti skurdą bei pajamų nelygybę ir įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio 1 ir 4 principus.

Į švietimo komponentą įtraukta priemonių užimtumui remti. Jomis siekiama padidinti dalyvavimą švietimo mokymosi programose, taip pat sustiprinti profesinio orientavimo sistemą ir dalyvavimą profesinio mokymo sistemoje skatinti įvairiomis priemonėmis, įskaitant profesinio mokymo sistemos ir programų bei modulių turinio modernizavimą, nes šiuo komponentu atsižvelgiama į darbo rinkos poreikius ir šalinamas jos disbalansas, įskaitant įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį. Mokyklų tinklo reorganizavimas vykdant Tūkstantmečio mokyklų projektą ir priemonės, numatytos ikimokykliniu lygmeniu, bei pedagogams skirtos priemonės galėtų padėti Lietuvai panaikinti miesto ir kaimo atotrūkį, susijusį su galimybe gauti kokybišką išsilavinimą ir pagerinti besimokančiųjų mokymosi rezultatus, taip pat geriau patenkinti moksleivių mokymosi poreikius. Taip tikimasi ilgainiui padidinti lygybę švietimo srityje, sumažinant socialinių ekonominių aplinkybių poveikį švietimu ir prisidedant prie socialinės sanglaudos. Kitų komponentų priemonėmis, kuriomis siekiama padidinti neįgaliųjų galimybes dalyvauti aukštojo mokslo sistemoje ir naudotis viešosiomis paslaugomis, taip pat padidinti ilgalaikės priežiūros prieinamumą, taip pat prisidedama prie socialinės sanglaudos stiprinimo.

Lietuva taip pat numato svarbias Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondai) lėšomis finansuojamas priemones socialinei sanglaudai stiprinti. Jomis numatoma aprėpti, visų pirma, socialinio būsto ir pažeidžiamų grupių, įskaitant neįgaliuosius, įtraukties sritis. Norint išnaudoti visą jų potencialą ir išvengti dvigubo finansavimo reikės griežtai koordinuoti EGADP, ESI fondų ir nacionalinio biudžeto lėšomis finansuojamas priemones. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytos priemonės gali turėti reikšmingą poveikį socialinės sanglaudos ir socialinės apsaugos sistemų stiprinimui. Tikimasi, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu bus reikšmingai

papildytos 2017–2019 m. Lietuvos įdėtos pastangos, dėl kurių atitinkami socialinių rodiklių suvestinės rodikliai jau smarkiai pagerėjo.

Plane numatoma priemonių, kuriomis tikimasi prisidėti prie lyčių lygybės ir lygių galimybių visiems srities uždavinių sprendimo šalyje. Lietuva teigia, kad visos į planą įtrauktos reformos ir investicijos, yra skirtos esamiems socialiniams, ekonominiams ir teritoriniams skirtumams sumažinti. Kalbant apie lyčių lygybę, įgyvendinimo etape reikia atsižvelgti į lyčių aspekto integravimą, kad būtų nuolat stebimas poveikis moterims ar vyrams. Planu taip pat siekiama įvertinti galimybes įtraukti lyčių lygybės aspektą sudarant valstybės ir savivaldybių biudžetus.

Kai kuriomis plano priemonėmis tiesiogiai ir netiesiogiai siekiama patenkinti neįgaliųjų poreikius, pavyzdžiui, padidinti pastatų prieinamumą ir sudaryti geresnes sąlygas savarankiškai naudotis viešosiomis paslaugomis internetu ir padidinti universaliąją išmoką vienišiems neįgaliesiems. Į planą įtrauktas skaitmeninių įgūdžių, ypač pažeidžiamose grupėse (neįgaliųjų, vyresnio amžiaus žmonių, migrantų ir pabėgėlių grupėse), ugdymas. Ilgalaikės priežiūros teikimo reforma numatoma padidinti galimybes artimuosius slaugantiems darbingo amžiaus asmenims, kurių didžioji dalis yra vidutinio amžiaus moterys, grįžti į darbo rinką. Kuo didesnė plano ir su lygybe susijusių nacionalinių teisėkūros ir politikos veiksmų sinergija turėtų būti visapusiškas atsakas į nustatytus iššūkius.

Pažeidžiamumo mažinimas ir atsparumo didinimas

Lietuvos ekonomika atlaikė COVID-19 pandemijos sukeltą ekonomikos sukrėtimą geriau nei dauguma ES valstybių narių, nes BVP sumažėjo palyginti nedaug, visų pirma dėl jos eksporto atsparumo. Be to, Lietuvoje prasidėjus COVID-19 krizei nebuvo jokių identifikuotų makroekonominių disbalansų, nors pastaruoju metu stebima nominaliųjų vienetui tenkančių darbo sąnaudų raida siejama su tam tikra rizika. Iki 2020 m. bendrasis valdžios sektoriaus balansas buvo perteklinis, nepaisant to, kad PVM surinkimo atotrūkis buvo vienas iš didžiausių ES. Skolos santykis su BVP taip pat buvo gerokai mažesnis nei 60 % riba. Lietuvai didžiausias iššūkis yra darbo jėgos pasiūlos užtikrinimas dėl prastėjančios demografinės padėties, susijusios su senėjimu, grynąja migracija ir palyginti mažu sveiko gyvenimo metų skaičiumi. Be to, dėl kvalifikuotų darbuotojų trūkumo ribojamas ekonomikos augimo potencialas. Didelis skurdas ir pajamų nelygybė taip pat yra nuolatinės problemos. Plane numatoma priemonių, kuriomis tikimasi išspręsti šiuos uždavinius, bent iš dalies.

Lietuvos planu siekiama padidinti sveikatos priežiūros sistemos atsparumą investuojant į sveikatos priežiūros darbuotojų kompetencijas ir modernizuojant infekcinių ligų klasterius penkiuose didmiesčiuose. Regioniniu lygmeniu numatoma modernizuoti septynis skubios pagalbos ir reanimacijos bei intensyviosios terapijos skyrius siekiant vienu metu veiksmingai gydyti daug pacientų. Apskritai šiomis investicijomis numatoma užtikrinti įperkamas, kokybiškas ir saugias diagnostikos ir gydymo paslaugas Lietuvos gyventojams. Plane numatomos sveikatos priežiūros darbo jėgos reformos siekiant išspręsti jos trūkumo problemą, pagerinti medicinos darbuotojų gerovę ir darbo sąlygas pandemijos metu ir įprastomis aplinkybėmis. Be to, plane numatoma sukurti skaitmenines priemones, kad būtų galima pagerinti epidemiologinės priežiūros valdymą ir keitimąsi duomenimis, taip pat sveikatos priežiūros paslaugų teikimą elektroniniu būdu.

Plano švietimo komponente numatomos reformos, kuriomis siekiama panaikinti mokymosi rezultatų atotrūkius. Pagrindinis šio komponento elementas – Tūkstantmečio mokyklų programa. Ja siekiama paskatinti savivaldybes sutelkti mokymo išteklius ir geriau paskirstyti mokyklų finansavimą. Pagal ją turėtų pavykti sukurti įtraukią švietimo ekosistemą, naudingą visoms prie tinklo prisijungusioms mokykloms. Plane taip pat numatoma investuoti į pedagogų skaitmeninių kompetencijų ugdymą. Tai turėtų jiems leisti dėstant geriau naudotis skaitmeniniu turiniu ir priemonėmis. Numatoma, kad įgyvendinus pirmiau nurodytas reformas, įskaitant mokymo programos reformą ir mokyklų vertinimo metodikos rengimą, ir investicijas bus užtikrintos galimybės visiems moksleiviams gauti kokybišką išsilavinimą ir sumažinti mokymosi rezultatų atotrūkius, atsirandančius dėl socialinės ekonominės aplinkos.

Institucinį atsparumą reikėtų didinti reformuojant valstybės tarnybą. Pagal planą iš dalies pakeitus teisės aktus, kartu atitinkamai investuojant į skaitmenines priemones, turėtų būti pagerintas žmogiškųjų išteklių valdymas ir personalo profesinis tobulėjimas, ypač kalbant apie skaitmeninius, strateginius ir lyderystės įgūdžius viešajame sektoriuje. Numatoma, kad sukūrus centralizuotą viešojo sektoriaus vadovų tobulėjimo mechanizmą bus užtikrinta pakankama kvalifikuotų darbuotojų pasiūla, atitinkanti valstybės poreikius. Apskritai šiomis priemonėmis numatoma pagerinti sprendimų priėmimo kokybę viešajame sektoriuje ir stiprinti valstybės tarnautojų orientavimąsi į klientą.

Tikimasi, kad dėl planuojamų biudžeto struktūros patobulinimų padidės viešųjų finansų stabilumas ir skaidrumas. Plane šiuo požiūriu numatyti trys labai svarbūs reformų ir investicijų elementai. Pirmiausia, reikėtų priimti vidutinės trukmės biudžeto planavimo metodiką. Joje turėtų būti, pavyzdžiui, aiškios taisyklės dėl bazinių išlaidų apskaičiavimo ir išlaidų ribų asignavimų valdytojams. Be to, Biudžeto sandaros įstatymo pakeitimais turėtų būti patikslintos metinių biudžetų keitimo procedūros ir taip turėtų pavykti atsikratyti biudžete nenumatytų išlaidų. Dar vienas svarbus ramstis – išlaidų peržiūros. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis bus finansuojama išsami 2023 m. numatyta peržiūra. Jos rezultatai turėtų padėti sumažinti neveiksmingas išlaidas ir nukreipti viešąsias lėšas ten, kur jos galėtų sukurti didesnę pridėtinę vertę.

Dėl reformų ir investicijų, kuriomis siekiama pagerinti mokestinių prievolių vykdymą, rinkinio turėtų būti renkamos papildomos biudžeto pajamos, skirtos socialinės ir kitos politikos priemonėms finansuoti. Jeigu į planą įtrauktos teisinės priemonės bus sukurtos ir įgyvendintos tinkamai, jomis numatoma apriboti grynųjų pinigų naudojimą tam tikruose rizikinguose ekonomikos sektoriuose ir (arba) sudarant kai kurių rūšių sandorius, taip sustiprinant kovą su šešėline ekonomika. Skaitmenizuojant įvairius verslo dokumentus (važtaraščius, čekius, mokėjimo duomenis) jie bus beveik nedelsiant prieinami mokesčių institucijoms, taip atsivers galimybių geresnei mokestinių prievolių vykdymo stebėsenai ir atitinkamai mokesčių surinkimui. Numatomi duomenų analizės patobulinimai ir investicijos į personalo kompetencijas turėtų padėti Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Lietuvos muitinei geriau taikytis į įmones, kurios nesilaiko mokesčių ir muitų teisės aktų.

Ekonomikos atsparumas turėtų būti remiamas didinant energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų išteklių ir užtikrinti energetinį saugumą. EGADP lėšomis gali būti finansuojamos parengiamosios studijos, kurios yra būtinos norint pradėti plėtoti vėjo elektrinių parką Baltijos jūroje. Investicijomis taip pat bus skatinama individuali energijos iš atsinaujinančiųjų šaltinių gamyba ir saugojimas sausumoje. Šios priemonės turėtų padėti

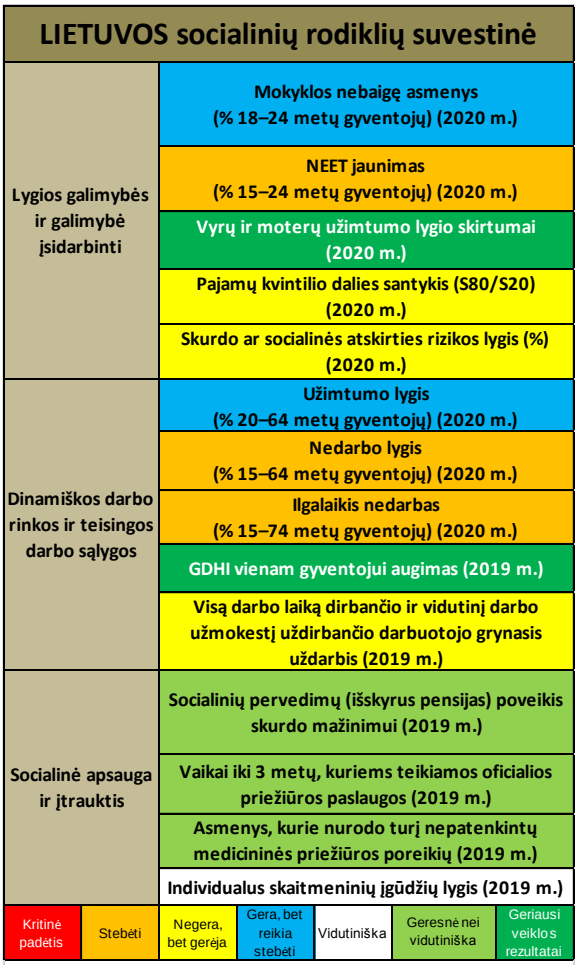
Lietuvai pasiekti tikslą, kad 45 % bendro galutinio energijos suvartojimo sudarytų atsinaujinančiųjų šaltinių energija. Be to, bus sukurtas 200 MW talpos baterijų parkas, kuris užtikrins reikalingą energijos rezervą ir palengvins pereinamąjį laikotarpį prieš Lietuvos 2025 m. planuojamos elektros tinklų sinchronizacijos su kontinentine Europa.

Sanglauda ir konvergencija

Lietuvos plane yra perspektyvių priemonių, kuriomis siekiama padėti panaikinti ekonominę ir socialinę nelygybę nacionaliniu ir Europos lygmenimis, taip skatinant didesnę sanglaudą ir konvergenciją. Numatoma, kad iš septynių plano komponentų keturi labai padės užtikrinti konvergenciją su Europos vidurkiu, o kiti trys turėtų padėti sumažinti skirtumus šalies viduje. Teigiama, kad dedant daug pastangų pagal žaliąjį komponentą siekiant žiedinės ekonomikos bus pagerintos darbo rinkos sąlygos sukuriant tvarias darbo vietas, bet nebūtinai pavyks užtikrinti socialinę sanglaudą. Tačiau plane siūloma, kad paskirstant renovacijos lėšas reikėtų teikti pirmenybę mažas pajamas turinčių regionų gaivinimui, taip pagerinant skurdo lygį, kuris yra vienas iš didžiausių ES. Be to, numatoma padaryti daug tikslinių investicijų Utenoje, kurios paskatins smarkia gerinti padėtį vienoje iš labiausiai atsiliekančių Lietuvos apskričių. Numatoma, kad dėl tolesnių investicijų ir reformų skaitmeninimo, švietimo, socialinės įtraukties ir aktyvios darbo rinkos politikos srityje, taip pat viešajame sektoriuje, padidės šalies konkurencingumas ir pagerės bendri veiklos rezultatai: BVP vienam gyventojui, skurdo lygis ir padėtis darbo rinkoje. Tačiau plano poveikis teritorinei sanglaudai nebuvo įvertintas kiekybiškai, todėl įrodymų, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas turėtų nevienodą poveikį, beveik nėra. Kokybinė analizė suponuoja netiesioginį poveikį socioekonominių skirtumų tarp Lietuvos regionų mažinimui ir numanomą teritorinės sanglaudos pagerėjimą. Be to, reikėtų pažymėti, kad bendras teigiamas plano poveikis makroekonominiams kintamiesiems priklauso nuo sėkmingo visų reformų įgyvendinimo, nes jos papildo viena kitą, ir bendras poveikis yra didesnis nei pavienių reformų poveikio suma.

Atsižvelgiant į visas Lietuvos numatytas reformas ir investicijas, numatoma, kad jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas turės didelį poveikį valstybės narės ekonomikos augimo potencialo didinimui, darbo vietų kūrimui, ekonominio, socialinio ir institucinio atsparumo didinimui, padės įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį, be kita ko, populiarindamas vaikams ir jaunimui skirtą politiką, taip pat ekonominio ir socialinio COVID-19 krizės poveikio mažinimui, taip stiprindamas ekonominę, socialinę bei teritorinę sanglaudą ir konvergenciją Sąjungoje. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.3 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

3 langelis. **Užimtumo ir socialiniai iššūkiai atsižvelgiant į socialinių rodiklių suvestinę, susijusią su Europos socialinių teisių ramsčiu**

Atnaujinta 2021 m. balandžio 29 d. Valstybės narės klasifikuojamos pagal socialinių rodiklių suvestinę remiantis su EMCO komitetu ir SAK suderinta metodika. Pagal ją kartu vertinami rodiklių lygiai ir pokyčiai, palyginti su atitinkamais ES vidurkiais, ir valstybės narės suskirstomos į septynias kategorijas. Išsamiau dėl metodikos žr. 2021 m. bendrą užimtumo ataskaitą; NEET: nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas; GDHI: bendros disponuojamosios namų ūkio pajamos.

Europos socialinių teisių ramstį pagrindžianti socialinių rodiklių suvestinė rodo kelis Lietuvai svarbius užimtumo ir socialinius iššūkius. Dėl COVID-19 krizės pastaraisiais metais stebimi teigiami ekonomikos ir darbo rinkos pokyčiai sulėtėjo. Nusmukus ekonomikai staigiai išaugo nedarbo lygis (9,3 % 2020 m. III ketv., gerokai daugiau nei 7,5 % ES vidurkis). Didžiausią poveikį, be kita ko, patyrė jauni žmonės ir moterys. Padidėjo ir ilgalaikių bedarbių dalis, bet 2020 m. ji atitiko 2,5 % ES vidurkį. Tačiau bendras užimtumo lygis (70,7 % 2020 m. III ketv.) išlieka didesnis nei to paties laikotarpio ES vidurkis (67,8 %), kaip ir ekonomiškai aktyvių gyventojų dalis. Vis dėlto vis dar yra užimtumo skirtumų tarp regionų ir įgūdžių lygių: mažesnį nei pradinį ir pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų užimtumo lygis yra gerokai mažesnis nei ES vidurkis. Nepaisant padidėjusio nedarbo, lyčių užimtumo skirtumas išlieka vienas iš mažiausių ES. Lietuva pagerino jaunesnių nei 3 metų vaikų, kuriems teikiamos oficialios priežiūros paslaugos, procentinę dalį, bet ji vis dar mažesnė už ES vidurkį.

Nors padėtis prieš pandemiją gerėjo, pajamų nelygybė ir skurdo ar socialinės atskirties rizika išlieka didelė, ypač pažeidžiamoms grupėms. Nepaisant smarkaus padidėjimo, socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui 2019 m. vis dar buvo mažesnis už ES vidurkį, o mokesčių ir socialinių išmokų sistemos perskirstymo pajėgumas išlieka ribotas. Pirmųjų 20 % pajamų paskirstymo pajamos viršija paskutiniųjų 20 % pajamas 6,4 karto, o tai vienas iš didžiausių dydžių ES, gerokai viršijantis 5,0 ES vidurkį.

Mokyklos nebaigimo lygis išlieka vienas iš mažiausių ES, nors 2020 m. mokyklos nebaigusių asmenų dalis padidėjo. Gerus veiklos rezultatus lemia įvairios priemonės, kurių imamasi siekiant užkirsti kelią mokyklos nebaigimui, įsikišti kilus rizikai ar kompensuoti moksleivių, kuriems vis dėlto nepavyko likti mokykloje, mokymąsi. Tai padėjo užtikrinti, kad nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis būtų artima ES vidurkiui, nepaisant to, kad per COVID-19 krizę tokių jaunų žmonių staiga padaugėjo.

Lietuvos pateiktame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane yra kelios darbo rinkos priemonės, svarbios šio ramsčio įgyvendinimui. Siekiant lygių galimybių ir

prieigos prie darbo rinkos, plane numatoma nauja vieno langelio principu veikianti mokymosi visą gyvenimą platforma, grindžiama individualiųjų mokymosi sąskaitų principu, ir patobulinta profesinio orientavimo sistema. Taip pat numatoma profesinio rengimo ir mokymo reforma, įskaitant profesinio mokymo kompetencijos centrų kūrimą ir nacionalinę profesinio mokymo pažangos platformą, kurioje dalyvautų socialiniai partneriai, valdžios institucijos, profesinio mokymo teikėjai ir kiti suinteresuotieji subjektai. Numatoma, kad skaitmenizavus valstybinės užimtumo tarnybos paslaugas atsilaisvins žmogiškųjų išteklių, kurių reikia labiau individualiai ir pritaikytai paramai darbo ieškantiems asmenims teikti. Siūlomomis investicijomis į verslumo rėmimą dvejopos pertvarkos srityse ir į perkvalifikavimą aukštos pridėtinės vertės srityse remiamas darbo rinkai skirtų krizės priemonių nutraukimas, bet jų įgyvendinimą reikia stebėti siekiant užtikrinti poveikį ir darną su kitais nacionaliniais ir ES finansavimo šaltiniais.

Plane taip pat numatomos priemonės, skirtos spręsti problemas, susijusias su socialine apsauga, įtrauktimi ir sveikata. Lietuva taip pat planuoja įdiegti kelias konkrečias priemones, kad panaikintų skurdą ir pajamų nelygybę, ir numato keisti minimalių pajamų modelį ir apmokestinimo sistemą. Socialinės paslaugos ir aukštasis mokslas taps prieinamesni neįgaliesiems, diegiant prie jų konkrečių poreikių pritaikytus skaitmeninius sprendimus. Planu siekiama gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą jas skaitmenizuojant, bendradarbiaujant ligoninėms ir sustiprinant ilgalaikę priežiūrą.

4.4. Reikšmingos žalos nedarymo principas

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane įvertinamas reikšmingos žalos nedarymo principo laikymasis. Vertinimas grindžiamas Komisijos parengtose Reikšmingos žalos nedarymo principo taikymo pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės reglamentą techninėse gairėse (2021/C 58/01) nustatyta metodika. Jos apima šešis aplinkos tikslus, kaip suprantama Reglamento (ES) 2020/852 17 straipsnyje, t. y. klimato kaitos švelninimą, prisitaikymą prie klimato kaitos, tausų vandens ir jūrų išteklių naudojimą ir apsaugą, perėjimą prie žiedinės ekonomikos, taršos prevenciją ir kontrolę bei biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugą ir atkūrimą. Poveikis aplinkai vertinamas dėl kiekvienos reformos ar investicijos. Taigi, dėl 30 Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų priemonių (reformų ir investicijų) parengti šešiais tikslais pagrįsti 180 reikšmingos žalos nedarymo principo laikymosi įvertinimai.

Kiekvienas reikšmingos žalos nedarymo principo laikymosi įvertinimas grindžiamas dviejų veiksmų metodu. Pirmiausia įvertinama, ar yra rizika, kad priemone galėtų būti padaryta reikšminga žala vienam ar daugiau aplinkos tikslų. Kai kuriais atvejais įvertinime daroma išvada, kad reikšmingos žalos rizikos nėra, ir tokiu atveju priemonė įvertinama kaip atitinkanti šį reglamento tikslą. Jeigu atliekant analizę nustatoma rizika, parengiamas išsamesnis vertinimas, kuriame Lietuva įrodo, kad reikšmingos žalos nedaroma.

Prireikus reikšmingos žalos nedarymo principo taikymo vertinimo reikalavimai nustatomi kuriant priemonę ir nurodomi kaip tos priemonės tarpinė reikšmė arba siektina reikšmė. Taip užtikrinama, kad bet kokios išmokos pagal atitinkamas priemones gali būti daromos tik užtikrinus reikšmingos žalos nedarymo principo laikymąsi. Pavyzdžiui, kalbant apie priemones „Efektyvus inovacijų politikos įgyvendinimas, didesnė inovacijų paklausa, startuolių ekosistemos ir žaliųjų inovacijų plėtra“ (COFOG 01.5), reikšmingos žalos nedarymo principo

taikymo vertinime konstatuojama, kad bus užtikrinta, kad finansinės priemonės būtų kuriamos taip, kad veikla nedarytų neigiamo poveikio klimato kaitos švelninimo tikslui ir, visų pirma, kad sutartyse ir (arba) kituose dokumentuose būtų nustatyta, kad finansinis tarpininkas ir projekto vykdytojas užtikrins, kad investicijos nebūtų daromos su reikšmingos žalos nedarymo principu nesuderinamuose sektoriuose. Tai taip pat numatyta kaip šios priemonės tarpinė reikšmė.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane daugiausia dėmesio skiriama darniam judumui vykdant reformą „Judame neteršdami aplinkos“. Tai ypač susiję su parama siekiant plėtoti degalų iš atsinaujinančiųjų išteklių (biometano, antros kartos skystųjų biodegalų) sektorių ir tokių alternatyviųjų degalų papildymo infrastruktūrą. Šios investicijos potencialiai galėtų būti žalingos keliems aplinkos tikslams, t. y. klimato kaitos švelninimo, oro taršos ir biologinės įvairovės tikslams. Numatoma užkirsti tam kelią taikant reikalavimą, kad biometano dujos ar biodegalai būtų gaminami tik iš atliekų arba likučių (o ne iš pašarų atsargų) ir kad galutinė produkcija atitiktų Atsinaujinančiosios energijos direktyvos 2018/2001/ES (AED II) ir susijusių įgyvendinimo ir deleguotųjų aktų nuostatas. Gamintojai turės pateikti savo produkcijos tvarumo sertifikatus. Be to, Lietuva patikino, kad pagal planą remiamos transporto priemonės varomos tik RED II reikalavimus atitinkančiais biodegalais, skystaisiais biodegalais ir biomasės degalais ir kad nacionalinį kuro rūšių derinį sudarantis kuro rūšių derinys ilgainiui didės, visų pirma taikant Alternatyviųjų degalų įstatymu nustatytą degalų iš atsinaujinančių energijos išteklių apskaitos vienetų sistemą.

Vykdydama tą pačią reformą Lietuva teiks paramą tam, kad taršios kelių transporto priemonės, galinčios padaryti žalos klimato kaito švelninimo tikslui, būtų pakeistos. Tam bus užkirstas kelias taikant reikalavimą remti tik netaršių (pvz., elektra ar vandeniliu varomų) lengvųjų transporto priemonių, netaršių (pvz., elektra ar vandeniliu varomų) žemagrindžių miesto ir priemiestinių keleivinių autobusų, elektra arba iš RED II reikalavimus atitinkančių žaliavų pagamintomis biodujomis varomų aukštagrindžių autobusų ir netaršių ir mažataršių elektra ar iš RED II reikalavimus atitinkančių pašarų atsargų pagamintomis biodujomis varomų sunkiųjų transporto priemonių pirkimą. Reikšmingos žalos nedarymo principo taikymo įvertinime taip pat sprendžiamas galimos žalos žiedinės ekonomikos tikslui klausimas, visų pirma tvirtinant, kad pagal šią reformą įsigyjant transporto priemones bus laikomasi žiedinės ekonomikos požiūrio ir naudojimo (techninės priežiūros) etape, ir naudojimo trukmės pabaigoje, įskaitant baterijų ir elektronikos perdirbimą.

Plane daug dėmesio skiriama ir pastatų renovacijai. Tai daugiausia susiję su žaliosios pertvarkos komponento reforma „Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka“, bet taip pat su sveikatos komponento priemone „Paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas bei inovacijų skatinimas“ ir švietimo komponento priemone „Šiuolaikinis priešmokyklinis ir bendrasis ugdymas“. Nors tai daro teigiamą poveikį energetikos sistemai ir išmetamo teršalų kiekio mažinimui, kartu gali susidaryti daug statybinių atliekų, todėl gali būti padaryta žala žiedinės ekonomikos tikslui. Lietuva užtikrina, kad žiedinės ekonomikos tikslui nebūtų padaryta reikšmingos žalos, plane dėl kiekvienos priemonės numatydama, kad bent 70 % (masės) nepavojingųjų statybos ir griovimo atliekų, susidariusių statybvietėse, būtų ruošiama pakartotinai naudoti, perdirbti ir kitaip naudoti medžiagoms gauti. Jeigu numatoma naujų pastatų statyba, bus užtikrinama, kad jie visi atitiktų visus ES teisės aktų reikalavimus, siekiant užtikrinti, kad nebūtų daroma žala klimato kaitos švelninimui ir visų pirma kad tai būtų energijos beveik nevartojantys pastatai. Galiausiai, siekiant užtikrinti, kad dėl investicijų siekiant skatinti tvarią statybos produktų ir paslaugų rinką pagal priemonę „Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė

aplinka“ nebūtų daroma žala biologinei įvairovei, bus užtikrinama, kad žaliavos būtų gaunamos iš tvariai tvarkomų miškų ir nebūtų gaunamos iš saugomų natūralių gamtinių zonų.

Atsižvelgiant į visų numatomų priemonių vertinimą, tikimasi, kad jokia Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyta reformų ir investicinių projektų įgyvendinimo priemone nebus padaryta reikšminga žala aplinkos tikslams, kaip tai suprantama pagal Reglamento (ES) 2020/852 17 straipsnį (principas „nedaryti reikšmingos žalos“). Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.4 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.5. Žalioji pertvarka

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane tinkamai laikomasi EGADP reglamento VI priede nustatytos veiksmų klimato srityje metodikos. Jame nustatomos intervencinių priemonių sritys ir atitinkami koeficientai paramai klimato tikslams apskaičiuoti dėl daugumos priemonių. Reikėtų pažymėti, kad:

- kai kurias ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano priemones sudaro kelios papriemonės; tokių priemonių atveju ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nurodoma intervencijų pagal kiekvieną papriemonę sritis ir papriemonės lygmeniu apskaičiuojamas indėlis į klimato srities veiksmus. Bendras žymenų tikslais nurodytų priemonių skaičius vis dėlto skiriasi nuo bendro plane pateiktų priemonių skaičiaus;
- kai tinkama, tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės apima specifikacijas, kuriomis užtikrinama, kad būtų laikomasi intervencinių priemonių srities reikalavimų (pavyzdžiui, kai naudojama intervencinių priemonių sritis 025a „Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma esamų būstų renovacija, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės, atitinkančios energijos vartojimo efektyvumo kriterijus“, siektina reikšme parodoma, kad priemone reikia pasiekti žymens sąlygas, t. y. vidutiniškai bent vidutinio lygio renovaciją, kaip apibrėžta Komisijos rekomendacijoje (ES) 2019/786 dėl pastatų renovacijos;
- intervencinių priemonių sričių pasirinkimas su klimato kaita susijusiai pertvarkai yra tinkamai pagrįstas ir atitinka investicijų pobūdį, objektą, tikslą ar tikėtiną rezultatą.

Priemonėms, kuriomis pagal Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą remiami klimato kaitos tikslai, tenka 841,2 mln. EUR, t. y. 37,8 % visų 2,22 mlrd. EUR plano asignavimų. Iš 7 plano komponentų prie klimato tikslų prisidedama 4 komponentų (žalioji pertvarka, sveikata, aukštasis mokslas ir inovacijos ir socialinė apsauga) išlaidomis.

Didžiausias ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytos visos 820 mln. EUR sumos indėlis į klimato tikslus sietinas su žaliajai pertvarkai skirtu *2 komponentu „Žalioji pertvarka“*. Šis komponentas visų pirma apima 4 reformas ir 1 investiciją bei su jomis susijusias papriemones: atsinaujinantieji energijos ištekliai (1 reforma), darnus judumas (2 reforma), pastatų renovacija (3 reforma), degradavusių durpynų atkūrimas (4 investicija) ir žiedinė ekonomika (5 reforma).

1 reformos investicijos apima paramą parengiamiesiems darbams jūros vėjo energijos plėtrai, sausumos atsinaujinančiosios energijos (saulės ir vėjo) elektrinių parkų statybai, individualiems kaupimo įrenginiams ir atsinaujinančiosios energijos bendruomenių kūrimui; joms nustatytas 100 % klimato žymuo pagal 028 „Atsinaujinančioji energija: vėjo energija“ ir 029 „Atsinaujinančioji energija: saulės energija“. Investicijoms į kitus elektros energijos kaupimo

įrenginius nustatytas 100 % klimato žymuo 033 „Pažangios energijos sistemos (įskaitant pažangiuosius tinklus ir IRT sistemas) ir susijęs kaupimas“.

2 reformos („Judame neteršdami aplinkos“) investicijomis, kuriomis siekiama pakeisti taršias kelių transporto priemones ir kuriomis visų pirma remiamas netaršių lengvųjų transporto priemonių, žemagrindžių ir aukštagrindžių autobusų ir netaršių bei mažataršių sunkiųjų transporto priemonių pirkimas, sprendžiami Lietuvos ataskaitoje nustatyti uždaviniai, susiję su tvariu judumu.

Pagal EGADP reglamento 18 straipsnio 4 dalies e punktą VI priede nustatyta veiksmų klimato srityje stebėjimo metodika gali būti „naudojama priemonėms, kurios negali būti tiesiogiai priskirtos kuriai nors iš VI priede išvardytų intervencinių priemonių sričių“. Todėl planuojamoms investicijoms į netaršias transporto priemones reikėtų nustatyti 100 % klimato žymenį, panašiai kaip pagal 074 „Švaraus miesto transporto riedmenys“. Paramai visų rūšių švarių transporto priemonių, naudojančių alternatyviuosius degalus, pakrovimo / papildymo degalais infrastruktūrai nustatomas 100 % klimato žymuo pagal 077 „Alternatyviųjų degalų infrastruktūra“. Galiausiai paramai, skirtai degalų iš atsinaujinančiųjų išteklių (biometano, antros kartos skystųjų biodegalų ir vandenilio) sektoriui plėtoti, nustatomas 100 % klimato žymuo pagal 030a „Atsinaujinančioji energija: biomasė, kurią naudojant itin sumažinamas išmetamas ŠESD kiekis“ ir 032 „Kita atsinaujinančioji energija (įskaitant geoterminę energiją)“.

3 reformos „Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka“ investicijoms nustatomas 100 % klimato žymuo (025a ir 026a), nes jos atitiks bent 30 % sutaupytos pirminės energijos vartojimo efektyvumo kriterijų ir šis lygis užtikrinamas atitinkamomis įvairiomis tarpinėmis reikšmėmis ir siektinomis reikšmėmis. Be to, vienai investicijai nustatomas 100 % klimato žymuo pagal 022 „Įmonių, daugiausia dėmesio skiriančių mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikai ir atsparumui klimato kaitai bei prisitaikymui prie jos, vykdomi moksliniai tyrimai ir inovacijų diegimas, technologijų perdavimas ir bendradarbiavimas“, nes tai pagrindinis priemonės tikslas.

Galiausiai šis komponentas papildomas priemone, kuria remiamas nualintų durpynų atkūrimas, kuriam nustatomas 100 % klimato žymuo pagal 037 „Prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės ir su klimato kaita susijusios rizikos prevencija ir valdymas: kita, pvz., audros ir sausros (įskaitant informuotumo didinimą, civilinės saugos ir nelaimių valdymo sistemas, infrastruktūrą ir ekosistemomis grindžiamus metodus)“.

Numatoma, kad Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano priemonėmis bus veiksmingai prisidedama prie žaliosios pertvarkos ir sprendžiami su ja susiję uždaviniai. Planu remiami Lietuvos dekarbonizacijos ir energetikos pertvarkos tikslai, nustatyti nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane. Savo NEKSVP Lietuva įsipareigoja sumažinti išmetamą ŠESD kiekį (–9 %, palyginti su 2005 m.), padidinti energijos vartojimo efektyvumą (2030 m. sumažinti pirminės ir galutinės energijos suvartojimą iki 5,5 mln. tne) ir padidinti atsinaujinančiosios energijos dalį (45 % atsinaujinančiosios energijos

dalis bendrame galutinės energijos suvartojime)[11]. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytos energetikos ir klimato srities investicijos ir reformos dera su NEKSVP ir Anglies dioksido poveikio neutralumo užtikrinimo iki 2050 m. veiksmų gairėse (toliau – 2050 m. veiksmų gairės). Atlikdama reikšmingos žalos nedarymo principo taikymo vertinimą Lietuva sistemingai užtikrino, kad jokia siūloma priemone nebūtų daroma žala biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugai ir atkūrimui, ir parodė, kaip plano priemonėmis prisidedama prie biologinės įvairovės.

Įvairiais ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano komponentais padedama siekti NEKSVP nustatytų energetikos ir klimato tikslų ir numatoma, kad jie turės ilgalaikį poveikį.

Kalbant apie atsinaujinančiąją energiją, numatoma, kad įgyvendinus planą iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių bus papildomai gaminama bent 301,9 MW elektros energijos, įskaitant bent 271,8 MW saulės elektrinėse (įskaitant 4 MW saulės elektrinėje Utenos rajone), ir bus pastatytos bent 30,1 MW galios sausumos vėjo elektrinės, o iki 2026 m. numatoma įrengti bent 15,2 MWh individualių elektros energijos kaupimo įrenginių. Be to, reikėtų įrengti ir bendros bent 200 MW galios energijos kaupimo įrenginius.

Kalbant apie energijos vartojimo efektyvumą, įgyvendinus planą ir visų pirma padarius investicijas, kuriomis siekiama paspartinti pastatų renovaciją, numatoma, kad iki 2026 m. pavyks sutaupyti 215 GWh pirminės energijos, o tai reiškia, kad išmetamas ŠESD kiekis sumažėtų 21,500 tCO_2 ekv. Šiais kiekiais papildoma sutaupyta energija ir mažesnis išmetamas ŠESD kiekis, kurių tikimasi pakeitus taršias transporto priemones netaršiomis ir mažataršėmis transporto priemonėmis ir sukūrus reikiamą alternatyviųjų degalų gamybos ir pakrovimo / papildymo degalais infrastruktūrą.

Kalbant apie efektyvų išteklių naudojimą, pakartotinį medžiagų naudojimą ir atliekų kiekio mažinimą, įgyvendinus planą numatoma, kad iki 2023 m. bus priimtas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad Lietuva pereitų prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m. Numatoma, kad veiksmų plane daugiausia dėmesio bus skiriama atliekų prevencijai, perdirbimui, produktų kūrimui ir antrinių žaliavų naudojimui, skaitmenizacijai, žaliųjų inovacijų skatinimui, taip pat patobulintai teisinei sistemai ir fiskalinėms priemonėms, kuriomis skatinama ilgalaikė nauda vietoj trumpalaikių sprendimų ir išteklių sugrįžimas į žiediškumo ratą.

Taigi numatoma, kad tokiomis investicijomis bus prisidedama prie Lietuvos 2030 ir 2050 m. energetikos ir klimato tikslų, visų pirma:

- padidinti atsinaujinančiosios energijos dalį, kad iki 2025 m. bent 38 % elektros energijos būtų gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių, o iki 2030 m.– 45–50 %;

[11] Economidou, M., Ringel, M., Valentova, M., Zancanella, P., Tsemekidi Tzeiranak, S., Zangheri, P., Paci, D., Ribeiro Serrenho, T., Palermo, V. and Bertoldi, P., *National Energy and Climate Plans for 2021-2030 under the EU Energy Union*, EUR 30487 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-27013-3, doi:10.2760/678371, JRC122862.

- didinant energijos vartojimo efektyvumą, AEI ir alternatyviųjų degalų vartojimą ir skatinant švaraus, sujungto ir skaitmenizuoto įvairiarūšio transporto darnų judumą, iki 2030 m. sumažinti išmetamųjų ŠESD kiekį mažiausiai 9 %, palyginti su 2005 m.;
- padidinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį transporte iki 15 % 2030 m., sukuriant tam reikalingą infrastruktūrą;
- didinti ŠESD absorbcinius pajėgumus, remiantis natūraliais ištekliais ir technologiniais sprendimais.

Plano priemonėmis numatoma ne tik prisidėti prie žaliosios pertvarkos, bet ir didinti biologinę įvairovę ir aplinkos apsaugą. Vykdant degradavusių durpynų atkūrimo reformą, dėl kurios iki 2026 m. bus atkurtas 8 000 ha tokių teritorijų drėgnumas, ne tik bus atkurti jų ŠESD absorbciniai pajėgumai (apskaičiuota, kad visas išmetamo ŠESD kiekio sumažėjimas gali siekti maždaug 2,5 mln. T CO_2 ekv.), bet ir sumažinta žemės ūkio sukeliama vandens tarša.

Taigi ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas Lietuvai padeda siekti 2030 m. NEKSVP ir 2050 m. veiksmų gairėse nustatytų nacionalinių energetikos ir klimato tikslų, taigi ir pasiekti anglies dioksido poveikio neutralumą 2050 metais.

Atsižvelgiant į visų numatytų priemonių įvertinimą, tikimasi, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės reikšmingai prisidės prie žaliosios pertvarkos arba su ja susijusių uždavinių sprendimo ir juo bus užtikrinta, kad bent 37,8 % visų asignavimų būtų prisidedama prie siektinų reikšmių klimato srityje. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.5 kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.6. Skaitmeninė pertvarka

Skaitmeniniai žymenys

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane tinkamai laikomasi EGADP reglamento VII priede nustatytos skaitmeninių žymenų metodikos. Jame nustatomos intervencinių priemonių sritys ir atitinkami koeficientai kiekvienos priemonės paramai skaitmeniniams tikslams apskaičiuoti. Reikėtų pažymėti, kad:

- kai kurias ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano priemones sudaro kelios papriemonės; tokių priemonių atveju ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nurodoma intervencijų sritis pagal kiekvieną papriemonę ir papriemonės lygmeniu apskaičiuojami skaitmeniniai žymenys;
- intervencinių priemonių sričių pasirinkimas skaitmeninei pertvarkai yra tinkamai pagrįstas ir atitinka į komponentą įtrauktų investicijų pobūdį, objektą, tikslą ar tikėtiną rezultatą. Vienu atveju taikoma intervencinių priemonių sritis yra pagrįsta tik dėl dalies priemonės. Savo vertinime Komisija pritaikė atitinkamą korekciją;
- ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nesiūloma didinti visų priemonių skaitmeninių koeficientų.

Apskritai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu prisidedama prie skaitmeninių tikslų, kuriems skiriama 31,5 % plano asignavimų, taigi 20 % skaitmeninė siektina reikšmė yra pasiekta. Svarbiausi indėliai į šią siektiną reikšmę yra susiję su 3 komponentu „Skaitmeninė pertvarka“. Šiame komponente svarbiausios yra priemonės, susijusios su mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo sistema, kuria siekiama plėtoti ir diegti skaitmenines technologijas (117 mln. EUR), valdžios sektoriaus procesų skaitmenizacija ir skaitmeninių viešųjų paslaugų plėtra (117 mln. EUR) ir valstybės informacinių išteklių konsolidavimu (110 mln. EUR). 1 komponentas „Sveikata“ (90 mln. EUR) yra antrasis pagal dydį komponentas, prisidedantis prie skaitmeninio tikslo. Kiti komponentai, kuriais prisidedama prie skaitmeninio tikslo, yra 7 komponentas „Socialinė apsauga“ (59 mln. EUR), 6 komponentas „Viešasis sektorius“ (45 mln. EUR), 2 komponentas „Žalioji pertvarka“ (40 mln. EUR) ir 4 komponentas „Švietimas“ (33 mln. EUR).

Skaitmeninė pertvarka

Skaitmeninės pertvarkos komponentas apima daugelį Lietuvos skaitmeninės transformacijos aspektų – junglumą, viešojo ir privačiojo sektorių skaitmenizaciją ir skaitmeninius įgūdžius. Į planą įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama toliau plėtoti itin didelio pralaidumo tinklus, įskaitant 5G ir šviesolaidinio ryšio infrastruktūrą kaimo ir atokiose vietovėse. Be to, svarbios reformos ir investicijos skiriamos viešajam sektoriui skaitmeninti. Numatoma ugdyti vaikų, darbuotojų ir pagyvenusių piliečių skaitmeninius įgūdžius, taip pat imtis priemonių IT specialistų trūkumui darbo rinkoje mažinti. Be to, pagal planą siūloma investuoti į pažangių skaitmeninių technologijų diegimą privačiajame sektoriuje, visų pirma siekiant skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą diegiant inovatyvias technologijas ir skaitmenizuojant kultūros sektorių. Skaitmeninį komponentą sudaro iš viso penkios priemonės (trys reformos ir dvi investicijos).

Dauguma priemonių sutelkta į viešojo sektoriaus skaitmenizaciją, jai skirtos trys reformos. Tai atsakas į nepakankamą postūmį per pastarąjį dešimtmetį modernizuojant viešąjį sektorių,

kuriame sunkiai sekėsi daryti pažangą diegiant pažangias IT, ir dėl to valstybės lygmeniu atsirado nepakankamai išplėtotų valstybės informacinių sistemų ir trūksta koordinavimo. Šiuo požiūriu Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane pirmenybė teikiama skaitmeninei darbotvarkei siekiant sutelkti dėmesį į i) visapusišką valstybės informacinių išteklių konsolidavimą, IT infrastruktūrą ir paslaugas, ii) užtikrinti patikimų viešojo sektoriaus duomenų buvimą bei galimybę jais dalytis tarp sektorių ir iii) visiškai skaitmenizuoti valdžios sektoriaus procesus ir plėsti skaitmenines viešąsias paslaugas, kartu užtikrinant, kad visos skaitmeninės viešosios paslaugos būtų prieinamos neįgaliesiems. Šiomis priemonėmis numatoma sukurti tvirtą skaitmeninio viešojo sektoriaus pamatą, kuris patenkintų verslo ir piliečių lūkesčius patogioje vietoje ir patogiu laiku pasinaudoti viešosiomis paslaugomis. Investicijos į viešojo sektoriaus skaitmenizaciją gali atlikti svarbų vaidmenį skaitmenizuojant ekonomiką, sukuriant geresnes sąlygas įmonėms ir sumažinant privačiojo ir viešojo sektorių išlaidas kartu darant susijusį poveikį našumui.

Plane numatyta svarbi investicija, kuria siekiama tobulinti skaitmeninį junglumą ir mažinti miesto ir kaimo skaitmeninę takoskyrą. Investicijomis siekiama palengvinti mobiliojo 5G ryšio diegimą, visų pirma tarptautiniuose sausumos transporto koridoriuose („Via Baltica“, „Rail Baltica“) ir kituose magistraliniuose automobilių keliuose ir valstybinės reikšmės magistralinėse geležinkelio linijose, oro ir jūrų uostuose gaunant palyginti mažą finansavimą EGADP lėšomis, jas papildant Europos infrastruktūros tinklų priemonės, kitų ES struktūrinių fondų, nacionalinių fondų ir privačiųjų investicijų lėšomis. Be to, plane siūloma investicija, kuria siekiama pastatyti 50 bokštų ir nutiesti 2 000 km šviesolaidinio ryšio infrastruktūros kaimo ir atokiose vietovėse, kuriose stebimas rinkos nepakankamumas, taip pat suteikti prieigą prie gigabitinio greičio plačiajuosčio ryšio 5 000 skaitmeninei veiklai imlių įmonių ir (arba) įstaigų. Į investicijas taip pat įtraukti elementai, kuriais siekiama skatinti įmones ir viešąsias įstaigas diegti inovacijas ir prisitaikyti prie spartaus skaitmeninio junglumo, sukuriant bent septynias judumo inovacijų taikomąsias programas (pvz., autonominio transporto, bepiločių orlaivių ir kitose srityse ryšių, švietimo, sveikatos, energetikos, socialinės apsaugos, žemės ūkio, aplinkos ir kituose sektoriuose).

Plane siūlomos investicijos, kuriomis siekiama skatinti pažangių skaitmeninių technologijų diegimą privačiajame sektoriuje. Tai, visų pirma, apima mokslo ir verslo bendradarbiavimą diegiant inovatyvias technologijas ir skaitmeninant kultūros sektorių. Investicijos tikslas – sukurti būtinąsias sąlygas mokslui ir verslui efektyviai kurti ir diegti pažangias ir inovatyvias priemones ir dirbtinio intelekto sprendimus, galinčius lietuvių kalba komunikuoti, skaityti, analizuoti, suprasti ir interpretuoti pradiniu lygiu bei sukurti ir užtikrinti universalią prieigą prie suskaitmenintų ir skaitmeninių išteklių, kurie įgalintų mokslą, verslą ir visuomenę kurti kultūros turiniu grįstas inovatyvias technologijas, paslaugas ir produktus. Šią priemonę sudaro šešios investicijų kryptys: i) investicijos į lietuvių kalbos technologinių išteklių plėtojimą, ii) investicijos į kultūros išteklių skaitmeninimą ir prieinamumą, iii) investicijos į skaitmeninio edukacinio turinio ir išteklių sukūrimą, iv) investicijos į finansines priemones skaitmeninio verslo kūrimui ir skaitmeninėms inovacijoms, v) finansinės paskatos verslo paslaugų centrams, kad jie plėtotų ir diegtų robotikos procesų ir dirbtinio intelekto automatizavimo sprendimus ir vi) investicijos į IRT kompetencijos centro sukūrimą.

Lietuva pristatė plataus užmojo darbotvarkę, kuria siekiama skatinti skaitmeninių įgūdžių plėtojimą visais visuomenės lygmenimis, įskaitant moksleivius, darbuotojus, valstybės tarnautojus, darbo ieškančius asmenis, pažeidžiamas grupes ir pagyvenusius asmenis. Su

skaitmeniniais įgūdžiais susijusios priemonės yra horizontaliai įtrauktos į visą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimą planą: į 3 komponentą „Skaitmeninė pertvarka“ (priemonė „Į klientą orientuotos paslaugos), 6 komponentą „Viešasis sektorius“ (priemonės „Veiksmingas viešasis sektorius“ ir „Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį“), 7 komponentą „Socialinė apsauga“ (priemonė „Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas“) ir 4 komponentą „Švietimas“ (priemonė „Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje“ ir priemonė „Mokymosi visą gyvenimą sistema“). Skaitmeninių įgūdžių ugdymą taip pat numatoma finansuoti iš kitų ES struktūrinių fondų, pavyzdžiui, investuojant į žmogiškuosius išteklius, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ darbuotojų skaitmeninių įgūdžių ugdymui ir tobulinimui, vaikų skaitmeninio raštingumo didinimui ir žemos kvalifikacijos suaugusiųjų (ypač vyresnio amžiaus asmenų) skaitmeninių įgūdžių ugdymui.

Skaitmeniniam aspektui daug dėmesio skiriama ir už skaitmeninio komponento ribų. Pandemijos sąlygomis sveikatos ir švietimo sistemų skaitmenizacija tapo svarbiu uždaviniu ir prioritetiniu veiksmu, taigi palankiai vertintina tai, kad į planą įtrauktos priemonės, kuriomis skatinami su e. sveikata ir e. mokymusi susiję 1 komponento „Sveikata“ ir 4 komponento „Švietimas“ skaitmeniniai sprendimai. 7 komponente „Socialinė apsauga“ taip pat numatomos priemonės, kuriomis siekiama visapusiškai integruoti skaitmeninius sprendimus į užimtumo tarnybos veiklos organizavimą ir paslaugų teikimą, įskaitant konsultavimą skaitmeniniu būdu. 2 komponentu „Žalioji pertvarka“ bus prisidedama prie skaitmeninės transformacijos skatinant investicijas į elektros energijos kaupimo įrenginius, valdomus naudojant skaitmeninius sprendimus, ir paspartinant pastatų renovacijos procesą naudojant skaitmeninius sprendimus. 6 komponente „Viešosios paslaugos“ numatomi skaitmeniniai sprendimai mokesčiams ir muitams rinkti.

Skaitmeninės pertvarkos reformomis ir investicijomis sukuriama sinergija ir papildomumas su planuojamomis sanglaudos politikos investicijomis, kitomis Europos lygmens iniciatyvomis ir Lietuvos nacionaliniu strateginiu kontekstu. Plane numatomos šiek tiek didesnės brandos priemonės, atsižvelgiant į palyginti trumpą plano tinkamumo finansuoti laikotarpį iki 2026 m. pabaigos, palyginti su kitomis sanglaudos politikos investicijomis. Nustatomos skirtingų projektų arba jų įgyvendinimo etapų ribos. Planas suderintas su Europos skaitmenine strategija, kurioje dėmesys sutelkiamas į konkurencingumo ir skaitmeninio junglumo didinimą ir ekonomikos skaitmenizacijos skatinimą. Plane yra priemonių, kurias numatoma bendrai finansuoti Europos infrastruktūros tinklų priemonės ir sanglaudos politikos fondų lėšomis, jis taip pat grindžiamas bendra Lietuvos skaitmeninės darbotvarkės įgyvendinimo strategija ir Aštuonioliktosios Vyriausybės programos tikslais.

Atsižvelgiant į visų numatytų priemonių įvertinimą, tikimasi, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas iš esmės reikšmingai prisidės prie skaitmeninės pertvarkos arba su ja susijusių uždavinių sprendimo ir juo bus užtikrinta, kad 31,5 % visų asignavimų būtų skirta skaitmeniniams tikslams remti. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.6 kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.7. Ilgalaikis plano poveikis

Tikimasi, kad plane numatytomis priemonėmis bus pašalinti Lietuvos struktūriniai trūkumai ir kad jos turės ilgalaikį teigiamą poveikį jos ekonomikai. Apskritai planu skatinamas ekonomikos augimo potencialas bei darbo vietų kūrimas ir siekiama didinti įtrauktį.

Numatoma, kad žaliosios pertvarkos, skaitmeninės pertvarkos ir švietimo komponentais, taip pat aukštojo mokslo ir inovacijų komponentais bus skatinamas darbo vietų kūrimas, ekonomikos konkurencingumas ir tvarus ilgalaikis augimas. Numatoma, kad žaliosios pertvarkos komponento priemonėmis bus prisidedama prie Lietuvos priklausomybės nuo užsienio ir neatsinaujinančiosios energijos mažinimo ir tinkamos infrastruktūros ir pajėgumų sukūrimo. Įgyvendinus viešojo sektoriaus, ekonomikos ir akademinės bendruomenės skaitmenizaciją, ekonomika taps atsparesnė galimiems sukrėtimams ir skaitmeninis konkurencingumas bus vienas iš pagrindinių ekonomikos atsigavimą skatinančių veiksnių. Numatoma, kad švietimo sistemos investicijomis ir reformomis, visų pirma ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo sistemose (vertinimo sistema, mokyklų tinklas, mokymo programa) ir profesinio rengimo sistemoje (didinant profesinio mokymo patrauklumą ir jį geriau suderinant su darbo rinkos poreikiais), ilgainiui bus paskatintas Lietuvos darbo rinkos konkurencingumas. Galiausiai numatoma, kad sukūrus vieną inovacijų agentūrą, racionalizuojant valstybės inovacijų politiką ir stiprinant mokslo, akademinės bendruomenės ir verslo bendradarbiavimą, bus padarytas didelis ilgalaikis aukštos pridėtinės vertės poveikis Lietuvos ekonomikos sektoriams. Kaip primenama atnaujintoje ES pramonės strategijoje[12], gerai veikianti vidaus rinka bus itin svarbi siekiant stiprinti Lietuvos ekonomikos įvairinimą, konkurencingumą ir atsparumą.

Taip pat numatoma, kad socialinės apsaugos ir sveikatos komponentai padarys ilgalaikį poveikį Lietuvos įtraukumui. Pavyzdžiui, numatoma, kad 7 komponento „Socialinė apsauga“ priemonės, sutelkiamos į naujos kartos mokymą, ir investicijos į aktyvią darbo rinkos politiką padarys ilgalaikį poveikį darbo rinkos veikimui, taip pat skurdo ir pajamų nelygybės mažinimui. Taip pat tikimasi, kad numatomas nedarbo socialinio draudimo sistemos aprėpties didinimas, taip pat planuojamas visuotinių išmokų visiems vienišiems gavėjams didinimas turės tam tikrą ilgalaikį poveikį, jeigu jų finansavimas išliks stabilus.

Numatoma, kad šių komponentų ilgalaikį poveikį sustiprins pagal 6 komponentą „Viešasis sektorius“ planuojamos reformos. Jomis bus siekiama sumažinti PVM surinkimo atotrūkį, panaikinti neveiksmingas mokesčių lengvatas ir atleidimą nuo mokesčių ir išplėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui. Šios pastangos turėtų suteikti galimybę surinkti papildomų lėšų į viešąjį biudžetą ir padidinti mokesčių ir išmokų sistemos perskirstymo pajėgumą, taip pat padėti padidinti fiskalinį tvarumą ir ekonominį veiksmingumą.

Apskritai numatoma, kad planas turės nemažą teigiamą ilgalaikį poveikį Lietuvos BVP ir užimtumui. Pagal plane pateiktą ekonomikos modelį numatoma, kad, palyginti su baziniu scenarijumi, BVP kasmet didės 1,69 % vidutiniu laikotarpiu (5 metai) ir 0,73 % ilguoju laikotarpiu (20 metų). Taip pat numatoma, kad plano poveikis užimtumui bus 1,61 % vidutiniu laikotarpiu ir 1,81 % ilguoju laikotarpiu. Todėl nedarbo lygis (2020 m. – 8,5 %) vidutiniu laikotarpiu būtų 2 procentiniais punktais mažesnis, o ilguoju laikotarpiu – 1,9 procentinio punkto mažesnis (palyginti su baziniu lygiu). Nors šie rezultatai parengti remiantis optimistiška prielaida dėl plano didinamojo poveikio (1,9 per 2021–2026 m. laikotarpį), vis dar tikėtina, kad planas turės nemažą ilgalaikį poveikį BVP ir užimtumui.

[12] 2020 m. naujos pramonės strategijos atnaujinimas. COM(2021) 350 *final*.

Administravimo, įstaigų ir politikos struktūriniai pokyčiai

Įgyvendinus planą galima tikėtis administravimo ir atitinkamų įstaigų, taip pat politikos struktūrinių pokyčių.

Pagal sveikatos komponentą (1 komponentas) numatoma, kad dėl kai kurių veiksmingumo didinimo priemonių administravimo ar atitinkamose įstaigos reikės struktūrinių pokyčių. Tai, be kita ko, priemonės, susijusios su ligoninių tinklo konsolidavimu, kompetencijos centro (Pažangios terapijos centro) sukūrimu, sveikatos specialistų kompetencijų platformos sukūrimu ir skaitmeninės sveikatos sistemos plėtra. Taip pat manoma, kad struktūrinių pokyčių politikoje atsiras dėl numatomo teisės aktų paketo (Greitosios medicinos pagalbos įstatymo ir susijusių teisės aktų) priėmimo, jais reglamentuojant greitosios medicinos pagalbos paslaugų organizavimą, valdymą ir teikimą.

Apskritai numatoma, kad 1 komponento priemonės turės teigiamą ilgalaikį poveikį sveikatos priežiūros sistemai (ir administracijos ar įstaigų, ir politikos požiūriu). Tačiau su ligoninių tinklo reforma susiję pokyčiai priklausys nuo socialinio konsensuso ir politinio susitarimo vietos lygmeniu. Be to, norint išlaikyti sveikatos sistemos transformaciją taip pat bus itin svarbios su sveikatos priežiūros darbo jėga susijusios reformos. Galiausiai ilgalaikis ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano poveikis priklausys nuo papildomų investicijų iš kitų finansavimo šaltinių, siekiant sustiprinti pirminės priežiūros ir prevencijos priemones, kurios yra itin svarbios užtikrinant spartesnį perėjimą prie geresnių sveikatos priežiūros rezultatų.

Numatoma, kad pagal žaliosios pertvarkos komponentą (2 komponentas) įvairios priemonės turės nemažą ilgalaikį poveikį politikai.

Pavyzdžiui, įgyvendinus planą iki 2025 m. numatoma priimti žiedinės ekonomikos veiksmų planą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad Lietuva pereitų prie žiedinės ekonomikos iki 2035 m., sutelkiant dėmesį į atliekų prevenciją, perdirbimą arba antrinių žaliavų naudojimą. Be to, imantis priemonių, kuriomis prisidedama prie Lietuvos priklausomybės nuo neatsinaujinančiosios energijos mažinimo, būtų kuriamos tinkamos struktūros ir daromas teigiamas poveikis energetikos srities politikos formavimui.

Skaitmeninės pertvarkos komponente (3 komponentas) yra priemonių, kuriomis skatinama viešojo sektoriaus skaitmenizacija. Numatoma, kad šios priemonės turės teigiamą ilgalaikį poveikį viešojo administravimo veikimui ir veiksmingumui. Be to, tikimasi, kad palengvinus 5G diegimą bus skaitmeninės politikos formavimo struktūrinių pokyčių. Kalbant apie transportą, 2 komponento priemonėmis taip pat skatinamas inovatyvus ir išmanus judumas, taip prisidedant prie išmanaus ir darnaus judumo tikslų.

Taip pat numatoma, kad švietimo komponento (4 komponentas) priemonėmis bus padarytas ilgalaikis poveikis švietimo politikai ir įstaigoms. Numatoma, kad įgyvendinant Tūkstantmečio mokyklų programą bus pagerintas ugdymo prieinamumas, kokybė ir veiksmingumas, skatinant savivaldybes sutelkti mokymo išteklius ir diegti inovacijas jau veikiančiose mokyklose, ypatingą dėmesį skiriant mokymo kokybei ir įtraukaus ugdymo ekosistemos kūrimui mokyklose. Programa siekiama sukurti tinklaveika pagrįstą organizavimą ir gerinti mokyklų finansavimo valdymą savivaldybių ir mokyklų lygmenimis. Kai kuriomis priemonėmis taip pat siekiama padidinti prieinamumą ir dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo lygmeniu ir gerinti šio lygmens ugdymo turinį. Kai kuriomis priemonėmis taip pat siekiama

didinti dalyvavimą suaugusiųjų švietimo sistemoje, taip pat stiprinti profesinio orientavimo sistemą ir gerinti profesinio rengimo ir mokymo kokybę bei didinti jo patrauklumą. Galiausiai numatoma, kad visomis šiomis priemonėmis ilgainiui bus didinama lygybė švietimo srityje, sumažinant socialinių ekonominių veiksnių poveikį švietimui.

Numatoma, kad aukštojo mokslo ir inovacijų komponento (5 komponentas) priemonėmis bus didinamas aukštojo mokslo sektoriaus efektyvumas ir veiksmingumas. Numatoma, kad dėl griežtesnių studentų priėmimo standartų, keičiamo finansavimo modelio ir aukštesnių kokybės standartų aukštojo mokslo įstaigose pagerės aukštojo mokslo programų kokybė, finansavimo sistemoje padidinant MTP komponentą, ir dėl to sektorius tikriausiai bus konsoliduotas. Be to, tikėtina, kad sutelkus inovacijų skatinimo funkcijas vienoje inovacijų agentūroje tos srities viešasis administravimas taps efektyvesnis ir veiksmingesnis. Be to, Lietuvos įsipareigojimas pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą sukurti nuoseklią mokslo ir verslo bendradarbiavimo sistemą galėtų būti laikomas struktūriniu pokyčiu.

Taip pat numatoma, kad struktūrinių pokyčių administracijoje ar atitinkamose įstaigose, taip pat politikoje bus ir įgyvendinant įvairias viešojo sektoriaus komponento (6 komponentas) priemones. Dėl Lietuvos planų centralizuoti valstybės tarnautojų žmogiškųjų išteklių valdymą ir investuoti į personalo, ypač vadovų, profesinį tobulėjimą (skaitmeninius, strateginius ir lyderystės įgūdžius) bus struktūrinių pokyčių. Mokesčių administracija ir muitinė planuoja investuoti į IT priemones, kurios struktūriškai palengvintų darbą. Numatoma, kad investicijos į muitinę padės sumažinti pavojų, kad į vidaus rinką pateks reikalavimų neatitinkančios ir (arba) neteisėtos prekės, kartu reikėtų užtikrinti vienodas sąlygas įmonėms ir pakankamą vartotojų apsaugą. Planuojamais Biudžeto sandaros įstatymo pakeitimais siekiama patobulinti vidutinės trukmės biudžeto planavimą, sukurti išlaidų peržiūrų procesą ir patikslinti biudžeto keitimo taisykles. Lietuva taip pat planuoja sumažinti šešėlinės ekonomikos dydį ir pagerinti mokestinių prievolių vykdymą ribodama grynųjų pinigų naudojimą kai kuriuose sektoriuose ir (arba) sudarant kai kurių rūšių sandorius. Galiausiai Lietuva planuoja iš dalies pakeisti mokesčių teisės aktus, kad išplėstų mokesčių bazę, darančią mažesnę žalą augimui. Nors rezultatai priklauso pakeitimų parengimo, potencialiai tai galėtų atnešti papildomų biudžeto pajamų.

Pagal socialinės apsaugos komponentą (7 komponentas) numatoma, kad dėl planuojamos valstybinės užimtumo tarnybos skaitmenizacijos (nauja IT platforma, kurioje 90 % paslaugų bus teikiama skaitmeniniu būdu) jos administracijoje bus struktūrinių pokyčių ir atsilaisvins išteklių, kuriuos bus galima panaudoti patariamajam darbui, o ne administravimui.

Atsižvelgiant į visas Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatomas reformas ir investicijas, tikimasi, kad jų įgyvendinimu bus iš esmės prisidedama prie struktūrinių pokyčių administracijoje ar atitinkamose įstaigose ir atitinkamose politikos srityse ir kad tai turės ilgalaikį poveikį. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.7 kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.8. Tarpinės reikšmės, siektinos reikšmės, stebėsena ir įgyvendinimas

Finansų ministerijai ir Centrinei projektų valdymo agentūrai bus pavestos pareigos, kuriomis bus užtikrinta tinkama plano įgyvendinimo, pažangos stebėsenos ir ataskaitų teikimo struktūra. Finansų ministerija bus vadovaujančioji institucija, kuri koordinuos plano įgyvendinimą ir stebėseną ir bus pagrindinis kontaktinis centras Komisijai. Ministerija parengs ir

priims reikiamus teisės aktus dėl plano valdymo ir kontrolės sistemos ir užtikrins tinkamą audito seką ir registravimą. Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) bus planą administruojanti institucija. CPVA vertins bei atrinks projektus ir užtikrins, kad juos vykdant būtų laikomasi projektų sutarčių, taip pat nacionalinės ir ES teisės aktų. CPVA stebės projektų įgyvendinimo pažangą, teiks Finansų ministerijai reikiamą informaciją ir sukurs IT sistemą, kurioje turi būti saugomi EGADP reglamento 22 straipsnyje nurodyti duomenys. Ir vadovaujančioji institucija, ir administruojančioji institucija turės prieigos prie informacijos, kurią pateikė projektų vadovai, kitos įstaigos ir duomenų registrai ir kuri bus reikalinga jų funkcijoms atlikti, teises. Ir Finansų ministerija, ir CPVA turi atitinkamų ekspertinių žinių ES struktūrinių fondų ir kitų šaltinių lėšomis finansuojamų projektų planavimo, valdymo ir įgyvendinimo srityse. Finansų ministerijos, CPVA ir sektorinių ministerijų, kurios bus atsakingos už savo sričių reformas ir investicijas, tarpusavio informacijos teikimo mechanizmą dar būtų galima patikslinti.

Numatoma, kad įgyvendinant ir stebint planą reikės papildomų žmogiškųjų išteklių. Maždaug 16 etato ekvivalentų bus skirta valdančiojoje institucijoje iš jos turimų išteklių, o CPVA pasamdys apie 100 naujų darbuotojų su planu susijusioms funkcijoms vykdyti. Planavimas ir darbuotojų samdymas turėtų būti užbaigti iki 2021 m. pabaigos. Numatoma, kad valdžios institucijos užtikrins, kad nauji darbuotojai turėtų reikiamų įgūdžių. Sektorinių ministerijų ir joms pavaldžių institucijų, kurios atsakys už plano reformas ir investicijas, administraciniai pajėgumai plane nuodugniai nevertinami.

Numatoma, kad planas bus įgyvendinamas taikant naująją nacionalinę strateginio valdymo sistemą ir peržiūrėtas ES struktūrinių fondų valdymo procedūras, bet dar neaišku, ar pavyks laiku priimti ir įgyvendinti reikiamas taisykles ir sistemas. Naujosios strateginio planavimo sistemos įgyvendinimas baigiamas, taip turėtų būti užtikrintas investicijų ryšys su šalies strateginiais tikslais ir investicijų, finansuojamų iš skirtingų finansavimo šaltinių, darna. Panašiai peržiūrimi ES struktūrinių fondų administravimo procesai siekiant 2021–2027 m. laikotarpiu juos optimizuoti. Kuriama IT priemonė Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamoms investicijoms valdyti ir stebėti, manoma, kad ji bus visiškai paruošta naudoti 2022 m. viduryje. Iki to laiko bus naudojamos pereinamojo laikotarpio sistemos ir taisyklės. Svarbu užtikrinti, kad pereinamasis laikotarpis būtų sklandus ir kad būtų laiku parengti ir užbaigti visi likę teisės aktai ir techninės priemonės, siekiant užtikrinti tinkamą plano įgyvendinimą ir stebėseną.

Lietuvos plano tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės nukeliamos į 2026 m., dėl to kyla rizika visam plano įgyvendinimui. 30 plane numatytų priemonių įgyvendinimas stebimas pagal 191 tarpinę ir siektiną reikšmę: tarp jų 98 tarpinės reikšmės ir 93 siektinos reikšmės. Tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės yra pagrindiniai priemonių elementai, jos yra svarbios jų įgyvendinimui. Lietuvos valdžios institucijų apibūdinti patikrinimo mechanizmai, duomenų rinkimas ir pareigos atrodo pakankamos mokėjimų prašymams pagrįsti, kai yra pasiektos tarpinės ir siektinos reikšmės. Daugeliu atvejų už tarpinių reikšmių pasiekimą ir duomenų apie pasiektas tarpines ir siektinas reikšmes atsekamumo ir pagrįstumo užtikrinimą atsakys sektorinės ministerijos ir joms pavaldžios institucijos. Tačiau tarpinių ir siektinų reikšmių pasiskirstymas laike yra šiek tiek netolygus, daug jų nukeliama į 2026 m. Todėl, jeigu kai kurios reformos ir investicijos būtų atidėtos, galėtų kilti pavojus visam plano įgyvendinimui. Stebėsenos rodikliai yra pakankamai aiškūs, kad būtų galima užtikrinti jų įvykdymo atsekimą ir tikrinimą. Jie tinkamai perteikia bendrą plano užmojo lygį ir atrodo realistiški.

Plane aprašomi instituciniai subjektai, atsakingi už pavienių reformų ir investicijų įgyvendinimą komponento lygmeniu. Įvairūs subjektai, daugiausia sektorinės ministerijos ir joms pavaldžios institucijos, kurie bus atsakingi už priemonių įgyvendinimą, yra nurodyti plano komponentų aprašyme. Įgyvendinant planą bus itin svarbus glaudus techninis Finansų ministerijos, CPVA ir sektorinių ministerijų bendradarbiavimas. Kitų institucijų, kaip antai Viešųjų pirkimų tarnybos, Konkurencijos tarybos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos ir Specialiųjų tyrimų tarnybos, dalyvavimas bus svarbus, siekiant užtikrinti tinkamą ir teisėtą ES lėšų panaudojimą. Apskritai, siekiant užtikrinti sėkmingą reformų ir investicijų įgyvendinimą pagal planą, bus itin svarbu įtraukti Seimą, vietos valdžios institucijas, pilietinę visuomenę ir socialinius partnerius.

Numatoma, kad Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane pasiūlyta tvarka yra pakankama siekiant užtikrinti veiksmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano stebėseną ir įgyvendinimą, įskaitant numatomą tvarkaraštį, tarpines reikšmes bei siektinas reikšmes ir susijusius rodiklius. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.8 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.9. Išlaidų įvertinimas

Lietuva pateikė atskirai apskaičiuotas visų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų investicijų ir daugelio reformų išlaidas.

Išlaidų suskirstymas apskritai išsamus ir tinkamai pagrįstas. Beveik visų išlaidų įverčių prielaidos yra gerai aprašytos ir suprantamos. Įverčiai daugiausia grindžiami palyginimais su ankstesnėmis panašaus pobūdžio investicijomis ir viešųjų pirkimų duomenimis. Nors standartiniame šablone pasiūlytos lentelės buvo tinkamai užpildytos ir pateiktos, Lietuva nepriklausomo pasiūlytų išlaidų sąmatų patvirtinimo nepateikė.

Iš išlaidų įverčių vertinimo ir originalių patvirtinamųjų dokumentų matyti, kad dauguma išlaidų yra tinkamai pateisintos, pagrįstos ir tikėtinos.

Pagrįstos išlaidos

Siekdama pagrįsti išlaidų įverčius Lietuva pateikė išsamų dokumentų, kuriais pateisinamos ir paaiškinamos siūlomos sumos, sąrašą ir paaiškinimus, kaip tos sumos buvo apskaičiuotos. Daugeliu atvejų išlaidų įverčių lyginamasis rodiklis buvo senesni projektai arba lyginamieji išlaidų duomenys, susiję su pagrindiniais išlaidų veiksniais. Patvirtinamųjų įrodymų analizė nėra nuosekli visame plane. Nors didžiąja dalimi skaičiavimai buvo aiškiai paaiškinti ir galima aiškiai nustatyti naudotą metodiką, kai kurių pagalbinių investicijų informacija atrodė ne tokia aiški. Vis dėlto nėra jokių įrodymų, dėl kurių būtų galima abejoti pateiktais išlaidų įverčiais.

Atsižvelgiant į tai, laikoma, kad išlaidų įverčių pagrįstumas įvertintas kaip vidutinis.

Tikėtinos išlaidos

Numatomų visų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano išlaidų suma atitinka numatomų reformų ir investicijų pobūdį ir rūšį. Lietuva pateikė daug dokumentų ir nuorodų į išteklius internete, kad pagrįstų išlaidų įverčius. Buvo pridėta paaiškinimų, kaip plane numatytų naujų investicijų išlaidų įverčiai siejami su ankstesniais projektais, todėl buvo galima

visapusiškai įvertinti išlaidų tikėtinumą. Maždaug trečdalio priemonių atveju nuspręsta, kad išlaidos yra gana didelės, palyginti su panašių investicijų išlaidomis, ir priskirtas vidutinio tikėtinumo reitingas.

Atsižvelgiant į išlaidų įverčių *ex ante* vertinimo apribojimus, siūlomos finansuoti sumos buvo laikomos tinkamomis ir įvertintos kaip vidutiniškai įrodančios išlaidų sąmatų patikimumą.

Nėra dvigubo ES finansavimo

Pavieniuose komponentuose pateikiama aiškios informacijos apie papildomas investicijas kitų ES fondų lėšomis. Iš kitų ES šaltinių finansuojami projektai atskirti nuo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų projektų laiko ir aprėpties. Be to, Lietuva yra nustačiusi tvarką, pagal kurią išvengiama dvigubo ES finansavimo ir projekto, ir plano lygmenimis. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano lygmeniu planavimo etape bus vykdomi patikrinimai siekiant identifikuoti konkrečius finansavimo šaltinius, kad ta pati veikla nebūtų finansuojama iš kelių šaltinių. Projektų lygmeniu, prieš projektui skiriant finansavimą, bus patikrinama, kokius kitus projektus įgyvendino ir (arba) įgyvendina tas pats pareiškėjas. Jeigu identifikuojama dubliavimosi rizika, prieš tvarkant mokėjimą šių kategorijų išlaidos bus patikrintos. Galiausiai taip pat bus vykdomi patikrinimai vietoje, siekiant patikrinti, ar projektų veikla ir išlaidos nesidubliuoja.

Reikėtų pažymėti, kad šiuo metu vyksta derybos dėl 2021–2027 m. partnerystės susitarimo, todėl šiuo metu visiškai aiškiai nubrėžti ribų neįmanoma. Tačiau Komisija atliko preliminarų patikrinimą, kad sumažintų dvigubo Europos Sąjungos finansavimo riziką, ir nenustatė jokių aiškios rizikos įrodymų.

Proporcingos ir veiksmingos išlaidos

Numatoma, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas padės veiksmingai įveikti nemažai iššūkių, nustatytų šaliai skirtose rekomendacijose (ŠSR). Be to, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane yra priemonių, kuriomis siekiama įtraukiai remti ekonomikos augimą ir ekonominę sanglaudą. Pagrindiniai plano tikslai – padidinti Lietuvos augimo potencialą, darbo vietų kūrimą ir ekonominį, socialinį bei institucinį atsparumą, kuris galiausiai padės sumažinti šalies pažeidžiamumą sukrėtimų atžvilgiu. Keliomis iš šių priemonių taip pat veiksmingai prisidedama prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo, be kita ko, populiarinant vaikams ir jaunimui skirtą politiką, taip pat prie ekonominio ir socialinio COVID-19 krizės poveikio mažinimo, taip padidinant ekonominę, socialinę bei teritorinę sanglaudą ir konvergenciją Sąjungoje. Reikšmingas ekonominis ir socialinis plano poveikis kartu su teigiamu išlaidų įvertinimu rodo, kad **išlaidos atitinka išlaidų veiksmingumo principą.**

Lietuvos pateiktas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano visų numatytų išlaidų sumos pagrindimas yra vidutiniškai pagrįstas ir patikimas, atitinka išlaidų veiksmingumo principą ir yra proporcingas tikėtinam nacionaliniam ekonominiam ir socialiniam poveikiui. Lietuva pateikė pakankamai informacijos ir įrodymų, kad pagal priemonę finansuotina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano visų numatytų išlaidų suma nėra padengta esamo arba planuojamo Sąjungos finansavimo lėšomis, Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.9 vertinimo kriterijų galima suteikti B reitingą.

4.10. Kontrolė ir auditas

Vidaus kontrolės sistemos patvarumas ir funkcijų ir pareigų pasiskirstymas

Vidaus kontrolės sistema atrodo patvari, funkcijos ir pareigos pasiskirsto aiškiai. Kaip nustatyta plane, Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas bus grindžiamas:

- nacionaline **strategine valdymo sistema,**
- **valdymo ir kontrolės sistema, sukurta ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planui administruoti,** ir
- **kitų valdžios institucijų**, veikiančių pagal nacionalinės teisės aktus savo kompetencijos srityse, **funkcijomis ir pareigomis**.

Neseniai priimtu **Strateginio valdymo įstatymu** nustatoma į rezultatus orientuota nacionalinė strateginio valdymo sistema, kuri apima strateginio planavimo, regioninės plėtros ir teritorijų planavimo procesus ir kuria siekiama užtikrinti darnų vystymąsi, veiksmingą planavimą ir tinkamą viešųjų finansų naudojimą. Šie principai buvo pritaikyti rengiant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano valdymo ir kontrolės sistema bus pagrįsta modeliu, naudojamu ES struktūriniams fondams, kuriuose per 2021–2027 m. finansavimo laikotarpį bus svarbių pakeitimų, ir valdoma remiantis tais pačiais principais ir taisyklėmis, išskyrus atvejus, kai konkretiems EGADP reglamento reikalavimams įvykdyti reikalingos kitos procedūros ir procesai. Sistema aprėps įvairias ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano valdymo ir kontrolės funkcijas ir procedūras, kurias savo kompetencijos srityje vykdys i) vadovaujančioji institucija, ii) administruojančioji institucija ir iii) audito institucija, užtikrindamos, kad būtų laikomasi Europos Sąjungos (ES) ir nacionalinės teisės aktų nuostatų ir principų.

Be vadovaujančiajai ir administruojančiajai institucijoms pavestų pareigų (*kaip aprašyta 4.8 skirsnyje)*, nuo 2021 m. gegužės 1 d. **audito institucijos funkcijos pavestos Finansų ministerijos centralizuoto vidaus audito skyriui ir Išlaidų atitikties vertinimo ir deklaravimo departamentui.** Šie du departamentai funkciniu požiūriu nepriklauso nuo kitų Finansų ministerijos departamentų, yra tiesiogiai atskaitingi Finansų ministrui ir turi tiesioginę ir nekliudomą prieigą prie visų organizacijos lygių. Audito strategiją numatoma priimti 2021 m. rugsėjo mėn. Numatoma, kad audito institucija atliks ir už ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą atsakingų institucijų vidaus kontrolės sistemos veiksmingumo vertinimą (sistemos auditą), ir atrinktų projektų auditą, skirdama dėmesį veiklos rezultatų aspektams (ir prireikus išlaidų auditą). Audito institucija taip pat užtikrins tolesnius veiksmus pagal pateiktas rekomendacijas ir informuos vadovaujančiąją instituciją apie jų būseną.

Visa su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimu susijusi informacija (įskaitant duomenis, reikalaujamus pagal EGADP reglamento 22 straipsnio 2 dalies d punktą) **bus saugoma vienoje IT sistemoje**, skirtoje visiems 2021–2027 m. laikotarpio ES fondams valdyti (IS2021). IS2021 siekiama skaitmenizuoti visus projektų valdymo procesus, įskaitant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių stebėseną. Kai buvo pateiktas planas, sistema vis dar buvo kuriama, tikimasi, kad ja bus galima naudotis nuo 2022 m. vidurio. Kaip nustatyta plane, pereinamuoju laikotarpiu bus

naudojamos esamos valstybės biudžeto valdymo priemonės ir bus užtikrinama audito seka. Atsižvelgiant į tai, plane yra nustatyta tarpinė reikšmė, susijusi su EGADP reglamente nustatytų ataskaitų teikimo reikalavimų vykdymu.

Kitos įstaigos, kurioms pagal nacionalinės teisės aktus pavedamos tam tikros funkcijos, taip pat bus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano valdymo struktūros dalis. Tai, visų pirma, Viešųjų pirkimų tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, Specialiųjų tyrimų tarnyba ir Konkurencijos taryba.

Kontrolės sistemų ir kitų svarbių priemonių tinkamumas

Savo plane Lietuvos valdžios institucijos aprašė tinkamą politiką, sistemas ir procedūras, kuriomis siekiama užkirsti kelią korupcijai, sukčiavimui ir interesų konfliktams naudojant pagal EGADP skirtas lėšas, juos nustatyti ir ištaisyti. Jos apima, pavyzdžiui, Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo, kuriame nustatomas reikalavimas valstybės tarnautojams deklaruoti savo privačius interesus siekiant užtikrinti, kad sprendimų priėmimo procese pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams ir kad būtų išvengta interesų konfliktų ir korupcijos, nuostatas. Šiuo tikslu buvo sukurtas privačių interesų registras. Be kontrolės, kurią turi vykdyti administruojančioji ir audito institucijos, kontrolės sistemų tinkamumą taip pat padėtų užtikrinti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba ir Specialiųjų tyrimų tarnyba, vykdydamos savo atitinkamas kovos su korupcija ir finansiniais nusikaltimais funkcijas. Kalbant apie rizikos vertinimo ir duomenų gavybos priemones, Lietuvos valdžios institucijos svarsto galimybę naudoti ARACHNE, kai bus įdiegta IS2021 IT priemonė, bet galutinio sprendimo šiame etape priimti neįmanoma.

Kaip alternatyva, būtų įdiegtos kitos duomenų analizės ir rizikos vertinimo priemonės. Siekiant sumažinti įgyvendinimo vėlavimo riziką ir išspręsti pajėgumų klausimus, svarbu užtikrinti, kad būtų laiku baigta kurti 2021–2027 m. ES fondų valdymo ir kontrolės sistema, įskaitant naująją IS2021 priemonę.

Dvigubo ES finansavimo išvengimo priemonių tinkamumas

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane aprašytos priemonės dvigubam ES finansavimui išvengti yra tinkamos. Remiantis ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, dvigubo ES finansavimo rizika bus mažinama ir projektų, ir plano lygmenimis. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano lygmeniu planavimo etape bus vykdomi patikrinimai siekiant susieti planuojamus veiksmus su konkrečiais finansavimo šaltiniais, kad ta pati veikla nebūtų finansuojama iš kelių šaltinių. Projektų lygmeniu dvigubo finansavimo išvengimų veiksmų imamasi ir prieš projekto įgyvendinimą, ir jo metu. Prieš projektui skiriant finansavimą, bus patikrinama, kokius kitus projektus įgyvendino ir (arba) įgyvendina tas pats pareiškėjas. Su tuo susiję reikalingi ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano projektų duomenys bus renkami ir saugomi IS2021, kurioje bus galima patikrinti, kad patvirtinamieji dokumentai nebūtų pateikti du kartus. Jeigu identifikuojama dubliavimosi a rizika, prieš tvarkant mokėjimą vyksta šių kategorijų išlaidų patikrinimas. Galiausiai taip pat bus vykdomi patikrinimai vietoje, siekiant patikrinti, ar projektų veikla ir išlaidos nesidubliuoja.

Už kontrolę atsakingų subjektų teisinės galios ir administraciniai gebėjimai

Teisės aktai, kuriais paskiriamos pirmiau nurodytos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano institucijos (vadovaujančioji, administruojančioji ir audito institucijos), jau

beveik parengti ir juos tikimasi priimti iki 2021 m. liepos mėn. pabaigos. Šioms įstaigoms suteikiama visapusiška prieiga prie svarbios informacijos iš kitų valdžios institucijų, įstaigų ir projektų vykdytojų, taip pat iš pagrindinių valstybės ir departamentų registrų, informacinių sistemų ir duomenų bazių, kurias tvarko valdžios institucijos ir įstaigos. Numatoma, kad prie sklandaus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimo prisidės daug ES ir kitų tarptautinių programų valdymo patirties turinčios vadovaujančios ir administracinės įstaigos. Tačiau vis tiek reikia didinti naujai sukurtos audito institucijos ekspertines žinias ir administracinius gebėjimus.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane pasiūlyta tvarka užkirsti kelią korupcijai, sukčiavimui ir interesų konfliktams, juos nustatyti ir ištaisyti, naudojant pagal priemonę skirtas lėšas, įskaitant tvarką, kuria siekiama užkirsti kelią dvigubam finansavimui pagal priemonę ir kitas Sąjungos programas, įvertinama kaip tinkama. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.10 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

4.11. Darna

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas yra darnus, jame numatytos nuoseklios reformos ir investicijos ir užtikrinama įvairių komponentų sąveika. Septynis komponentus sudaro investicijos ir reformos, gerai parodytas jų teminis santykis ir tarpusavio ryšiai. Darna užtikrinama komponentų viduje, su investicijomis, kurioms numatomos atitinkamos reformos, taip pat tarp įvairių plano komponentų vykdant viena kitą stiprinančias reformas ir investicijas.

Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktos kiekvieno komponento reformos ir investicijos yra darnios, viena kitą papildančios ir sustiprinančios. Į planą įtrauktos komponentų vidaus reformos suteikia galimybę vykdyti planuojamas investicijas arba jas palengvina. Skirtingi komponentai nedaro vienas kitam neigiamo poveikio ir daugeliu atvejų sustiprina su žaliąja pertvarka ir skaitmenine transformacija susijusias priemones. Sveikatos komponento investicijos naujiems pastatams statyti labiausiai prisidės prie žaliosios transformacijos tikslų: bus padidintas pastatų energinis naudingumas ir atsinaujinančiosios energijos naudojimas elektrai ir (arba) šilumos energijai gaminti. Viena iš trijų sveikatos komponento reformų labai prisidedama prie skaitmeninės transformacijos tikslų skaitmeninės sveikatos sistemos srityje, prisidedant prie skaitmeninių viešųjų paslaugų, skaitmeninių technologijų integravimo, internetinių paslaugų naudojimo ir skaitmeninių kompetencijų ugdymo. Viena iš žaliojo komponento reformų bus prisidedama prie skaitmeninės transformacijos tikslų, investuojant į naują elektros energijos kaupimo infrastruktūrą, kuri bus visiškai automatizuota, autonominė ir išmani. Visomis švietimo komponento reformomis bus prisidedama prie skaitmeninės transformacijos tikslų, visų pirma prisidedant prie skaitmeninių įgūdžių ir kompetencijų ugdymo. Aukštojo mokslo ir inovacijų rėmimo komponento veiksmais, kuriais siekiama skatinti veiksmingą inovacijų politiką, padidinti inovacijų paklausą naujose sistemose ir plėtoti žaliąsias inovacijas, bus prisidedama prie žaliosios pertvarkos. Kuriant praktinių technologinių žinių ir sprendimų apsikeitimo platformą bus prisidedama prie pramonės sektoriaus perorientavimo žiedinės ekonomikos linkme. Viešojo sektoriaus komponento reformomis bus prisidedama prie skaitmeninės pertvarkos tikslų. Pagrindinis skaitmeninės transformacijos indėlis bus susijęs su skaitmeninių paslaugų kūrimu, taikomosiomis programomis ir parama atitinkamų įgūdžių ir kompetencijų įgijimui. Įgyvendinant socialinės apsaugos komponentą ir kompetencijos plėtojimo priemonę, taip pat naująją verslumo rėmimo

veiklą daugiausia dėmesio bus skiriama ekonomikos skaitmeninimui ir žalinimui ir beveik visomis programomis bus prisidedama prie skaitmeninių įgūdžių ugdymo. Į klientą orientuota užimtumo rėmimo reforma bus labai prisidedama prie skaitmeninės transformacijos tikslų.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane atskleidžiama nuosekli strateginė vizija, matoma visame plane ir demonstruojanti darną įvairiais lygmenimis: kiekvieno komponento viduje, tarp skirtingų komponentų tikslų ir tarp pavienių reformų ir investicijų, susijusių su skirtingais komponentais. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas taip pat dera su nacionaliniu pažangos planu ir Vyriausybės programa. Siekiant skatinti didesnę priemonių darną, visų pirma su Europos sanglaudos politikos fondais, skatinamas subalansuotas teritorinis išteklių paskirstymas.

Atsižvelgiant į kokybinį visų Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano komponentų vertinimą, jų individualų svorį (dydį, svarbą, finansinius asignavimus) ir jų tarpusavio sąveiką, plane yra reformų ir viešųjų investicijų įgyvendinimo priemonių, kurios iš esmės sudaro darnius veiksmus. Todėl pagal EGADP reglamento V priedo 2.11 vertinimo kriterijų galima suteikti A reitingą.

5. PRIEDAS

Lietuvos veiksmų klimato srityje ir skaitmeninių žymenų lentelė[13]

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
4	1 – Paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas bei inovacijų skatinimas – kompetencijų platformos IS sukūrimas	1,3	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
5	1 – Paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas bei inovacijų skatinimas – vertinimo sistema	2,5	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
6	1 – Paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas bei inovacijų skatinimas – Sveikatos priežiūros sektoriaus skaitmenizacijos plėtojimas	85,7	095 – Sveikatos priežiūros skaitmeninimas	0 %	4-095 – Sveikatos priežiūros skaitmeninimas	100 %
7	1 – Ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo reforma – dienos užimtumo centrai (įsteigimas)	5,4	026 – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma viešosios infrastruktūros renovacija arba viešajai infrastruktūrai taikomos energijos vartojimo efektyvumo priemonės,	40 %		0 %

[13] Nors visos Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano išlaidos viršija visus Lietuvai skiriamus negrąžintinos finansinės paramos asignavimus, Lietuva užtikrins, kad visos išlaidos, susijusios su šioje lentelėje nurodytomis priemonėmis, kuriomis prisidedama prie klimato srities tikslų įgyvendinimo, būtų finansuojamos tik Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis.

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
			parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės			
11	1 – Sveikatos sistemos atsparumo dirbti ekstremalioms situacijoms sisteminis stiprinimas – asmeninės sveikatos priežiūros įrenginiai (rekonstrukcija)	12	026 – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma viešosios infrastruktūros renovacija arba viešajai infrastruktūrai taikomos energijos vartojimo efektyvumo priemonės, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės	40 %		0 %
13	2 – ŠESD absorbcinių pajėgumų didinimas	16	037 – Prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės ir su klimato kaita susijusios rizikos prevencija ir valdymas: kita, pvz., audros ir sausros (įskaitant informuotumo didinimą, civilinės saugos ir nelaimių valdymo sistemas, infrastruktūrą ir ekosistemomis grindžiamus metodus)	100 %		0 %
14	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – parengiamasis darbas jūrinio vėjo elektrinių	9,786	028 – Atsinaujinančioji energija: vėjo energija	100 %		0 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	plėtrai ir susijusios infrastruktūros įrengimui					
15	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – investicinė parama atsinaujinančiosios energijos elektrinėms (sausumos vėjo elektrinėms) statyti	19,323	028 – Atsinaujinančioji energija: vėjo energija	100 %		0 %
16	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – Individualių energijos kaupimo įrenginių e. statyba	6,44	033 – Pažangios energijos sistemos (įskaitant pažangiuosius tinklus ir IRT sistemas) ir susijęs kaupimas	100 %		0 %
17	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – investicinė parama atsinaujinančiosios energijos elektrinėms (saulės elektrinėms) statyti	103,05	029 – Atsinaujinančioji energija: saulės energija	100 %		0 %
18	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – kitos elektros energijos kaupimo infrastruktūros įrengimas	100	033 – Pažangios energijos sistemos (įskaitant pažangiuosius tinklus ir IRT sistemas) ir susijęs kaupimas	100 %	4-033 – Pažangios energijos sistemos (įskaitant pažangiuosius tinklus ir IRT sistemas) ir susijęs kaupimas	40 %
19	2 – Daugiau šalyje tvariai pagamintos elektros energijos – Regioninė parama 4 MW galios saulės elektrinių parko statybai Utenos apskrityje	3,788	029 – Atsinaujinančioji energija: saulės energija	100 %		0 %
20	2 – Spartesnė pastatų renovacija ir tvari	50	022 – Įmonių, daugiausia dėmesio	100 %		0 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	urbanistinė aplinka – organinės renovacijos statybinės medžiagos		skiriančių mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikai ir atsparumui klimato kaitai bei prisitaikymui prie jos, vykdomi moksliniai tyrimai ir inovacijų diegimas, technologijų perdavimas ir bendradarbiavimas			
21	2 – Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka – bandomieji renovacijos projektai (daugiabučiai namai)	3	025a – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma esamų būstų renovacija, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės, atitinkančios energijos vartojimo efektyvumo kriterijus	100 %		0 %
22	2 – Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka – bandomieji renovacijos projektai (viešieji pastatai)	7	026a – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma viešosios infrastruktūros renovacija arba viešajai infrastruktūrai taikomos energijos vartojimo efektyvumo priemonės, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės,	100 %		0 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
			atitinkančios energijos vartojimo efektyvumo kriterijus			
23	2 – Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka – renovacijos projektų skaitmenizacija	3	026a – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma viešosios infrastruktūros renovacija arba viešajai infrastruktūrai taikomos energijos vartojimo efektyvumo priemonės, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės, atitinkančios energijos vartojimo efektyvumo kriterijus	100 %		0 %
24	2 – Spartesnė pastatų renovacija ir tvari urbanistinė aplinka – valstybės paskata daugiabučių renovacijai organinėmis medžiagomis	154,8	025a – Siekiant efektyvaus energijos vartojimo vykdoma esamų būstų renovacija, parodomieji projektai ir pagalbinės priemonės, atitinkančios energijos vartojimo efektyvumo kriterijus	100 %		0 %
25	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – švarių transporto priemonių pirkimas	96,6	074 – Švaraus miesto transporto riedmenys	100 %		0 %
25,2	2 – Judėjimas neteršiant	3,4	074 – Švaraus	100 %		0 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	aplinkos – švarių transporto priemonių pirkimas		miesto transporto riedmenys			
26	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – degalų pildymo / įkrovimo infrastruktūros plėtra	72	077 – Alternatyviųjų degalų infrastruktūra	100 %		0 %
27	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – investicijos į elektrinius autobusus (M2 ar M3)	69	074 – Švaraus miesto transporto riedmenys	100 %		0 %
28	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – papildymo / įkrovimo infrastruktūros įrengimas (viešasis transportas)	6	073 – Švaraus miesto transporto infrastruktūra	100 %		0 %
29	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – biometano dujų gamybos pajėgumų sukūrimas	22,21	030a – Atsinaujinančioji energija: biomasė, kurią naudojant itin sumažinamas išmetamas ŠESD kiekis	100 %		0 %
30	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – antros kartos biodegalų gamybos pajėgumų įrengimas	8,7	030a – Atsinaujinančioji energija: biomasė, kurią naudojant itin sumažinamas išmetamas ŠESD kiekis	100 %		0 %
31	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – žaliųjų vandenilio technologijų plėtojimas ir naudojimas	20	032 – Kita atsinaujinančioji energija (įskaitant geoterminę energiją)	100 %		0 %
32	2 – Judėjimas neteršiant aplinkos – privačių elektrinių transporto priemonių įkrovimo punktų įrengimas	46	077 – Alternatyviųjų degalų infrastruktūra	100 %		0 %
33	3 – Būtinosios sąlygos	35		0 %	3-012 – Informacinių	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime – lietuvių kalbos technologinių išteklių sukūrimas				technologijų paslaugos ir taikomosios programos, skirtos skaitmeniniams įgūdžiams ir skaitmeninei įtraukčiai	
35	3 – Būtinosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime – skaitmeninių inovacijų sukūrimas ir naudojimas	15		0 %	2-009a – Investicijos į su skaitmenine sritimi susijusią mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklą (įskaitant mokslinių tyrimų kompetencijos centrus, pramoninius mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą, galimybių studijas, ilgalaikio arba nematerialiojo turto įsigijimą su skaitmenine sritimi susijusiai mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklai vykdyti)	100 %
36	3 – Būtinosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime – RPA ir DI sprendimų kūrimas ir naudojimas	3	010a1 – (įskaitant e. prekybą, e. verslą ir tinkle vykdomus verslo procesus, skaitmeninius inovacijų centrus, gyvąsias laboratorijas, interneto verslininkus ir IRT startuolius, B2B)	0 %	6-021ter – Itin specializuotų paramos paslaugų ir priemonių, skirtų viešojo administravimo institucijoms ir įmonėms, kūrimas (nacionaliniai našiosios kompiuterijos kompetencijos centrai, kibernetiniai centrai, dirbtinio intelekto bandymų ir eksperimentavimo objektai, blokų	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					grandinė, daiktų internetas ir kt.)	
37	3 – Būtinosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime – kultūros išteklių skaitmenizacija	30		0 %	5-021a – Parama skaitmeninio turinio kūrimui ir platinimui	100 %
38	3 – Būtinosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime – mokymo turinio ir išteklių skaitmenizacija	20		0 %	3-012 – Informacinių technologijų paslaugos ir taikomosios programos, skirtos skaitmeniniams įgūdžiams ir skaitmeninei įtraukčiai	100 %
39	3 – Duomenų valdymo efektyvumo užtikrinimas ir atviri duomenys – duomenų valdymo modelio sukūrimas ir duomenų perkėlimas į nacionalinį duomenų ežerą	30		0 %	6-021quater – Investicijos į pažangias technologijas, pvz.: našiosios kompiuterijos ir kvantinės kompiuterijos pajėgumus / kvantinio ryšio pajėgumus (įskaitant kvantinį šifravimą); mikroelektronikos projektavimą, gamybą ir integravimą į sistemas; naujos kartos Europos duomenis, debesiją ir tinklo paribio pajėgumus (infrastruktūrą, platformas ir paslaugas); virtualią ir papildytąją realybę,	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					giliąsias technologijas ir kitas pažangias skaitmenines technologijas. Investicijos į skaitmeninės tiekimo grandinės apsaugą	
40	3 – Duomenų valdymo efektyvumo užtikrinimas ir atviri duomenys – *Euroconnector* sukūrimas	0,5		0 %	6-021quater – Investicijos į pažangias technologijas, pvz.: našiosios kompiuterijos ir kvantinės kompiuterijos pajėgumus / kvantinio ryšio pajėgumus (įskaitant kvantinį šifravimą); mikroelektronikos projektavimą, gamybą ir integravimą į sistemas; naujos kartos Europos duomenis, debesiją ir tinklo paribio pajėgumus (infrastruktūrą, platformas ir paslaugas); virtualią ir papildytąją realybę, giliąsias technologijas ir kitas pažangias skaitmenines technologijas. Investicijos į skaitmeninės tiekimo grandinės apsaugą	100 %
41	3 – Į klientą orientuotos paslaugos – projektų įgyvendinimas ir stebėsena	115,26		0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					programos	
42	3 – Į klientą orientuotos paslaugos – IRT priemonių sukūrimas veiksmingesnei komunikacijai su neįgaliaisiais	2	012 – Informacinių technologijų paslaugos ir taikomosios programos, skirtos skaitmeniniams įgūdžiams ir skaitmeninei įtraukčiai	0 %	3-012 – Informacinių technologijų paslaugos ir taikomosios programos, skirtos skaitmeniniams įgūdžiams ir skaitmeninei įtraukčiai	100 %
43	3 – Valstybės informacinių technologijų valdymo pertvarka – IRT infrastruktūros plėtra	95	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
44	3 – Valstybės informacinių technologijų valdymo pertvarka – kibernetinio saugumo reikalavimų užtikrinimas	15		0 %	6-021quinquies – Viešojo ir privačiojo sektorių naudotojams skirtų kibernetinio saugumo technologijų, priemonių ir paramos priemonių kūrimas ir diegimas	100 %
45	3 – Žingsnis 5G link – junglumo inovacijų diegimas	24,5		0 %	1-054 – Itin didelio pajėgumo plačiajuosčio ryšio tinklas (prieigos / vietinė linija, kurios efektyvumas lygus optinių skaidulinių kabelių įrenginių iki bazinės stoties, skirtos pažangiam belaidžiam ryšiui užtikrinti, efektyvumui)	100 %
46	3 – Žingsnis 5G link – infrastruktūra	49		0 %	1-054 – Itin didelio pajėgumo plačiajuosčio ryšio tinklas (prieigos / vietinė linija, kurios efektyvumas lygus optinių skaidulinių	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					kabelių įrenginių iki bazinės stoties, skirtos pažangiam belaidžiam ryšiui užtikrinti, efektyvumui)	
47	4 – Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio rengimo ir mokymo sistemoje – profesinio rengimo ir mokymo turinio atnaujinimas (formaliojo ir savaiminio mokymosi programos)	5	114 – Parama suaugusiųjų švietimui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų įgūdžių ugdymas	40 %
48	4 – Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje – pameistrystė	20	114 – Parama suaugusiųjų švietimui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų įgūdžių ugdymas	40 %
49	4 – Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje – nacionalinė mobilumo programa	6	114 – Parama suaugusiųjų švietimui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų įgūdžių ugdymas	40 %
50	4 – Kompetencijos žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyjamos profesinio mokymo sistemoje – profesijos įsigijimas BU mokyklose	6	112 – Parama pradiniam ir viduriniam ugdymui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų	40 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					įgūdžių ugdymas	
51	4 – Prieinamos kompetencijų plėtojimo ir kvalifikacijų pripažinimo galimybės suaugusiems – LAG IT sistema	2	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
52	4 – Prieinamos kompetencijų plėtojimo ir kvalifikacijų pripažinimo galimybės suaugusiems – LAG kompetencijų ugdymas	16,2	016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų gebėjimų ugdymas	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų įgūdžių ugdymas	40 %
57	4 – Šiuolaikiškas bendrasis ugdymas – pagrindas įgyti bazines kompetencijas – skaitmeninis švietimas	9,8	112 – Parama pradiniam ir viduriniam ugdymui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-108 – Parama skaitmeninių įgūdžių vystymui	100 %
62	5 – Efektyvus inovacijų politikos įgyvendinimas, didesnė inovacijų paklausa, startuolių ekosistemos ir žaliųjų inovacijų plėtra – žaliųjų inovacijų plėtros skatinimas	5	047 – Parama aplinką tausojantiems gamybos procesams ir efektyviam išteklių naudojimui MVĮ užtikrinti	40 %		0 %
69	6 – Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas – savivaldybių darbuotojų mokymas	0,005454	114 – Parama suaugusiųjų švietimui (išskyrus infrastruktūrą)	0 %	3-108 – Parama skaitmeninių įgūdžių vystymui	100 %
70	6 – Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas – mokėjimo infrastruktūra švietimo įstaigose, kuriose nenaudojami grynieji pinigai	4,312512	086 – Pradinio ir vidurinio ugdymo infrastruktūra	0 %	3-012 – Informacinių technologijų paslaugos ir taikomosios programos, skirtos skaitmeniniams įgūdžiams ir	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					skaitmeninei įtraukčiai	
71	6 – Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas – ID informacinės sistemos sukūrimas	1,3	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
72	6 – Elektroninių dokumentų ekosistemos vystymas	3,843	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
73	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – kokybiški duomenys, kuriuos gauna / teikia finansų įstaigos	5,1	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
74	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – naujos duomenų analizės priemonės (VMI)	5	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
75	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – procesų robotizavimas (VMI)	0,578	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	6-021quater – Investicijos į pažangias technologijas, pvz.: našiosios kompiuterijos ir kvantinės kompiuterijos pajėgumus / kvantinio ryšio pajėgumus (įskaitant kvantinį šifravimą); mikroelektronikos projektavimą, gamybą ir integravimą į sistemas; naujos	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
					kartos Europos duomenis, debesiją ir tinklo paribio pajėgumus (infrastruktūrą, platformas ir paslaugas); virtualią ir papildytąją realybę, giliąsias technologijas ir kitas pažangias skaitmenines technologijas. Investicijos į skaitmeninės tiekimo grandinės apsaugą	
76	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – naujos duomenų analizės priemonės ir IRT (Lietuvos muitinė)	7,765	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
77	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – kompetencijų ugdymas (Lietuvos muitinė)	1,552	088 – Profesiniam rengimui bei mokymui ir suaugusiųjų mokymuisi skirta infrastruktūra	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
78	6 – Išmanus mokesčių administravimas sparčiau mažinti PVM atotrūkį – kompetencijos modelis (VMI)	0,4	016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų gebėjimų ugdymas	0 %	3-016 – Pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui, verslumui ir įmonių prisitaikymui prie pokyčių reikalingų įgūdžių ugdymas	40 %
80,1	6 – Nacionalinio biudžeto ilgalaikis tvarumas ir skaidrumas – nacionalinių biudžeto	1,4	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	planavimo procesų tobulinimas					
83	6 – Veiksmingas viešasis sektorius – žmogiškųjų išteklių valdymo sistema viešajame sektoriuje	6	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
84	6 – Įmonių turimos nemokumo rizikos valdymo priemonės	3,24	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %
86	6 – Vieno langelio sistema baudoms mokėti	5	011a – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos, atitinkančios išmetamo ŠESD kiekio mažinimo arba energijos vartojimo efektyvumo kriterijus (žr. 2 išnašą)	40 %	4-011a – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos, atitinkančios išmetamo ŠESD kiekio mažinimo arba energijos vartojimo efektyvumo kriterijus	100 %
88	7 – Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas: Užimtumo rėmimo priemonių apimties ir įvairovės didinimas, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo – verslumo skatinimo priemonės (skaitmenizacija)	12,95	100 – Parama savisamdai ir verslo kūrimui	0 %	3-100 – Parama savisamdai ir verslo kūrimui	40 %
89	7 – Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas: Užimtumo rėmimo	12,14	01 – Pagalba plėtojant žaliuosius įgūdžius ir kuriant	100 %		0 %

			Klimatas		Skaitmeninė pertvarka	
Priemonės / papriemonės ID	**Priemonės / papriemonės pavadinimas**	**Biudžetas (mln. EUR)**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**	**Intervencijos sritis**	**Koef. %**
	priemonių apimties ir įvairovės didinimas, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo – verslumo skatinimo priemonės (žaliasis kursas)		žaliąsias darbo vietas bei žaliąją ekonomiką			
90	7 – Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas: Užimtumo rėmimo priemonių apimties ir įvairovės didinimas, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo – skaitmeniniai įgūdžiai	46,2626	108 – Parama skaitmeninių įgūdžių vystymui	0 %	3-108 – Parama skaitmeninių įgūdžių vystymui	100 %
92	7 – Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas: Užimtumo rėmimo priemonių apimties ir įvairovės didinimas, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo – užimtumo platforma	7,11	011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	0 %	4-011 – Vyriausybių IRT sprendimai, e. paslaugos, taikomosios programos	100 %